

LEONID BORISOV

CALUL DE ȘAH
MERGE COTIT

— COLECȚIA MERIDIANE —

Coperta: *Sergiu Dinculescu*

ЛЕОНИД БОРИСОВ

ХОД КОНЕМ

— роман —

Избранные произведения в двух томах

Издательство «Художественная Литература»

Ленинград

1968

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UNIVERS

Leonid Borisov

Calul de șah
merge cotit

— roman —

În românește de
M. Mihăilescu și Al. Samoilă

Editura UNIVERS

București 1971

Capitolul 1

BĂTRÎNA CLĂDIRE ȘI LOCATARIII EI

Ce pasăre ar putea să-mi evoce zilele acelea blînde și scîldate într-o lumină mată ale primăverilor și verilor Leningradului, cu farmecul lor aparte ? Poate cocorii, care își fac apariția deasupra Nevei pe urma ultimelor geruri, o dată cu pornirea zăpoarelor, zburînd sus de tot, la poalele norilor. Sau poate pescărușii, care se rotesc peste ape cu țipete de jale cînd primele remorchere sfîșie atlasul albastru-închis al fluviului, tîrînd în urma lor convoaie de șleपुरi încărcate cu bușteni. Iată și vremea primelor flori. Pornește-o, dar, pe marile bulevarde ale orașului și cumpără buchețele de violete sentimentale, dacă ești tu însuși un sentimental și scrii în taină versuri, sau risipește grivnele noi-nouțe pe mimioze aduse de pe alte meleaguri, dacă ai program pînă la cinci și preferi și acum literatura tradusă ; tîrguiește-te pentru coronițele minuscule ale ghiocilor, dacă n-ai descoperit încă rațiunea existenței în rîndurile de iambi schiopi înșirate pe hîrtie, sau plimbă-te pur și simplu pe partea însoțită a străzii fără să te uiți la flori, dacă nu cunoști altă bucurie în

viață decît acest veșnic și magnific imn al succesiunii anotimpurilor și soroacelor. Și trăiește și nu te mai satura de viață, împiedică ciuda sau mîhnirea să-ți strîngă degetele pumn, trece-ți mîna prin chica mătăsoasă și nu te gîndi cu teamă la firele cărunte : ce, parcă există moarte ?...

Prin harul tuturor zodiilor, al Universului tot, am fost înzestrați cu dulcele dar al graiului, și orice cuvînt înflorește pe buzele noastre precum aloesul cu petale vîrtoase, sau „floarea-de-viață-lungă” cum i se mai spune. Și ce minunat e să te rotești împreună cu Pămîntul și, după ce-ți isprăvești miile de zile și nopți hărăzite, să închizi ochii, iar peste un an să renaști în firul tăios și subțire al ierbii, în ochiul poznaș al păpădiei, în fluturașii roz de iasomie, în fragila capsulă de măzăriche — în toate florile pămîntului, în zîmbetele bete de fericire a tot ce e viu pe pămînt ! Și ce minunăție să bați pur și simplu cărările lumii mînat de curiozitatea aceea nepotolită pe care nici deceniile, oricît de multe, nu o pot satisface ! Și — da, să mori. Dar cu siguranță că la a douăzecea aniversare a învierii tale vei curge aidoma unui sînge de aur în arterele mes-teacănului ; cuvintele risipite în toate timpurile și se vor înmănunchea în miile de brațe ale ramurilor, închina-vei cu nesaț bărdace de lumină și, cu freamătu-ți lin, mișca-vei apele văzduhului.

Dar asta — cîndva. Acum, ai în față un banc de tîmplar, cu toți cei trei metri ai lui brăzdați de vinișoare galbene, gura ce scuipă talaș a rîndelei, palmele negre ale ciocanelor, fierăstraiele mlădioase, raspelele hîrșitoare. Asta-i acum. Și în prima zi cu zăpadă a lui noiembrie, pune-ți

schiorile și ia-te la întrecere cu kilometrii, lasă-ți patinele să fîșîie pe argintul verde al lacurilor și întotdeauna, oriunde, fii tu primul.

Faci parte din generația celor fericiți. Deviza lor este : mereu înainte ! Dar într-un plăcut ceas de răgaz, scade o bilă pe abac și zăbovește o clipă — amestecă alandala pe tablă piesele de șah, fă-te turn, fă-te cal cu țeasta teșită, ia locul reginei, anticipează mutările, predă marea artă de a-ți găsi locul în rîndurile celor mînați de curiozitate, în generația celor fericiți, a celor ce făuresc un Pămînt al voioșiei.

...Iar în clădirea aceasta de cărămidă, cu trei balcoane împodobite cu ghirlande de stuc între care se cascadează o gaură acolo unde înainte era stema Imperiului rus, trăiește între ziduri coșcovite, o seminție ieșită din scenă, smulsă vieții : e seminția frîntă și doborâtă de sloiurile dezghețului. De cum mijesc zorile dindărătul norilor trandafirii și potopul de lumină a unei zile noi irumpe prin vălurile albastre ale negurii, clădirea se trezește în zvon sprintar de clopoțel și zgomot de uși trîntite, hornurile își pun cușmele negricioase de fum. La ora aceea oprește în fața porții principale o dubă verde, pe ale cărei flancuri, cît ele de mari, și conștiincios, de nădejde zugrăvite, poți desluși inițialele L.S.P.O., iar pe portierele din spate, deschise, între pe cea din stînga, *prindere* pe cea din dreapta și dedesubt cuvintele de *panificație* în întregime. Vopseaua literelor e de bună calitate. Pe poartă iese, foarte grăbită, Anna Stanislavovna Perazici, intendentă ospiciului (șorț alb, ochelari negri și o legătură de chei zăngănitoare la sold), și începe să se agite în jurul dubei.

Pîinea — calupuri întunecate, jîmble albe, rumene, pesmeți fragili, subțiri ca dăgetele — este cărată în bucătăria spațioasă, așezată pe platoul pătrat al cîntarului, care tresaltă la fiecare nou transport, numărată de intendenta grijulie și înscrisă cu cifre subțirele la rubrica intrări, într-un greu și voluminos registru.

Duba pleacă și, peste o jumătate de ceas, moș Pisolajnen, finlandez din Pargolovo, aduce două garnițe cu lapte, le cară opintindu-se din greu la bucătărie, iscălește, ca în fiecare zi, în registrul special pentru produsele lactate și se întoarce în curte, să dea de mîncare calului.

Exact la nouă și cincizeci de minute apasă pe butonul alb al soneriei de la intrare profesorul Sotnikov. Ușa se deschide numaidecît, chipul roșcovan al profesorului zăbovește o fracțiune de secundă în oglindă; omul de serviciu îl ajută să-și scoată paltonul, apoi coboară privirea spre picioarele profesorului — e cu galoșii?

Și așa se succed evenimentele în fiecare zi: mai întîi duba fabricii de pîine, apoi garnițele lui Pisolajnen, apoi profesorul Sotnikov. Azi însă bătrînul savant, așa cum anunțase încă din ajun, urma să treacă abia spre seară, astfel încît internul Lemn, care seamănă atît de mult cu Gogol, va face singur vizita în „saloanele liniștite“.

Sunete de trîmbiță ca un nechezat, crîmpeie de cîntec voinicesc și şuierături răzbat din secția furioșilor: s-a trezit bietul Galahov, cizmarul, care o dată cu nevasta și băiatul și-a pierdut și mințile și acum sună din goarnă ca să-i cheme înapoi — în lumea celor vii. Îi ține isonul într-a-iurea, mai mult încurcîndu-l, Karpușin chiorul,

refugiat de prin părțile Volgăi : bate darabana pe propria-i burtă și fluieră pînă la epuizare. Pe pervaz șade tovarășul Peici, care în nouă sute nouăsprezece, pe cînd făcea parte din cavaleria lui Budionnîi, dădea iama în albi, zburînd din goana calului capetele cu sabia. Albii i-au ars pe frunte o stea cu cinci colțuri, apoi l-au legat de credinciosul său bidiviu și l-au trimis înapoi la Budionnîi. Iar tovarășul Peici a înnebunit : nu mai scotea nici o vorbă deslușită, tot timpul zîmbea trist și gesticula, mormăind ininteligibil în mustățile-i mari și stufoase.

Cel mai teribil dintre toți este un vechi pensionar al secției furioșilor, parlagiul Șceglov. Într-o frumoasă zi de primăvară, la abator, Șceglov, pe care în ajun îl părăsise nevasta de-a doua, se pregătea să înjunghie un bou. Ciocanul greu, lucios, a izbit drept între coarne și vita s-a prăbușit pe ciment, cînd mai mulți parlagii au venit în fugă să-l anunțe pe Șceglov că-i arde casa — avea o căsuță de lemn pe lîngă Arcul de Triumf — și că pompierii se și luptau cu focul. Șceglov a zvîrlit cît colo cuțitele și, așa cum era, pe jumătate gol, a rupt-o la fugă pe străzi, luîndu-se la întrecere cu tramvaiele. Casa n-a putut fi salvată din încețarea flăcărilor și, în numai două ceasuri, din tot avutul lui Șceglov nu mai rămăseseră decît tăciuni pîlpîitori și resturile unui samovar de aramă. Iar a doua zi, un tînăr și imberb sublocotenent întors de pe frontul apusean i-a adus vestea care avea să dea lovitura de grație minții lui zdruncinate : în timp ce rușii se retrăgeau din Riga, o ploaie de șrapnele s-a abătut asupra soldaților care fugeau și fruntașul Șceglov

din regimentul de rezervă 237 infanterie — un băiat de douăzeci de ani, singurul lui copil — a căzut răpus pe loc.

Trei zile mai târziu, parlagiile își duceau tovarășul la balamuc. A fost închis într-o cameră pentru nebunii furioși și de trei ori pe zi i se schimba cămașa de forță făcută ferfeniță.

La etaj, acolo unde zilnic, la zece și jumătate punct își face apariția profesorul Sotnikov, pe care astăzi însă îl înlocuiește internul Leman, cel ce seamănă leit cu Gogol, se află bolnavii inofensivi — maniacii, cei care vorbesc fără șir, sau pur și simplu „psihicii“, cum le spun infirmierii.

Cele trei încăperi înalte și boltite de tip cazon, unite prin arcade, care formează saloanele, cuprind paturi de lemn — sînt patruzeci la număr, cu tot atîtea măsuțe, zece taburete și o masă mare pe care se află hîrtie, lipici, cuțite boante de lemn și bucățele de stambă.

Cînd intrase într-unul din saloanele acestea, Leman se încruntase atît de tare, încît pince-nez-ul îi căzuse de pe nasul lung și rămăsese atîrnat de șnurul negru, învîrtindu-se la capătul lui. Ieșind precipitat în întîmpinarea medicului, Palaga, o fată bătrînă cu aer de maică-soră de caritate, îi spunea că nu știe ce are bolnavul Kolcin, că e foarte abătut, nu vrea să mănînce și nici să bea și că o ține într-una că e complet vindecat și că trebuie să i se dea drumul.

În restul zilei, nu s-a întîmplat nimic deosebit. Bolnavii au meșterit vapoare de hîrtie, au desenat, cei mai agitați au umblat de colo-colo prin salon. Azi, în ajunul zilei de vizită (joia, rudele bolnavilor aveau voie să vină să stea cu ei o oră), toți

bolnavii se arătau mai tăcuți și mai îngândurați, părînd aproape normali. Profesorul Sotnikov recomanda întregului personal medical să le acorde în ziua aceea o atenție deosebită, antrenîndu-i în discuții, conversînd cu ei, întocmai așa cum se obișnuiește în afara zidurilor acestei clădiri.

Conform unui obicei statornicit de multă vreme, la ora șase seara s-a aprins policandru cu abajururi în formă de leale, apoi au fost adunați toți bolnavii și anunțați că urmează să sosească tovarășul Cernikov — președintele Comitetului sindical al spitalului, care era în același timp redactor-șef al gazetei de perete — ca să noteze cele ce vor povesti bolnavii : în fiecare din aceste seri, pacienții, rînd pe rînd, istorisau ceva din viața lor. Cernikov, care știa să stenografieze, își însemna totul, după care începea partea cea mai interesantă a serii : discuțiile pe marginea celor povestite. La discuții asista de multe ori și Sotnikov. Relatările bolnavilor erau apoi redactate într-o formă mai îngrijită, analizate minuțios la reuniunile lunare ale psihiatrilor și publicate fragmentar la gazeta de perete.

Palaga îi așeză pe bolnavi în jurul mesei, îl apostrofă pe Kolcin, apoi pe un tînăr slab și gălbejit care studia planul orașului Leningrad :

— Dar dumneata ce faci acolo, Galkin ? Aștepți invitație specială ?!

— Am să ascult de aici, e mai comod.

Avea o voce atît de blîndă și plăcută, încît cuvintele păreau țesute din fir de borangic.

— De altfel, azi e rîndul meu să povestesc, urmă el, scuturîndu-și pletele negre și dese. Și te

rög să nu-mi mai faci observații, auzi ? Sînt perfect sănătos și n-are nici un sens să mai fiu ținut aici. Clar ?

— Asta să le-o spui doctorilor, nu mie, replică, plictisită, Palaga. Dar iată-l și pe Serghei. Filippovici !

Cu mișcări prudente și temătoare, de parcă n-ar mai fi fost niciodată pe aici, intră în salon Cernikov, un ins mic de statură, cu barbișon și ochelari, urmat de roșcovanul și pistruiatul Sotnikov. La dreapta și la stînga profesorului călcau cu fereală, aruncînd în jur priviri sperioase, doi bărbați în vîrstă, foarte palizi. Arătau ca niște condamnați duși la eșafod.

— Nu vă temeți, nu-i nici o primejdie, n-au să vă muște, și îmbărbătă glumeț Sotnikov. Sînt și ei oameni, ca mine, ca dumneavoastră. Luați loc !

Sacourile și redingota — cu coloritul lor aproape uitat de bolnavi și care le înfiora gîndirea adormită ca o boare venită din tuspătru zările — păreau, pe fundalul halatelor galbene, patru pete negricioase într-un buchet de romanițe.

— Ei, putem sta de vorbă ? se adresă Sotnikov lui Galkin. Ne-ai promis de mult că ai să ne delectezi cu ceva interesant.

— Și mă voi ține de cuvînt, confirmă Galkin dînd din cap. Apoi, ceva mai încet : Domnule profesor, doar o singură zi ! Sînt complet vindecat. Nouă ani !

— Vom vedea, vom vedea mai pe urmă, nu acum, răspunse Sotnikov amenințîndu-l cu degetul. În tot cazul, mîine poți să-ți pui hainele dumitale

de altădată, cum ai binevoit să te exprimi, adică vestonul și pantalonii, și să ieși în grădină.

Sotnikov se așază pe un taburet, lângă Galkin. Creionul lui Cernikov prinse a șușoti cu hîrtia : Galkin își începuse povestea. Vorbea monoton, găsind anevoie cuvintele, dar treptat se însufleți. Mai tot timpul s-a uitat drept în ochii profesorului, pîndind din partea lui un semn de aprobare — un „da“ din cap, un gest. De vreo două ori și-a aruncat privirile pe geam, uitîndu-se într-un fel anume la orașul care odihnea sub vâlul cenușiu al înserării, și aceste priviri, surprinse de Sotnikov și de loc întîmplătoare, trădau nu se știe ce gînd nou, lucid. Profesorul își dădea seama că în creierul lui Galkin e pe cale să se producă o schimbare fundamentală, pe care încă nimeni n-o putea sesiza.

„Acul e magnetizat, reflecta Sotnikov. Dar în ce direcție se va întoarce?“ Ascultînd cu toată atenția relatarea coerentă și expresivă a lui Galkin, profesorul se pierdea în ipoteze, schimba pe furis impresii cu savanții lui colegi, potrivindu-și cu un gest nervos, smucit, redingota ponosită. Cînd Galkin termină istorisirea lui și începu să discute în surdina cu Cernikov, profesorul dădu dispoziție ca infirmierul care era de serviciu la furioși să fie înlocuit numaidecît, indiferent cu cine — ceea ce era contrar regulamentului — și să vină să facă de gardă aici, în salonul lui Leman. După care, despărțindu-se de respectabilii săi confrăți, Sotnikov, însoțit de Cernikov, se duse acasă cu trăsura spitalului și acolo mai ascultă o dată, pe îndelete, povestirea lui Galkin.

CE A POVESTIT GALKIN

Pentru că Cernikov notase nu numai povestirea propriu-zisă, dar și toate digresiunile făcute de Galkin cînd se adresa doctorului sau vreunui bolnav, stenograma suna astfel :

„Simțeam de mult nevoia să vorbesc, chiar înainte ca Serghei Filippovici să fi propus bolnavilor aceste convorbiri din ajunul zilelor de vizită. Nevoia de a vorbi — amintirile îmi reveneau fragmentar, mai mult în imagini — nevoia de a vorbi, zic, a devenit însă de-a dreptul imperioasă cu vreo trei luni în urmă, adică din ziua în care am început să mă simt iar sănătos... Da, da ! De ce rîdeți ? Nu-i nimic de rîs ! Mă rog, dacă nu vă place, am să spun : aproape sănătos. Și tot atunci am înțeles că pentru a mă vindeca definitiv îmi lipsea... știu eu cum să spun ? un șoc din afară, pe care aici, în casa aceasta, pot să-l aștept mult și bine. Ar trebui să fiu liber măcar o oră, să ies pe stradă, să mă plimb... L-am rugat pe domnul profesor să-mi dea voie să vizitez niște cunoștințe — doar au trecut atîția ani ! M-aș fi dus însoțit de doi oameni înarmați, dar domnul profesor...

Da, da, încep imediat — să știți că toate acestea au legătură cu ceea ce vreau să vă povestesc — dar am niște dureri de cap groaznice și mă întreb de ce nu se aude huruitul tramvaielor, iar fulgerele... Toate astea le spun numai așa — mie nu mi-e frică de furtună ! O clipă numai... Bun.

Va să zică, s-a întâmplat acum unsprezece ani — vedeți ce bine mi-aduc aminte, ați văzut, Serghei Filippovici, cum țin minte totul ? Ori poate să fi trecut doisprezece — ba nu... Nu, era înainte de război. M-am dus la un revelion...

Un moment. Ridicați-le, vă rog, le-am agățat cu mâna, puneți-le într-un colț. Așa. Ei, și, ca de revelion, s-a băut mult și s-a mâncat puțin, s-a dansat, s-a cîntat, unii au făcut scamatorii. Exact la unu după miezul nopții, amfitrionul ne-a propus un joc năstrușnic ; fiecare invitat să facă ceva cu totul și cu totul original, ceva ce n-ar fi făcut niciodată în mod obișnuit... De ce n-o fi închis obloanele ?! Dar unde am rămas ? A, da. Nu voi omite nici un amănunt, ca să vă dovedesc că sînt normal. Să nu credeți că am pierdut șirul — știu unde m-am oprit : cînd ne-am împrăștiat prin încăperi. Cum ? Nu-i așa ? Migrena e de vină... Dar atunci, unde ? A, da ! Și atunci, un prostănac a cîntat la pian „Doamne, ocrotește-l pe țar“ — și nimeni nu pricepea ce-i original în asta. Altul a strîns-o în brațe pe stăpîna casei și a pupat-o pe gură, de față cu soțul ei. Acesta n-a spus o vorbă, toată lumea a aplaudat, iar soția amfitrionului nici măcar n-a roșit. O duduie, cu care fusesem vecin la masă, a dansat can-can, ridicînd foarte sus fustele și picioarele, dar cineva a spus că în localurile de noapte ea le ridică și mai sus, așa că iar n-a fost cine știe ce.

Era rîndul meu. Stăteam într-un colț, lîngă telefon. Nu-mi venise încă nici o idee. Brusc, am luat cartea de telefon, am deschis-o, m-am oprit asupra unui nume oarecare — mai țin minte și acum numărul : nouăzeci și șase, patruzeci și cinci.

Și să vedeți ce a urmat : am pus mîna pe telefon și am cerut să vorbesc cu doamna al cărei nume figura în carte. Ce nume ? Mi-l amintesc perfect, dar n-are importanță. Dacă ați cunoaște-o, atunci da, vi l-aș spune, ca să mă înțelegeți în sfîrșit, ca să vă convingeți, dar așa... Invitații se prăpădeau de rîs, convinși că n-o să iasă nimic din toate astea și că o să mi se închidă telefonul în nas. Dar bine, era noaptea de revelion ! Pom ! Sărbătoare ! Nu ți-e îngăduit într-o noapte ca asta să spui „La mulți ani“ unei necunoscute, să faci o glumă nevinovată ? Nu-i așa ? Va să zică, formez numărul și aștept. O voce de femeie întreabă : „Cine-i la telefon ?“ Strig în receptor : „La mulți ani !“ Îmi mulțumește și întreabă cine sînt. Da, era să uit, dincolo plîngea cineva și ea nu mă auzea bine ; parcă o vedeam — nervoasă, cu bluza deschisă... Și striga mereu în receptor. Fără să mă prezint, am vorbit așa vreo jumătate de oră — teatru, literatură... S-a plîns că are copilul bolnav și e nevoită să stea mereu acasă, că nimeni nu și-a adus aminte de ea... În fine, nu știa cum să-mi mai mulțumească pentru că m-am gîndit să-i telefonez și să-i urez la mulți ani. Poftim ? Nu, n-am uitat : nouăzeci și șase, patruzeci și cinci. A, vi-l notați ? Foarte bine. Eu îi vorbeam respectuos, protocolar, dar ea îmi spunea „dragul meu“, sau chiar „scumpule“. Pînă la urmă am convenit că eu eram „geniul bun“. Musafirilor nu le venea să creadă, ziceau că trebuie să fie o dezaxată. Amfitrionul s-a apropiat și trăgea cu urechea, tocmai în clipa în care ea îmi cerea insistent să-i spun cum mă cheamă. Dovada fiind făcută, toți m-au crezut, au găsit că e ceva ori-

ginal și mi-au acordat premiul întâi — sticla de șampanie. Numai duduia râdea de mine, zicînd că cine știe cărei babe pocite îi făcusem curte. N-are decît să fie babă și pocită, zic, ce-mi pasă! A fost o glumă, și atîta tot.

Dimineata, invitații au plecat; am plecat și eu. Totul părea uitat. Ah, ce bine ar fi fost să fie așa! Două zile mai târziu, am trecut din nou pe la prietenii mei — și i-am telefonat... De data aceasta mi-a răspuns o voce de bărbat: Cine-i acolo? În ce chestiune? Soția mea nu-i acasă, reveniți mai târziu. Cum să revin, că acasă n-aveam telefon? Am sunat-o de la o farmacie, dar era acolo o hărmălaie, ușa se trîntea mereu, că îmi astupam urechea și tot nu auzeam nimic. Strig tare, îi dau bună ziua, întreb cum se mai simte copilul și n-am reușit să deslușesc decît atît: „Mi-e dor de tine, să mă chemi în fiecare zi după ora douăsprezece“. De la farmacie era cu neputință de vorbit, totuși i-am promis, i-am spus la revedere și, din politețe, am cumpărat valeriană.

De atunci zilnic, la ora prînzului, eram la tutungeria din colț. Cum intram, tutungiul mă anunța: „E liber, poftim, puteți telefona“. Cum secade om, nu-mi cerea nimic pentru convorbire, ba trăgea și ușa prăvăliei ca să am liniște. Eu cumpăram din cînd în cînd de la el plicuri, hîrtie, penițe, țigări, cînd îl întîlneam pe stradă îl salutam. Și tot așa, am chemat-o zilnic o lună încheiată. Ajunsesem să-i cunosc toată biografia — că e născută, dar nu-și iubește soțul, că are o fetiță, că s-a născut în Norvegia și e numai pe jumătate rusoaică. Nu mă mai întreba cine sînt și de ce

telefoniez : se obișnuise cu mine și era bucuroasă când o sunam. Mai mult : o dată nu i-am telefonat și a doua zi mi-a făcut reproșuri : „Mi-e urît fără tine, «geniul meu cel bun»“. Așa ? mi-am spus în sinea mea, bine, atunci am să te chem mai rar. „Mi-ai purtat numai noroc — zice ea mai departe — Irinocika s-a făcut bine, soțul meu a fost avansat, iar eu am câștigat cinci mii la obligații.“ Și vorbea, domnule, cu atîta însuflețire !

O sun luni, o sun marți, o sun miercuri. Zilnic. Ia stai, îmi zic într-o zi, ia să nu-i mai telefoniez. Ce-i asta ? Obișnuință sau dragoste ? N-am s-o chem, și basta. Dar inima îmi tot dădea ghes să mă reped la tutungeria din colț. Stam și mă gîndeam, și nu-mi venea a crede : da, domnule, sînt îndrăgostit ! O iubesc pe femeia aceea, mă simt foarte legat de ea — adio, singurătate ! Mă lăsasem de scris și trăiam din ce-mi dădea tata. Îi scriam, îi trimiteam flori. Viața devenise cu totul alta pentru mine, în ea apăruse ceva ce lipsise cu desăvîrșire pînă atunci. Nici crizele nu mă mai chinuiau atît de des — asta-i o ciudățenie a organismului meu : cînd am o bucurie, crizele încetează. Da, da... Oriunde aș fi fost, gîndul la femeia aceea îmi mîngîia inima. Dacă, de exemplu, vedeam o pereche de îndrăgostiți, îmi ziceam : v-ați cunoscut la cinema sau în grădina publică și acum o să vă pupați — ce banalitate ! Ce s-a petrecut cu mine, n-o să se petreacă niciodată cu voi. Prea sînteți normali și sănătoși, pînă la stupiditate. În mintea mea se formase de la sine o imagine, pe care o aveam mereu în fața ochilor, de parcă poza ei ar fi fost prinsă de bolta cerească : înaltă, în rochie neagră și neapărat cu nasturi albi ;

ochi mari, gură mică, urechi fine, degete lungi și, mai ales, tandră. Tandră și bună ca o soră. Treceam pe lângă casa ei — stătea aproape de Nevski — și zăboveam uneori cu ceasurile în fața porții, uitându-mă la toate femeile care intrau și ieșeau : nu cumva o fi asta ? N-o fi ccalaltă ? Ni-meni nu-mi cunoștea taina : lumea cu care petrecusem revelionul uitase întîmplarea, iar altora n-o împărtășisem.

Un pic de apă, vă rog. Nu, n-am obosit, nu, nu, încă puțin și termin, că de vreme ce am început, trebuie să merg pînă la capăt, mai ales că îmi vin în minte și cuvintele potrivite. Nu știu de ce, dar azi aceste amintiri mă copleșesc, mă apasă parcă mai rău ca oricînd. Și așa, credeam că intrase în viața mea un înger — dar mă înșelam : nu înger, ci vîrcolac stîrnisem cu telefoanele mele. Aha, ați devenit curioși ? Credeați că e o poveste inventată ? Cîtuși de puțin, este adevărată cuvînt cu cuvînt. De altfel, e mai ușor să inventezi ne socoteala altora decît pe a ta... Așa va să zică... Relațiile noastre telefonice intraseră în luna a doua. Cînd, într-o seară — viscoalea, o pîclă acoperea totul și luna părea învăluită în muselină — o chem la telefon ca de obicei. Ea răspunde, dar se întrerupe și spune cuiva, aparte : „Nu mă deranja“. Aud apoi trîntindu-se o ușă și din nou vocea ei : „Slavă Domnului, acum sînt singură. Mi-e dor de tine și vreau să te văd. Ia spune : ești bogat ?“ Și pentru că nu găseam ce să-i răspund, zice tot ea : „Vreau să sărbătorim cîștigul și să te tratez cu șampanie... Destinul a vrut să ne cunoaștem... Am luat bilete la operă și nu cumva să mă refuzi...“ A mai vorbit ea ceva, despre

niște fluide eterice, dar nu mai știu exact. Parcă poți să ții minte totul? „Așteaptă-mă, zice, duminică, la șapte, pe Sadovaia colț cu Nevski. Voi fi punctuală.“

Nu știu dacă ați simțit vreodată ce simțeam eu atunci... Era ca și când aș fi visat o femeie și, trezindu-mă brusc, aș fi văzut-o stînd aievea în prag și apropiindu-se de mine... „Nu, i-am răspuns, mai bine să lăsăm lucrurile așa cum sînt și să nu ne întîlnim. Să rămîn pentru tine «geniul cel bun»!“ Aș! Ce s-a supărat! Nu te las să-mi scapi!... Mi-ai răsturnat toată existența!... M-am obișnuit cu tine și tremur numai la gîndul că s-ar putea într-o zi să nu-mi telefonezi! ...Nici nu vreau să aud! Să vii neapărat, neapărat, auzi? Neapărat, neapărat am spus!“ De patru ori a spus „neapărat“. „Dar cum am să te recunosc?“ am întrebat-o eu. „Voi fi cu pălărioară albă, haină de astrahan și cu un ziar în mînă. Dar tu?“ Să-mi vină rău, nu alta! Nu trebuia să primesc! Cum să-i mărturisesc că umblu în manta de ploaie și port pălărie liliachie? Nu prea o scoteam la capăt cu ceea ce primeam de la reviste și apoi, am uitat să vă spun, tata murise cu o săptămînă înainte, așa că... nu mai aveam pe nimeni pe lume în afară de femeia aceea. I-am mărturisit pînă la urmă că eram foarte sărac; pe deasupra, zic, mai și pierdusem de curînd la cărți tot ce aveam — pînă și hainele a trebuit să mi le amanetez la muntele de pietate. „Vai, sărăcuțul de tine! Dar nu-i nimic, las' că sînt eu plină de bani!“

I-am propus atunci să procedăm așa: să se apropie ea de mine. Am s-o aștept în fața magazinului de bijuterii de pe Sadovaia, lîngă admi-

nistrația revistei „Rodina“. Ca să mă recunoască, voi încrucișa brațele à la Napoleon. Spre a evita orice confuzie ! A fost încântată : „Vai ce bine-mi pare ! Vezi numai să-ți pui o cravată mai elegantă, că mergem la Teatrul Mariinski, la «Ruslan și Ludmila» !“ Și a pus receptorul pe furcă.

Asta s-a întâmplat joi. A doua zi dimineață, nu i-am telefonat. Am stat acasă și m-am gândit. Eram agitat, speriat, mă durea spatele ; îmi venea să mă îmbăt și să mă culc. Să dorm la nesfârșit... În loc de asta, m-am apucat să mă privesc în oglindă, și atîta m-am privit și m-am examinat, că nu știu cum de n-am găurit-o : vedeam imaginea unui bărbat tînăr, simpatic, cam palid, cu păr lung și ochi strălucitori. Am zîmbit imaginii din oglindă, dar un nod mi se punea în gît : asta, cînd m-o vedea, o ia la fugă. Că de, haină de astrahan, degetele pline de inele, cine știe ce ciorapi de lux, și... Abia mai tîrziu, cînd nu mai rămăsese decît o oră pînă la rendez-vous, mi-am adus aminte ; bine, dar e măritată ! Trebuie să termin, să termin, îmi zic, nu mă duc la întîlnire, n-o mai chem la telefon, și gata ! Pe de altă parte, însă, abia așteptam să mă duc. S-a făcut șase și jumătate. M-am îmbrăcat, am aprins o țigară, am stins-o, am aprins alta. De dimineață totul mi se părea acru, dar muream după o țigară.

Am obosit, să mai răsflu puțin. Poftim, țin minte toate fleacurile, dar ce e mai important îmi iese din cap — așa pătesc întotdeauna. Vreți să știți unde locuiam ? Pe Fontanka, de aceea n-aveam de ce să mă grăbesc. Am ieșit de acasă la șapte fără douăzeci — dacă nu m-aș fi stăpînit, plecam de la cinci. Timpul se scurgea cu o încetineală

exasperantă, îmi venea să sar pe fereastră. Am ieșit, mi-am ridicat gulerul. Țin minte de parcă ar fi fost ieri : era moină, zăpada fleșcăită clefăia sub picioare ; pe Nevski — numai lumină, mașini, tramvaie, îmbulzeală, clopote, pompieri, fluerături, torțe, birjari de lux... Îmi tremurau genunchii, gura mi-era acră și tare aș fi băut o limonadă ! Merg ce merg — mai aveam cîțiva pași pînă la locul stabilit. Uite-o ! Îmi apăruse învăluită ca într-o aură argintie, așa cum stătea acolo, cu pălărioară albă, haină de astrahan și o gazetă în mînă. Se sprijinea cînd pe un picior, cînd pe celălalt. Mă aștepta. Ea e ! Ea ! Iertați-mă — amintirea e prea puternică... Am să vorbesc mai încet... Mă postez mai la o parte, fără să țin brațele așa cum stabilisem, și mă uit. Era frumoasă, în lumina albastră a felinarelor, genele-i scînteiau. Ziarul îl răsucea și-l boțea, pînă ce — pac ! îl scapă într-o băltoacă. Mă reped, îl ridic — toate se petreceau ca în vis, auzeam numai niște clinchete și un hureit confuz — i-l întind, ea îl apucă de un colț uscat, se depărtează puțin și răsuflă adînc. M-am dat și eu înapoi și mi-am încrucișat brațele pe piept...

Începutul a fost stîngaci și destul de penibil... Eu mă uitam la ea, ea se uita la mine. Asta a durat parcă o veșnicie. O auzeam cum gîfîie, ca și cum ar fi urcat în fugă un deal. Abia cînd am ajuns aproape de stația de tramvai, m-a întrebat : „Va să zică, dumneata ești geniuul meu cel bun ?“ Eu mă uitam la ea, tăceam și o apostrofam în sinea mea : „N-ai să pieri ? N-ai să mă părăsești ? N-ai să te mistui undeva, în depărtări ?“ Dar să nu-mi cereți prea multe amănunte — căci

poate omul să țină minte tot ce visează?! După întâlnirea aceea, m-am schimbat cu desăvîrșire, îmi neglijam munca — fiindcă dragostea cere o groază de timp — și devenisem tare grăbit : de orice mă apucam, eram nerăbdător să termin. Pîna și umbrelul mi-l schimbam : de unde înainte mergeam încet și liniștit, acum goneam de mama focului, dar cînd număram cîte colțuri de stradă mai aveam de trecut, mi se făcea silă. O luam dinadins pe alte străzi. Fugeam, asudam, cu toate că în fond nu aveam de ce să mă grăbesc.

Dar să vă spun mai departe despre prima întâlnire. Era gătită ca o mireasă — toată în alb, numai dantele și foșnet, radioasă și strălucitoare, pîna la ultimul năsturaș. Și vorbea, vorbea... Poate ca să-și ascundă decepția. Ori poate dimpotrivă, de bucurie, mi-am spus eu, devenit brusc încrezut. „Să nu mă trezești, geniul meu cel bun, să dureze visul cît mai mult!“ Dar eu parcă totuși aș fi vrut să mă trezesc, de teamă că nu era chiar visul pe care mi-l dorisem : visam o soră, pe cînd ea... Și parfumul ei care îmi tăia răsuflarea și-mi dădea palpitații — uite, parcă și acum o văd și-o simt așa cum era atunci! Nu, nu, vă rog să nu mă întrerupeți!

Ședeam în lojă — în spatele nostru mai erau patru persoane, pe care nu le cunoșteam, înarmate cu binocluri. Cam făceau zgomot și mereu le atrăgeam atenția. După actul al doilea, însă, au plecat și am rămas numai noi doi. Acum ne simțeam foarte bine. Ea îmi strîngea mîna, iar în scena în care Ludmila își cînta dorul, o dată simt că și-o apropie de buze și-mi sărută degetele. Parcă m-ar fi picat cineva cu apă clocotită! În antract, m-a

luat de braț și mi-a vorbit mai mult de câștigul acela. Îi părea bine că se îmbogățise. Dar și mai bine îi părea, zicea dînsa, că o să mai fim două ceasuri împreună. Eu îi spuneam „sufletele” — că așa mă rugase dînsa — iar ea, din „geniul meu cel bun” nu mă mai scotea, cu toate că nu-s geniu, și nici bun. „Ai un profil atît de interesant, mă flata ea, de efigie antică.” Mde... Am aflat chiar că sînt și spiritual — calitate pe care nu mi-o bănuisem pînă atunci...

Un pic de apă, vă rog. Mulțumesc. Chiar acolo, la teatru, m-a apucat o criză. Țin minte exact cînd : abia începuse corul, apoi viorile au atacat melodia aceea plină de foc, știți, nu-i așa... Am luat binoclul ei de sidef și deodată am simțit că mi se face rău. Totul se învîrtea înaintea ochilor, scena a alunecat în jos, numai viorile le auzeam tare, de-mi călcau pe nervi. Mi-am mușcat limba și am căzut... Cînd mi-am revenit, am văzut rochia albă, un pahar cu apă, un bărbat în tricou și cu spadă în mînă, și de undeva se auzea muzică : fusesem transportat într-o cabină liberă și cineva avusese buna inspirație să mă acopere cu un maldăr de costume. Cînd am dat să mă ridic și am început să arunc costumele acelea de pe mine, îmi venea să și rîd. Omul cu spada mi le prezenta, pe măsură ce le lepădam : „Ăsta-i Faust, ăsta-i Mefisto, ăsta Siebel, iar ăsta — un tîrgoveț...” „Iar eu sînt Margareta ta, bietul meu geniu bun !”, zice ea de colo. „Acum, precis că mă lasă în pace...”, gîndeam eu.

Dar ți-ai găsit ! Un înger, da, m-ar fi lăsat în pace, ea însă... M-a dus la dînsa acasă. Două zile am stat acolo. Am scris ceva și am avut noroc :

cum am dus manuscrisul la o revistă, l-au și primit. Soțul lipsea : plecase în Caucaz, în interes de serviciu. Deci ea, copilul, servitoarea și cu mine. Așa a început... Din soră, curînd nici urmă. Era imorală și bizară. Mi-a găsit chiar și slujbă și de unde mai înainte, în timpul prieteniei noastre telefonice, eu eram cel puternic și o tratam ca pe un copil, acum dînsa mă trata pe mine ca pe un țînc. După o săptămînă, nu mai eram „geniul ei cel bun“, ci pur și simplu „dragule“, „pușor“, „scumpule“. I-am născocit și eu un diminutiv alintător : Sudbinka¹. Pentru că, vedeți dumneavoastră, soarta e un lucru serios, grav, pe cînd așa suna ca o bagatelă... Cînd s-a întors bărbatul, i-a spus că-s o rudă de departe. Iar bărbatul... ce nerușinare să minți un om de treabă ca bărbatul ei ! Alminteri, bănuia adevărul. Ce vînt mă aruncase în brațele ei în noaptea aceea de revelion ! Ne-am spus unul altuia „la mulți ani !“ și ne-am scufundat împreună în ceva urît, întunecos. Copilul ținea mai mult la mine — la taică-său nu se ducea nici în brațe. Mergeam la Pavlovsk și ascultam muzica, la baluri, la „Brodeaceaia Sobaka“. Simțeam însă un gol în mine, tînjeam după libertate, după singurătatea mea pierdută ! Îmi pătasem sufletul, conștiința, înotam în minciună, mă lăsasem cu totul robit de ea. Într-o zi, mi-a dat lovitura de grație : „Să știi că divorțez, zice, și mă mărit cu tine !“ Între timp începusem să fiu publicat, recunoscut, chiar salutat de lume pe stradă — lanțuri de argint care mă legau de naiba știe ce !...

¹ De la *sudba* — soartă.

Ca să scap de ea, am plecat pe front. Fiind epileptic, nu m-ar fi înrolat, dar am reușit să-i păcălesc pe toți doctorii ! Am luptat cot la cot cu soțul ei, împreună am înfruntat moartea, împărțeam frățeste ultima țigară cu mahorcă, răsuțită de vreunul din noi. Ne dădeam seama că lumea noastră se năruie, că vine ceva nou și parcă toomai de aceea tare am mai fi vrut să supraviețuim !

Am obosit. Nu mai pot. Gata ! Nu credeam că am să vorbesc atîta. De fapt, nu așa și nu despre asta ar fi trebuit să vorbesc — ci de un om, nu de un manechin. Să n-o mai văd ! Lăsați-mă să ies în stradă. Altfel înnebunesc de tot ! Voi munci ! Serghei Filippovici, mi-e teribil de cald ! Simt că-mi plesnesc tîmplele, nu asta voiam să spun — rupeți la naiba ce ați scris acolo !...”

Ceea ce a urmat, perioadele kilometrice și divagațiile neașteptate, Cernikov nu a mai notat, și stenograma povestirii lui Galkin se oprește aici.

Capitolul 3

ACCELERATUL LENINGRAD — SEVASTOPOL

Locomotiva pufăi, scuipă pe coș cu un bufnet scurt un ghemotoc de fum albastrui și, scîrțîind din toate mădulele, se urni cu precauție, trăgînd după ea garnitura pe linia învinețită de ger.

Cele șaisprezece vagoane tresăltau și se smuceau la încheietura șinelor, zornăindu-și lanțurile de legătură, se hurducau la macazuri, ca rădvanele la hopuri. După ce lăsară în urmă toate barierele, vagoanele se mai înghiontiră o dată cu palmele tampoanelor, apoi, înfrigurate parcă, goniră mai departe în ritm de iamb.

Orașul rămânea treptat în urmă. După clădirea galbenă a depoului trecu fulgerător în sens invers masivul unei uzine, defilă săltăreț un gard de sîrmă ghimpată, în timp ce dintr-o parte se apropia de linie, fără grabă, coșul altei întreprinderi.

Timp de vreo două minute, de-o parte și de alta a trenului au scăpărat stive de cherestea, apoi s-au perindat în salturi birourile și căsuțele muncitorilor de la uzină, o șosea țîșni de undeva și se luă la întrecere cu trenul, după care se așternură cîmpuri chenăruite de luminițele tremurătoare ale orașului ce se topea în zare. Brusc, acesta dispăru cu totul. După crucile rare ale unui cimitir, apăru fără veste un crîng pe jumătate tăiat, apoi un lac acoperit de gheață, în timp ce de departe venea în întâmpinare creasta falnică a unei păduri de brazi.

Biletele la control... Șeful de tren, însoțit de un conductor înarmat cu o lanternă electrică, trecea din vagon în vagon, perfora cartonul gros al biletelor suflînd greu pe nas și le restituia călătorilor cu un invariabil „Poftiți, mulțumesc!” Raza scurtă și sprintară a lanternei alerga pe pereții vagoanelor prost luminate, se strecura sub bănci, sălta pe cușetele rabatabile întinse pentru noapte și poposea ca un mic disc luminos pe mîna întinsă cu biletul. Cei doi oameni, cleștele

și cu lanterna își făceau treaba plicticoasă, de rutină. Ajunseră fără grabă în ultimul vagon. Micuța rază zbura de colo-colo, fălcile nichelate ale perforatorului țacăneau... Ajuns deodată în fața unui picior ce spînzura de pe o cușetă, șeful de tren rosti politicos, cu glas catifelat de tenor :

— Biletul dumitale, cetățene !

Piciorul nu se clinti. Conductorul ridică lanterna. Lama ei scurtă creștă stofa neagră a unui palton lung aproape pînă la glezne, se înfipse în țepii unei bărbi nerase și mătură ca un pămățuf moale pleoapele coborîte ale omului. Șeful de tren împinse cu mîna stîngă genunchiul călătorului și repetă :

— Biletul dumitale, cetățene !

Omul dormea buștean. Un călător se ridică pe jumătate și-l smuci de picior. Șeful de tren clătină capul, mărturisind că-l invidiază pe omul acela care era în stare să doarmă atît de adînc.

— Zgîlție-l de ambele picioare, îl sfătui alt pasager. Sau ridică-i-le și apoi dă-le drumul : să vezi cum se trezește !

— N-am cum, că n-are decît un picior, constată șeful de tren. Iar dumneata, tovarășe Madison, fii mai energic, ce naiba, că doar n-o să stăm aici pînă o să binevoiască dumnealui să facă ochi !

Lumina lanternei atinse în treacăt dușumeaua, apoi se cățăără împreună cu stăpînul ei pe cușeta cu pricina. Măsuța rabatabilă de la fereastră scîrțîi ruginit sub greutatea conductorului, sări de pe stîngă care o proptea și rămase spînzurată, cu toate cuiele zbîrlite, legănîndu-se în ritmul roților. Conductorul izbutise să pună un genunchi pe cușeta

de sus, dar celălalt picior i se bălăbănea caraghios. Strigă drept în urechea celui ce dormea :

— Hei, cetățene ! Deșteaptă-te, dă-o-ncolo de treabă !

Apoi sări jos și se agăță de unicul picior, trăgându-l. Omul se răsuci sub palton, plească din buze, se saltă în unicul său genunchi și, scărpinându-se, mormăi bosumflat :

— Ce e ? De ce nu mă lăsați să dorm ?

— V-am trezit ca să vă cer biletul la control, spuse răs-picat șeful de tren. Nu e cazul să vă supărați, și v-aș ruga să nu ne mai țineți în loc. Arătați-ne biletul, după aceea dormiți sănătos cât poțiți.

Trezit de-a binelea, omul lăsă piciorul în jos și manipulînd cîrjele, cu toată figura lui implorînd ajutor, coborî cu multă trudă. Puse cîrjele într-un colț, se așează pe banca de jos, scoase din palton o batistă, își suflă nasul, apoi închise ochii și, după felul liniștit și regulat cum respira, toți pricepură că iar îl furase somnul. Călătorii pufniră în rîs. Șeful de tren, roșu ca sfecla, izbucni :

— Ei, drăcia dracului ! Biletul duminică, cetățene ! Ce, îți bați joc de noi ? Îți dreserez proces-verbal ! Doar sîntem în exercițiul funcțiunii !

Bizarul călător întredeschise ochii. Conducătorul profită de prilej :

— Arată biletul, cetățene, n-auzi ? Ți-o spun pentru ultima oară. Ah, Doamne, cu ce pacoste de slujbă m-ai pedepsit !...

— N-am nici un bilet, mormăi ologul închizînd ochii.

— Cum n-ai ? țipară descumpăniți controlorii, apropiindu-se amenințători, unul gata să ridice

cleștele, celălalt lanterna. Călătorești fără bilet ? Se poate ?!

— Se poate... N-am nici bilet, nici bani, numai cîrjele astea și un carnețel de însemnări.

Și necunoscutul rîse. După el izbucni în rîs o țărăncă cu broboadă înflorată, pe care zgomotul o trezise din somn, pufni în pumni ostașul care ședea vizavi, chicoti pițigăiat ca o muiere preotul care cu cinci minute înainte dădea sfaturi conductorului și, pînă la urmă, se trezîră rîzînd cu hohote și controlorii.

— Care va să zică, dumneata călătorești fără bilet, dar ai în schimb agendă ? Strașnic ! Și o pereche de cîrje ? Dar știi dumneata, drăguță, ce prevede regulamentul pentru chestii de-astea ?

Ologul privi disprețuitor perforatorul și lanterna, oftă și rosti în silă :

— Regulamentul prevede o atitudine politicoasă față de călători. Asta-i. Și ia-l de aici pe acest Pinkerton al dumitale, adăugă el, ferindu-se cu mîna de raza lanternei, că avem lumină destulă !

Șeful de tren se decise în sfîrșit să treacă la măsuri drastice : îl trimise pe conductor după ajutoare, apoi controlează tacticos biletele celorlalți, băgă perforatorul în buzunar și se așează pe bancă, înghesuindu-l pe călătorul clandestin.

Își făcu apariția alt conductor, întrebă „care-i ?“, îl ridică ușurel pe călătorul care moțăia din nou, îl puse pe unicul picior, îi fixă bine la subsuori cîrjele pe care i le dăduse șeful, pe urmă făcu un pas înapoi și, arătînd spre ușă, îl invită cu exagerată politețe :

— Poftiți, vă rog !

Omul își potrivea cîrjele și întrebă :

— Unde ?

— Deocamdată în vagonul de serviciu, iar la Liuban te dăm jos. Hai, mișcă, am pierdut și așa destul timp cu dumneata !

Locomotiva trîmbiță prelung, roțile zornăiră între brațele metalice ale unui pod, geamurile zăngăniră, un mănunchi de lumini scăpără în dreapta liniei și pieri într-o clipă : trecuseră pe lîngă o haltă.

Harnica și sprintara lanternă își făcea din nou de lucru, luminînd întunecoasele și zgomotoasele tăblii ale burdufurilor dintre vagoane pe care călca cu grijă pasagerul clandestin, în urma șefului de tren și a primului conductor. Cel ce fusese chemat în ajutor încheia convoiul. Scrișnind, fluierînd și scuipînd scînteii, trenul, albastru în văpaia lunii, gonia prin noapte. Era un ger de douăzeci de grade. Din toate părțile năvălea, suierînd, vifornița.

Capitolul 4

O MICĂ DIGRESIUNE

În timp ce controlorii, cu perforatorul și lanternă lor, colindau garnitura, își băteau capul cu pasagerul clandestin și-l escortau apoi la capătul celălalt al trenului, în vagonul de serviciu se juca cărți și se bea bere. Ceva mai la o parte de grupul jucătorilor, un ajutor de mecanic care

se întorcea acasă, la Liuban, asculta, numai urechi, ce-i povestea bufetierul de la vagonul restaurant, liber la ora aceea. Ajutorul de mecanic era tânăr, cârlionțat, proaspăt ras, în timp ce bufetierul semăna cu briganzii zugrăviți pe coperta romanelor de aventuri care apăreau pe vremuri în editura Holmușin. Avea o voce înfundată, totuși nu dezagreabilă.

— ... Și nu zici că m-am dus ?! Că, de, ce mi-am zis : m-a chemat ? Atunci se cuvine să mă duc. Aveam numai douăzeci și opt de primăveri — asta se întâmpla taman cu o săptămână înainte de războiul cu Wilhelm. Care va să zică, vin eu acolo...

— Dar ea cum te-a chemat ? Ți-a scris ori v-ați întâlnit undeva ? îl întrerupse ajutorul de mecanic, căznindu-se să-și aprindă bricheta. Ia-o pe îndelete și nu sări nimica.

— N-ai grijă, ai să vezi tu la urmă cum și ce fel, că eu dacă-ți spui așa și nu altminteri, apoi am o socoteală... Ei, vin eu acolo. Îmi deschide chiar dumneaei. Se dă la o parte ca să-mi facă loc să trec, îmi ia pardesiul, șapca, și mă poștește în casă. „Intră, te rog, domnule Pudov, zice, iartă-mă că nu știu cum te mai cheamă, îndată îți fac un ceai.“ Intru în sufragerie. Îmi întinde un pachet de „Zefir“ — astea erau niște țigări de pe atunci, foarte fine — îmi dă și un ziar și se duce la bucătărie să pună samovarul. Aștept, mă uit la lucrușoarele din odaie, cerc lampa cu degetul : argint veritabil ; fața de masă era țesută cu fir de mătase — desenul înfățișa o vînătoare de iepuri. Și aveau niște scaune grele, masive... Pipăi cu toate lucrușoarele și-mi zic :

bine o mai duc, bre, oamenii ăștia, totu-i veritabil, la locul lui și plătit cu bani grei. Se întoarce dumneaci. Era îmbujorată la față — nu știu dacă din pricina samovarului sau de tulburare — și tot scăpăra din picioare. „Iartă-mă, zice, domnule Pudov, că te-am făcut să aștepti, dar, știi servitoarea a făcut o pneumonie, iar ca să iau alta de pe stradă, fără scrisori de recomandatie, mi-e teamă.“ Ei, și așa cum se obișnuiește, am vorbit despre vreme. „Vai, ce zile frumoase, zice, e o vreme cum n-am mai pomenit. Tare-aș vrea să plec la Paris să mă plimb cu *cab-ul* la *Boadeboulon*¹!“ Furată de visele ei, își sucise brațele la spate, de parcă ar fi vrut să-și ia zborul. Eu o ascultam, pufăind din țigară. Pe urmă a adus samovarul, zahăr-candel și din cel rafinat, dar mai mult servea bomboane de ciocolată și-mi oferea și mie, alegînd pe cele mai mari. „Ia te rog, zice, am cumpărat praline special pentru dumneata.“ După un pahar de ceai, o văd că se scoală și se duce drept la bufet: „Servești coniac, domnule Pudov, sau preferi altceva? Am, zice, votcă preparată cu coji de portocale, sau poate dorești ceva mai tare?“ Și-mi înșiră nu mai știu ce băuturi străine... Iar eu stăteam și mă întrebam: „Ce-o fi vrînd asta de la mine? Pentru ce fel de treabă m-a chemat, ba a mai cheltuit și bani cu tratația?“

— Prea te lungești, Pudov, îl întrerupse din nou ajutorul de mecanic. Eu peste o jumătate de oră cobor. Mai apuci tu să termini? Și, la urma

¹ Bois de Boulogne, pronunțat stîlcit.

urmelor, poate că nu e asta femeia care a fost
asasinată.

— Mă, da' nerăbdător mai ești, tovărășelule!
O istorie ca asta nu se spune așa — ceac-pac,
și gata. Cît privește dacă ea e femeia aceea, fii
sigur că da! Uite colea — și arătătorul gros al
bufetierului împunse ziarul despăturit — citește:
Marta Alexandrovna Șatunovskaia. Ea e, cum te
văd și cum mă vezi. Că nu e două ca dînsa, și
una dacă se naște nu e nici o bucurie! Ascultă
colea mai departe. După ce-am băut și îmbucat,
mă ridic în picioare ca să-i zic mersi de tratație,
dar dînsa ia sticla de coniac începută și iese cu
ea în antreu: „Ți-o pui în pardesiu, zice, o
termini acasă“. Apoi se întoarce, mă ia de braț,
mă așază pe divan, se așază și ea lîngă mine —
ce-i mai ticăia inima! „Pavel Bouré“? Fleac! Pe
asta o auzeai de la doi metri! Și nu zici că mă
ia de-a dreptul: „Ești sau nu-mi ești preten?
zice. Vrei să-mi faci un bine acum, cînd sînt
așa ambetată, de dragul mamei dumitale, că și
eu i-am făcut bine de cîte ori am putut?“ Vorbea
și scutura iute-iute căpșorul coafat, ca o trestioară
în bătaia vîntului. „Eu, zice, îți fac rost prin don'
director Ivan Martînovici de o slujbuliță, că o
să poți să-ți iei în fiecare lună cizme noi!“ Și
iar o ia de la capăt: „Ești sau nu-mi ești preten?
Îmi dai cuvîntul dumitale de onoare că mă pot
sprijini de dumneata ca de o stîncă?“ Apoi, o
dată sare de pe divan, trece în cabinetul lui
Nikolai Osipîci și aduce de acolo hîrtie și căli-
mără. „Scrie aici cîteva rînduri — asta-i tot ce-ți
cer. Îmi trebuie trei declarații ca asta: pe una
o am, p-a doua mi-o dai'mneata, iar p-a treia —

zău dacă mai știu d-un s-o scot, că nu am pe ni-
meni în-tot orașul..." Și numai ce văd că începe să
plîngă... Eu o sfeclisem. Ei, fir-ar să fie, îmi zic,
să știi că acuși dă ochii peste cap! Când colo,
tovărășele, bocea — și tot trăgea cu ochiul la
ogîndă. Cum s-ar spune: uite ce bine-mi stă cînd
plîng! Și: poate că lacrimile astea o să-mi fie de
ajutor în ceea ce pun la cale... Și era o muiere,
ehcei, extra! P-omă și-a șters ea lacrimile cu
niște dantele și o văd că se cutremură toată ca
de scîrbă. „Nu-l iubesc, zice, nu-l iubesc, și pace!
Îmi vine rău numai cînd îl văd, necum... mai
știu eu ce! Salvează-mă, domnule Pudov, și uite.
ține zece ruble pentru deranj!" O hîrtie de zece
s-a frecat foșnind de pumnul meu și a căzut pe
dușumea; motanul casei, care parcă atîta aștepta,
s-a repezit la ghemotoc și l-a făcut măruntiș. Mi-a
venit ameteală cînd am văzut, dar n-alung mo-
tanul. Și nici ea. „Ei, tovarășe Pudov — adică
pardon, domnule Pudov — ce-a fost de spus,
s-a spus, gîndeam eu. Acum, cum te-o tăia capul."
Pe undeva pe aproape aud un orologiu: număra
nouă bătăi. Mă ridic pe jumătate ș-o întreb: „Și,
mă rog, ce faptă nobilă aștepti de la mine,
Marta Alexandrovna? În amintirea măicuței mele,
aș trage pentru domnia ta toate clopotele de la
Isaakievski, că ai suflet ales. Poruncă!" Ei, să
vezi bucurie pe ea! Mi-a vîrît iute condeii în
mîină, a împins un scaun mai aproape de masă
și mi-a sușotit: „Scrie ce o să-ți dictez eu. Așa.
În noaptea de paispe iulie, anul una mie nouă
sute paispe, subsemnatul — treci, zice, numele
și prenumele dumitale — care va să zică, sub-
semnatul Pudov, Akim Ivanovici, aflîndu-mă la

hotelul *Granotel*¹, unde închiriasem o cameră, l-am văzut pe domnul inginer Nikolai Osîpovici Şatunovski intrînd într-o cameră c-o femeie de cea mai ordinară speţă şi, după cum am auzit mai târziu..." Cînd am ajuns cu scrisul aici, am simţit o fierbinţeală în ceafă, de parcă m-ar fi bătut o sobă încinsă : era Marta Alexandrovna, care stătea în spatele meu şi sufla ca peştele pe mal. „Scrie, mă roagă ea, scrie mai departe, că dumnealui se întoarce acasă peste un ceas !" Eu de colo : „Cum să scriu mai departe, cînd nimic din ce scriu nu-i adevărat... Eu nici n-am văzut vreodată Granotelul acela, pe bărbatu domniei tale abia dacă l-am întîlnit de două ori, ş-apoi, mai şi aud că e om de treabă, cumsecade, aşa că de ce i-aş pune în seamă năzbîtiile astea ?" Mă, parcă a căpiat, nu alta : ja început să ţipe... „Scrie ! Ai milă de tinereţile mele ! Ştii ce greu e pentru o femeie să obţină divorţul ! Numai dumneata poţi să mă salvezi — şi numai aşa ! Alt mijloc nu există în Rusia, nu există ! Mă sufoc, ţipă dînsa, nu mai vreau să fiu cucoană, m-am săturat să tot stau închisă în colivie de aur şi să mă hrănesc cu ciocolată ! Scrie mai departe, te implor !" Tremura de se scutura carnea pe ea. Şi o dată, hop, îmi pune mîinile pe umeri — uii, ce femeie ! Cadră, nu altceva ! Mi-a venit şi mie atunci să urlu. „Geaba, ţip, declaraţia asta nu face două parale, că dacă nu s-a dresat proces-verbal la faţa locului, n-ai făcut nimica !" Dar ea — una şi bună ştia : „Scrie, scrie..." „Îţi încarci sufletul cu un păcat, zice, că eu nu am

¹ Grand-Hotel.

pe nimeni pe lume, afar' de fetița mea, care-i încă d-o șchioapă, și de omul care..." Aici s-a poticnit și și-a înghițit cuvintele. Iar eu... nu mai știu : ori că mi-am închipuit că e vorba de mine, ori că mi se urcase coniacul la cap... mă rog, cum-necum, m-am așezat și am zmîngălit pe hîrtie niște prostii, că nici pe un copil mic nu l-ar fi putut duce ! Cînd împodobeam ultima literă a iscăliturii mele cu o codiță răsucită, simțeam că mă trec fiori de gheață. Ea a înșfăcat declarația, a băgat-o într-un plic și plicul și l-a pus în șîn, așa cum pui scrisoarea la cutie. Abia atunci a răsuflet ușurată, ca omul întors acasă. „Nici pe lumea ailaltă, zice, n-am să uit ce-ai făcut pentru mine. Pînă una alta, zice, poți să te aștepti să fii avansat — chiar mîine pun vorbă bună la cine trebuie". Eu... tăceam chitic : nu eram de loc în apele mele, îmi crăpa obrazul de rușine. Îmi pun pardesiul, scot bilețelul pe care mi-l trimisese și-l pun pe măsuta din antreu și, ca să nu scap ocazia, pitesc și coniacul într-un colț. Ea nu bagă de seamă. Dar ce să vezi : nici n-apuc să-mi pun galoșii, că sună cineva. Ea repede mă împinge într-un colț și se duce la ușă. „Cine-i ?" întreabă. „Eu", răspunde. Cine crezi că era ? Chiar bărbatul dumneaei. Ea, cu ochii țintă la mine și cu degetul la buze. Apoi descuie. Nikolai Osipovici îi pupă mîna, o sărută și pe obraz, iar ea — ea, ce să vezi, numai lapte și miere : „Știi, Kolea, trebuie să-i mulțumești domnului Pudov că a fost atît de amabil și s-a deranjat : iar curgea la baie, și am trimis după dumnealui și dumnealui a reparat țeava..." Ei bine, nu-ți închipui cu ce seninătate putea să-l prostească ! Nici nu clipea, auzi ?

Nevinovăția întruchipată ! Toată numai zîmbet și atenții, ciugulea puful de pe haina lui Nikolai Osipovici. „Va să zică, te pricepi și la instalații sanitare ?“ mă întrebă 'mnealui. „La orice, Nikolai Osipovici, la orice, bîlbîiam eu, nu-i meserie care să aibă secret pentru mine...“ Iar dumnealui îmi mulțumește și — culmea ! — mă întrebă cît are de plată. Asta mai lipsea... „Vai, se poate, zic eu, dar totu-i achitat, e-n regulă...“ Și dus am fost ! Numai că la venire intrasem pe ușa aceea cu capul sus, iar acum ieșeam fără să vreau cu nasul în jos...

Bufetierul conteni, răsucii ziarul sul și-l vîrî în buzunarul de la piept.

— Nu pricep în ruptul capului cine a putut s-o omoare. Că-i că pun mîna în foc !

— Da' mai pe urmă cum a fost ? S-a despărțit de bărbatu-său ? vru să știe ajutorul de mecanic.

— Soarta i-a despărțit, răspunse bufetierul. Cum a început războiul cu nemții, el a fost trimis pe front și peste vreo două luni i l-au adus camarazii în sac : fără un picior, fără o mîină, și capul de abia se mai ținea în două. vinișoare... O grenadă îl aranjase așa...

Făcu o pauză, apoi reluă, ca și cum ar fi vorbit de unul singur :

— A rămas fetița fără nimeni pe lume. O fi avînd vo șap'spe ani acum...

— Ia dă-ncoa' ziarul, să vedem dacă-i chiar dînsa și n-o fi alta, se însufleți brusc ajutorul de mecanic. Arată-mi unde-i.

— Uite colea : „O crimă bestială“, cică. Ai găsit ? Ia citește cu glas tare, să mai aud o dată.

— Am găsit, mormăi ajutorul de mecanic și începu să citească : „Azi dimineață, în strada Marat nr. 14, s-a comis o crimă bestială. În apartamentul nr. 37 al acestui imobil locuia Marta Alexandrovna Șatunovskaia, în vîrstă de 37 ani, împreună cu fiica ei, Irina...”

— Ea e, ea ! exclamă aproape încîntat bufetierul. Și înainte tot la adresa asta stătea — doar am fost acolo...

— „Irina”... Ai răbdare, ai să-mi spui pe urmă. Așa: „Irina, elevă la școala de coregrafie. Își câștiga existența dînd lecții de limbi străine. Azi-dimineață, portarul, venind să ia gunoiul, a găsit ușa din față deschisă, iar la intrarea în sufragerie, zăcînd într-un lac de sînge, cadavrul cetățenei Șatunovskaia : avea beregata tăiată și o rană la tîmpla stîngă. În casă domnea o dezordine de nedescris. S-a constatat însă că asasinul n-a furat nimic, din bijuteriile victimei nelipsind nici o piesă. Fiica Martei Alexandrovna Șatunovskaia era internată la spital din ziua de 20 noiembrie. Vecinii declară că victima ducea o viață retrasă și că nu primea aproape de loc vizite. Au fost luate măsuri energice pentru descoperirea criminalului.”

Ajutorul de mecanic nu prea era vorbăreț și prefera să asculte ce spun alții. Împături ziarul și-l înapoie bufetierului. Acesta însă îi despături din nou paginile botite, îl strînse așa cum îi plăcea lui și-l ascunse la loc, în buzunarul de la piept. Rămase cîteva clipe nemișcat, dus pe gînduri, apoi se apropie de cei ce jucau cărți.

O răbufneală de vînt rece aduse înăuntru zăngănit de roți și miros proaspăt de ger, care însă

fu înghițit pe dată de aerul greu din vagon. Ologul își lepădă cîrjele și se așeză pe bancă, șeful de tren se uită muștrător la jucători, iar unul din conductorii anunță triumfător :

— Al șaselea clandestin pe săptămîna asta !

Capitolul 5

UN INDIVID CIUDAT

Ologul a fost coborît chiar la prima stație, aflată la o distanță de șaptezeci și opt de kilometri de oraș, și dat în primire plantonului. Locomotiva mai zăbovi ce mai zăbovi, tușind și pufăind, după care își reluuă cursa. Iar din direcția opusă, din ținuturile calde și binecuvîntate cu nopți albastre, îi alerga în întîmpinare, împrăștiind vuiete prelungi sau mici chiote stridente de sirenă, o altă locomotivă, căreia i se făcuse dor de viscole și ger.

Sosi în goana mare, scoase un țipăt, stătu puțin, apoi, cu o smucitură, o zbughi spre oraș.

Dar să lăsăm deocamdată trenurile în pace și să ne ocupăm de oameni. Și în primul rînd de pasagerul clandestin. Nici aici, la pichet, n-a vrut să se dezmință : cu singurul picior încălțat cu o gheată roșcovană, întins în voia lui, dormea dus. Plantonul, care ședea de partea cealaltă a mesei, avea totuși ambiția să-i ia un interogatoriu :

— Numele dumneavoastră. Ei drăcie, uite-l că doarme ! Numele !

Trezit, ologul se uită la planton și îngăimă cleios :

— ...Numele... Buun, notați : Zajoghin ¹...

— Hm... interesant nume. Prenumele ?

— Aici se poate fuma ?

— Se poate. Prenumele ?

— Nu vă enervați, că vi-l spun eu. Dar dați-mi o țigară, vă rog. Că în afară de agendă și cîrje, n-am nimic la mine. Mulțumesc.

— Prenumele ! Răspundeți !

— Prenumele ? Puteți scrie Piotr, iar după tata, parcă Ignatievici, dacă nu mă înșel.

Penița scîrțîia, pe sub tapet fojgăiau șoarecii, viscolul băea în geam. Scriind, plantonul trăgea cu ceada ochiului, nu fără teamă, la pasagerul clandestin. După ce completează și punctul doi al formularului, se uită la gheata roscată, apoi la cîrje și decide că poate să-l tutuiască.

— Așa. Și acum, locul nașterii, data nașterii, ce profesie ai.

— Unde m-am născut, poftim, cu plăcere, dar cînd — asta nu mai știu. Mi-a spus o dată mama că în ziua cînd am venit eu pe lumea asta se călătorea în cealaltă un mare și celebru scriitor. A, și încă ceva : țin minte cu precizie că în anul cînd m-am născut, kilogramul de mere Antonovka costa cinci copeici. Ați notat ?

— Ce, mă, faci pe nebunul cu mine ? scrișni plantonul. Ce-i aiureala asta ?! Să nu-ți închipui că ai să scapi așa ușor de aici !

— Vai, ce rău și fără inimă sînteți, se căină ologul. Asta nu-i interogatoriu, asta-i curată bă-

¹ De la *zajeci* — a aprinde, a da foc.

taie de joc. Da, da, așa să știți. Cît privește profesia... Necunoscutul își apăsă o tâmplă cu palma, închise ochii și răsuci încoă' și-ncolo capul, ca lovit de o nevralgie. Poftim, se însufleți el fără veste, am uitat ce profesie am. A, dar stați, pot să mă uit în agendă.

— Termină, nenorocitul ! Mă întreb dacă ești nerod de-a binelea ori te prefaci ! Cum te-ai suit în vagon ? Că doar conductorul era la ușă.

— Pe partea cealaltă. Altminteri cum era să mă sui fără bilet ? Am găsit ușa deschisă, cu toate că e contra regulamentului. A, ia stați, mi-am adus aminte ! exclamă el deodată, pocnindu-se peste frunte și rîzînd mulțumit. De profesie sînt student ! Student ! Iar de chemat mă cheamă Dmitri ! Ați văzut ? Știu și cînd m-am născut : scădem 34. Notați, tovarășe, notați !

Plantonul se uită la ceas și se scărpină la ceafă. Între timp, ologul scosese din buzunarul dinăuntru al paltonului un carnețel cu scoarte albastre și-l frunzărea, parcă fără vă vadă paginile. Un șoricel cenușiu țîșni de undeva și se opri în mijlocul încăperii, adulmecînd.

— Uite, uite, un șoarece ! țipă ologul scăpînd jos agenda. Un șoarece ! Uite-l ! Ehe, dacă aveam aici pisica aceea !... Gata, a fugit...

— Hm... Cu dumneata nu-i lucru curat, mormăi aspru plantonul. Nici acte, nici bilet, nici ținere de minte. Piciorul unde l-ai pierdut ?

— A, asta-i o întreagă istorie, tovarășe. Dar dacă doriți, v-o spun.

Celălalt făcu un gest care voia să însemne că se lasă păgubaș.

— Ba dă-o încolo ! Ai fost la război ?

— Păi tocmai asta voiam să vă istorisesc, numai că istoria e cam lungă.

— Ba să fii scurt, mormăi plantonul. Acuși vine șeful G.P.U.-ului și atunci vedem noi ce facem cu tine, că de suspect ești suspect, nici vorbă...

— Mă rog, mă rog, cum poștiți ! strigă ologul înveselit. Ba chiar bătu din palme. Cum poștiți dumneavoastră, mie mi-e totuna. Așa, care va să zică, piciorul. Își privi gheata roșcovană, îi făcu cu ochiul, apoi reluă : Piciorul l-am pierdut în război. Într-un cimitir. Să vedeți. Tocmai ocupa-sem tranșeele germano-austriece, când, deodată, ne pomenim că nemții ne împroască cu grenade și șrapnele. Închipuți-vă numai : zboară obuzele, explodează fel de fel de drăcovenii, unele mai groaznice decât altele, șuieră gloanțele... Ei, o drăcovenie din alea a căzut taman în mijlocul cimitirului. Toți morții s-au sculat din morminte. Eu pot să spun că sînt om cu noroc că am pierdut numai un picior, dar cu un an înainte, unui camarad de regiment — Șatunovski îl chema — i-a zburat capul de pe umeri. Ce înseamnă să ai zile ! Numai cu încălțămîntea e o comedie întreagă ! Închipuți-vă : să cumperi o pereche de cizme și una s-o faci cadou... Ia mai îndatorați-mă cu o țigară, tovarășe !

Pînă la urmă, plantonul s-a dovedit băiat bun : i-a dat și ceai, și covrigi, și vreo zece țigări. După ce-și mai astîmpără foamea, ologul, firește, ațipi. Plantonul ieși în cerdac. Izbită de o rafală a viforului, ușa se trînti cu atîta putere, încît intra adînc în cadru, apoi se deschise iar, bălăbănindu-se și scîrțîind tînguitor, dar lovită brusc de altă rafală, de data asta de perete, smuci balamalele

și începu să se zbată, ca pîlcoapa cînd ți-a intrat ceva în ochi. Plantonul se afundă în zăpada afînată, care ceda sub pașii lui, și, patinînd cu pîslarii pe poteca înghețată de dedesubt, porni hăitiș, mai mult cu spatele la vînt.

Viscolul troienea stația. Iepurași albi de omăt săreau peste șine, se ridicau vîrtej și se mistuiau ca fumul. Zăpada scînteia ca milioane de arginți risipiți cu dărnicie. Din gîtlejul nevăzut al cerului cădeau cu nemiluita ace albastre. Mantaua neagră a plantonului albise și se întărea ca tinicheaua — toate lucrurile își schimbaseră culoarea, iar flurierul nostalgic al manevrantului de vagoane căpătase viers de flaut. Undeva, departe, hămăia un cîine.

Plantonul trase dintr-o stivă trei-patru lemne, le scutură de zăpadă cu mînușa și făcu cale întoarsă. Ușa se zbătea mereu. Un bărbat înalt, cu pistol la șold, se plimba prin odaie. Plantonul sohiță neglijent salutul militar.

— M-am dus după lemne, tovarășe Ivanov. Asta adormise, și atunci mi-am zis...

Vorbind, plantonul arăta cu degetul spre colțul unde, cu numai cinci minute în urmă, moșăia ologul.

— Cine zici că a adormit? Era cineva aici? Glasul șefului de post suia în goană spre notele de sus și făcea pauză între cuvinte. De cine vorbești?

Plantonul lăsa lemnele să cadă și, năuc, se învîrți în loc: ologul dispăruse. Numai carnetelul albastru, care zăcea pe podea, mucurile de țigară

și grămăjoara de scrum rămasă pe bancă mai amintea de prezența lui. O zbughi afară, dar peste câteva clipe se întoarse; își privi șeful cu un aer vinovat. Acesta ședea înapoia mesei și răsfoia carnețelul.

— Ce-i cu aiurelile astea ?!

— Da' ce-i acolo ?...

— Versuri, niște semne... Cine a fost aici ? Ai lăsat pe careva să-ți scape ? N-auzi, mă ? Ce te zbați ca peștele pe uscat ?!

— Eu... numaidecît... că-i olog... bîlbîi plantonul. Acuși îl... că nu putea să ajungă departe... Ticălosul !

Și-o tuli din nou afară, să cotrobăiască și să alerge de colo-colo la întîmplare, împreună cu vifonița.

În vremea asta, în odăița telegrafistului, unde era cald ca în baie, micuța mitralieră de birou tăcănea scuișind la nesfîrșit banda de hîrtie presărată cu linioare și puncte. Probabil că din combinația aceea de linioare și de puncte se desprindea ceva foarte important și urgent, pentru că telegrafistul privea țintă prin ochelarii cu ramă nichelată revărsarea benzii și scria de zor, cu creionul perpendicular pe hîrtie. După ce zmîngăli un sfert de coală, apăsă cu degetul un buton negru, răsuci căciulița de aramă a unei roțițe și dădu fuga la șeful gării.

Viforul alungase norii de pe cer : luna pardosea încăperea cu plăci de faianță albastră și îmbrăca pereții în perdele subțiri de voal. Sub creion zăcea sfertul de coală, pe care scria lăbărțat :

„CĂTRE TOATE SECȚIILE FERROVIARE O.G.P.U.¹
STOP A EVADAT DIN OSPICIU UN BOLNAV INVA-
LID DE RĂZBOI STOP SEMNE PARTICULARE DOUA
PUNCTE UN SINGUR PICIOR VIRGULĂ CÎRJE LĂ-
CUITE CU MONOGRAMĂ DE ARGINT GHILIMELE
M STOP Ș STOP ÎNCHIS GHILIMELE STOP PAR-
DESIU ȘAPCĂ GRI STOP BARBĂ MUSTĂȚI RASE VIR-
GULĂ ARATĂ TREIZECI ȘI CEVA DE ANI STOP SĂ
FIE REȚINUT VIRGULA TRIMIS SUB ESCORTĂ LE-
NINGRAD MILIȚIA JUDICIARĂ STOP URMĂRIT
PENTRU CRIMA STOP EPILEPTIC STOP SEMNEAZA
LOCTIITOR ȘEF SERVICIU OPERATIV TOBERG STOP
RECEȚIONAT ORA DOUĂZECI ȘI UNU 19 FEBRUA-
RIE 1926 KALISTRATOV LIUBAN.“

Capitolul 6

UNDE EVENIMENTELE ÎȘI RECAPĂȚA CURSUL FIRESC

Anchetatorul-șef de la miliția judiciară, cu or-
dinul militar „Steagul Roșu” lucind pe postavul
gri al paltonului, cotrobăia mereu în servieta lui
burdușită cu hîrtii, care se reflecta vag în tăblia
lustruită a măsuței. Lucrătorul operativ Nasușev,
un bărbat cu un amuzant barbișon-lopățică și
ochelari cu lentile albastre (în luptele de la Perekop
se alesese cu arsuri la pleoape), care umbla atît

¹ Direcția politică de stat unificată, de pe lîngă Consi-
liul Comisarilor Poporului al U.R.S.S., în perioada 1922-1934.

de adus de spate, încît în semiobscuritate părea cocoșat de-a binelea, examina un prosop la ale cărui extremități se vedeau clar urme de degete ca potirele unor flori cafenii. Lîngă sobița de tablă cu flancurile gofrate ședea un cetățean îmbrăcat cu o tolstovcă neagră. Nevasta portarului freca parchetul cu peria, ca să șteargă urmele de sînge. Se căznea așa de la douăsprezece, dar fără succes : din roșii, ele se făcuseră cărămizii, apoi — după ce le-a mai dat și cu săpun — vinete și, pînă la urmă, s-au întins, transformîndu-se în niște pete tulburi dezgustătoare.

— Ias' că termini mîine. Du-te, că deranjezi, șopti femeii cetățeanul cu tolstovcă, administratorul imobilului. Pleacă odată, tușă, că dumnealor au treabă !

Fuioare de fum albastru de țigară se strecurau afară prin oberliht. Jos, în stradă, pașii trecătorilor lipăiau prin zăpada fleșcăită, iar de departe venea zvon înăbușit de clopot de tramvaie și claxoane de automobil.

— Ampretele sînt ale unui bărbat, conchise Nasușev și se depărtă de masă. Pun capul că e un bărbat !

Anchetatorul închise servieta cu un pocnet sec, se uită cu îngăduitoare superioritate la agent și se ridică în picioare, ca împins de un resort.

— Dar cum îți explici dumneata că nu lipsește nici o bijuterie ? îl întrebă el.

— Și totuși, tovarășe Lapin, asasinul a luat ceva, replică Nasușev. Altminteri de ce a răscolit peste tot ? Cu siguranță că a căutat ceva anume. Dar acum să mergem.

Administratorul sări și el în picioare, întrebându-i cum să procedeze cu apartamentul. De undeva țîșni o pisică roșcată și, luînd-o înaintea oamenilor, fugi spre ușă. Tot ea fu prima pe palier. După pisică ieși anchetatorul, apoi Nasușev și, la urmă, cu un aer absent, administratorul.

— Vom reveni mîine, la ora opt. Nu uita să ne dai lista locatarilor.

Administratorul îi asigură cu un semn din cap. Cu mișcări prudente, dădu jos pisica de pe balustrada scării.

— A cui e? se interesă Nasușev. Administratorul nu știa. Și apoi, ce legătură putea avea cu crima o banală mîță roșcată? Imobilul e plin de pisici. „Da' ce, parcă pisica...“, dădu să zică administratorul, dar cei doi de la judiciară și începuseră să coboare, cu gîndul la ale lor, așa că nu-l mai luară în seamă. Ei cu ale lor, el cu ale lui, și mîța o fi avînd și ea treburile ei. Sau poate că nu, pentru că mica făptură roșcovană rămase pe palier spălîndu-se și mieunînd. După ce-și termină toaleta, se încolăci în pragul apartamentului treizeci și șapte.

Administratorul și consoarta dumnealui se pregăteau să plece la circ. Soțul, în pantalon gri cu dungă impecabilă și ciorapi galbeni, stătea în fața oglinzii și, întinzînd buza de sus peste cea de jos, ca la bărbier, se muncea să-și lege papionul. Oglinda pătată de muște reflecta o comodă pîntecoasă, un colț de șemineu, spătarul unui scaun și o femeie corpulentă, numai în furou, cu ochi foarte mari și gura cît despicătura unei pușculițe.

În sfîrșit, pe gîtul de cocostîrc al administratorului, deasupra bumbului galben al unei alunițe,

Își desfăcu aripile fluturașul de mătase bleu, în timp ce oglinda contempla, imperturbabilă, zorul femeii care apucase să-și tragă peste cărnurile opulente și trandafirii o bluză de mătase cu scăpărări de fulgere galbene, gata să plesnească sub năvala sînilor cvadragenari. Din cele cinci copci ale fustei negre, ultima refuza să se încheie. Aproape din minut în minut, administratorul își scotea din buzunarul de la jiletcă ceasul de aur, îl confrunta cu deșteptătorul de pe comodă și pufnea zgomotos, lovindu-se peste genunchii ascuțiți :

— Șapte și jumătate !

Consoarta smuci decisiv copcile și, cu un mezzo pătimaș, îi afurisi pe toți bărbații, în general, și pe al dumneaei, în special. Copcile, împreună cu fusta, lunecau, cu opinteli, la vale.

— Te-ai îngrășat, Raecika, asta-i ! Omoară-mă dacă pricep de ce nu vrei să-ți pui rochița în carouri și preferi să mergi cu bluza asta purtată și răspurtată ? Dar... — din nou o privire la ceas — s-a făcut opt fără douăzeci !

— Și începe la opt jumate ! Avem timp s-ajungem de o mie de ori !

O altă fustă cetlui șoldurile planturoase. Acum oglinda putea să se odihnească : nu mai cuprindea cu privirea decît lucruri neînsuflețite. Soții își țineau unul altuia paltoanele. Dar tocmai cînd administratorul își vîra în galoș vîrful de lac al botinei stîngi, iar consoarta se apucase să numere mărunțișul din poșetă, icni telefonul. Galoșul se bosumflă și sări într-un colț. Trezit de-a binelea, telefonul suna acum de zor, cu voieșie.

— Alo ! Da, eu !

Peste cîteva secunde, receptorul recăzu în furcă. Administratorul își scoase pălăria și ridică ochii în tavan. Cucoana îl privea din vestibul.

— Ține și biletul meu, grăi administratorul către consoartă. Treci pe la Ivan Pavlovici și ia-l cu tine la circ.

— Bine, dar...

— Nici un dar ! Iar asasinata aia, fir-ar...

— Bine, dar...

— Dar... dar... Altceva nu mai știi să spui ? Mi-a telefonat de la miliția judiciară, să mă prezint imediat acolo. Ce stai ? Fugi ! E opt fără cinci !

— Bine, dar nu pricep de ce să te duci tu acolo, în loc să vină ei la tine ? făcu consoarta, depăr-tînd puțin brațele și aplecînd capul într-o parte a mirare. Ce maniere !

— Ah, Raecika, nimic nu pricepi... Păi tu nu vezi că nu se descurcă fără mine ?!

Capitolul 7

DESPRE LUME ÎN GENERAL ȘI DESPRE SOTNIKOV ÎN SPECIAL

— Și ?

Celălalt pîcîi din pipă, slobozind o șuviță de fum și-l sfredeli cu privirea pe Sotnikov.

— Mai departe ?

— La secția de miliție mi-au promis că vor face tot ce depinde de ei, dar cînd am revenit pe la șase seara, m-au trimis la dumneavoastră.

Sotnikov îl fixă la fel de iscoditor pe omul cu pipa.

— Pînă la un punct, e și vina mea că a putut fugi. În orice caz, bolnavul acesta este foarte periculos și vă rog foarte mult să luați toate măsurile necesare. Pentru dumneavoastră nu e chiar atît de greu.

Pipa scupă ultimul rotocol de fum și se stinse ; absorbit pesemne de gîndurile lui, omul pufăia în gol.

— Cîteva amănunte, vă rog. Omul cu pipa luă un creion. Are crize ?

— Este epileptic. A suferit o contuzie pe front, urmată de un ușor dezechilibru psihic, iar ceva mai tîrziu — caz foarte rar — a intervenit o amnezic totală : nu mai știa ce s-a întîmplat cu el și, în general, ce s-a petrecut sau se petrece. Un fel de pauză în scurgerea timpului.

— Mai scurt, vă rog, tovarășe profesor...

— Pacientul mergea, încet, dar sigur, spre în-sănătoșire. Aseară vorbea ca un om normal, construia propozițiile mai clar decît înainte. Eu însă aveam o bănuială : bolnavul studia planul orașului, mă ruga să-i dau voie să iasă în stradă și, în general... Dar, ca să fiu scurt, am să vă spun doar că am dat dispoziție să fie pus de gardă în salonul lui cel mai bun infirmier al nostru. Totuși...

— Atunci, cum a fugit ? Cînd ? L-a văzut cineva ?

Omul își umplu iar pipa.

— Dimineața, i-a șterpelit o gheată medicului de gardă. Nu uitați că bolnavul are un singur picior...

— Poate să aibă și trei, din partea mea... Aș vrea să înțeleg numai cum a putut să fugă din ospiciu !

— Credeți că eu înțeleg ? Tot ce știu e că sora a constatat că-i lipsesc două prafuri de veronal, iar infirmierul de gardă a fost găsit dormind buștean. Mă mir și eu cum a putut să fugă. La noi domnește strictețea cea mai mare. Și apoi, c olog, n-are un ban, nici acte !

— Țînăr ? Bătrîn ?

— Treizeci și patru de ani, fizic plăcut, aer de intelectual. Și-a luat numai cîrjele, pentru că-i sînt indispensabile — v-am mai spus că are un singur picior. Stîngul i-a fost amputat...

Tonul sec și impasibil al omului cu pipa îl contraria pe Sotnikov : un nebun fuge din ospiciu, n-a fost prins nici pînă acum, iar autoritățile rămîn de o seninătate olimpiană, nu par a se grăbi de loc și au aerul că puțin le pasă... Alergarea neobosită a creionului pe hîrtie îl mai liniștea însă puțin : va să zică, se face totuși ceva, se acționează. Au ei, desigur, sistemul lor de lucru — nu trebuie să-i înveți ce să facă.

Omul cu pipa se opri din scris și, proptindu-și de nas vîrfurile creionului, întrebă :

— Și cîrjele cum sînt, obișnuite ?

— Obișnuite, evident, atîta doar că pe fiecare sînt prinse niște inițiale de argint : i le-a pus acum vreo opt ani o doamnă, o cunoștință de-a lui. Cîteodată ea...

— Și care sînt inițialele acestea ? vru să afle omul cu pipa.

— Vai, Doamne, dar e chiar atât de important ? exclamă Sotnikov desfăcînd brațele a nedumerire. Niște litere obișnuite, un „M“ și un „Ș“, cam atât de mari...

Dar nu mai apucă să arate dimensiunea literelor, pentru că omul aruncă pipa pe birou, sări în picioare, apăsă butonul soneriei fixat pe tăblie și se apropie de Sotnikov.

— Un „M“ și un „Ș“, un „M“ și un „Ș“ ! Dar vă dați seama ? Azi-dimineață a fost asasinată o femeie al cărei nume este Marta Șatunovskaia ! Un „M“ și un „Ș“ ! De toate mi-ați vorbit aici, tovarășe profesor, de știință, spital, de măsurile pe care le-ați luat, de miliție, veronal — un roman întreg ! Dar ziare nu citiți ? Auzi — un „M“ și un „Ș“ !... Tu ești Nasușev ?

În ușă se ivise agentul cu barbișonul amuzant.

— Vii de acolo ?

— Da. Nici o urmă. M-ai chemat ?

— Există urme, Nasușev, există... Chiar aici ! Poftim, întreabă-l pe profesor ! Un „M“ și un „Ș“ ! Trebuie telegrafiat. Neîntîrziat !

Și omul cu pipa ieși glonț. Nasușev făcu stînga împrejur și-l urmă. Sotnikov rămase singur în imensul cabinet al șefului miliției judiciare. O lampă de birou cu abajur de hîrtie, un divan, trei scaune, un fotoliu și, într-un colț, o armă de tip militar. Sotnikov se uita buimac la toate acestea. Nu pricepea absolut nimic. Evoca pentru a suta oară în minte imaginea Martei Șatunovskaia. O văzuse în mai multe rînduri în sala pentru vizite a ospiciului stînd de vorbă cu Galkin : o femeie împlinită, frumoasă, cu ochi mari și albaștri, cu buza de sus umbrită de puf, cu zîmbet

deschis, fermecător... Și iată că femeia aceea fusese ucisă. Miliția judiciară se și pusese în mișcare, acționa. Sotnikov se simți ușurat : tot ce era de datoria lui să facă, făcuse. Chiar dacă se va dovedi că Galkin e asasinul, el unul n-avea nici o vină.

Se lăsă să cadă în fotoliu.

O pendulă bătut jumătatea nu știu cărei ore. Sotnikov își scoase ceasul : arăta nouă fără douăzeci... „O ia înainte, gîndi el, și îl vîrî la loc în buzunarul vestei. Ori poate al lor rămîne în urmă“. Apoi, cu glas tare :

— Nu-i bine, nu-i bine de loc... Ei, Galkin, Galkin, mai bine așteptai să-ți provoc eu șocul de care aveai nevoie, în loc să ți-l provoci tu singur !

Se ridică, porni spre ușă, o deschise și adăugă din prag :

— Poftim ! Uite cîtă bătaie de cap îmi dai !

Aducîndu-și aminte că la zece trebuia să fie neapărat la Institutul creierului, trecu în camera de alături. Aici se afla un singur om, care scria la un birou. În schimb, încăperea următoare — o sală semicirculară — era plină de forfotă și de vuiet de glasuri : oameni în scurte de piele, mantale militare sau paltoane negre de postav se agita-
tau de colo-colo. Un carnetel cu scoarțe albastre trecea din mînă în mînă. Nasușev își ciugulea barbișonul și striga în răstimpuri :

— Vezi că am avut dreptate ?!... N-am spus eu ?!... Ce știe Lapin ! Folosește metode învechite !

— L-ați chemat pe administrator ?

— Ce scrisori ?

— Dar fotografia ?

— Telegrama a și pornit pe rețea, tovarășe Toberg.

Sotnikov se îndreptă spre bărbatul pe care auzise că-l cheamă Toberg.

— Pot să plec? Mi se pare că ați uitat de mine...

— Nici n-aș îndrăzni să vă mai rețin, tovarășe profesor! Până mâine dimineață, punem mâna pe pacientul dumneavoastră.

— Hm... Credeți că... el a ucis-o... apucă să spună Sotnikov.

— Categorie! Interesant caz! Duceți-vă, tovarășe profesor, duceți-vă, mâine s-ar putea să vă deranjăm din nou. Nu vă supărați, e în interesul dumneavoastră. Dați-mi, vă rog, bonul de intrare. Petrov, ocupă-te dumneata!

În poartă, mai-mai să dea peste el un ipochimen prea dezghețat. Ipochimenul sări totuși la o parte, își ceru scuze politicos, apoi îl supuse acestui chestionar insinuant:

— Miliția judiciară... aici e, nu-i așa?

— La etaj, răspunse Sotnikov sec.

— Și... te ține mult acolo?

— Cît trebuie. Dar dumneata cine ești?

— Cineva de care dumnealor au mare nevoie, cetățene! rosti cu neașteptată emfază ipochimenul. Și dispăru în clădire.

Sotnikov făcu un pas și se opri. Nu-și putea lua gândul de la Galkin și de la femeia asasinată. Ia stai! În secția de femei o avea internată pe Irina Șatunovskaia... Maică-sa o vizitase pentru ultima oară joia trecută. „Peste câteva zile pot să-i fac domnișoarei formele de ieșire, își spuse Sotnikov,

ferindu-se de viscol. Dar de ce-ar fi Galkin asasinul ? Altcineva nu putea s-o omoare ?“

Mai făcu trei pași și iar se opri.

„Și, în general, mă întreb dacă Galkin este în stare să omoare un om ! medită el mai departe. Nu este chiar atât de nebun cum îl cred alții... Sau atunci, toți sîntem nebuni !“

În tramvai, amețit de atîtea gînduri, profesorul hotărî să se lase pîgubaș ; se trezi rostind cu voce tare :

— Sînt obosit, asta-i...

Între timp, consoarta administratorului, instalată în stal, rîndul cinci, flirta cu mustăciosul Ivan Pavlovici și se îndopa cu caramele „Delicia“. În arenă evoluau acrobați în ritmul valsului din „Silvia“. Au urmat clovni, iar după aceea căței albi dresați. Distracție puțină, plictiseală multă...

Pe străzi, zăpada se încrețea și se înnegrea. Viscolul se mai domolise. Administratorul bea ceai în bucătărie și citea ceva de Zoșcenko.

— Tu ești, Raecika ?

— Eu, puișor. Dar tu, te-ai întors de mult ?

— Adineaori. Cum a fost la circ ?

— Dar la miliție ce au vrut ?

— Îl caută pe un nebun olog. Cică el ar fi ucis-o.

— Și ce legătură ai tu cu asta ?

— Mi-au arătat poza unui tip și m-au întrebat dacă nu l-am văzut pe aici. Și, în general, cine venea la ea. Au găsit nu știu ce urme. Mare harababură și acolo : unul zice că ologu-i asasinul, altul — că dacă-ți pui creierii la contribuție, îți dai seama că nu e cu puțință, fiindcă n-a fost numai omorîță, dar și prădată.

— Și ?

— Și... l-au arestat pe portarul nostru.

— Pe portar ?! Arestat ? Dar asta-i curată nebunie ! Să arestezi un om care are copilul grav bolnav... Ce-i cu ăștia, domnule ?

— Ascultă, Raecika, asta nu-i treaba noastră. Stai jos și bea și tu un ceai, am niște marțipan. Leii ți-au plăcut ?

Soții beau ceai, afară era lapoviță, pe lume toate se învălmășeau, mărețul se amesteca cu derizoriul și esențialul cu anodinel. Bătrînelul și roșcovanul profesor Sotnikov se decisese să nu mai treacă pe la Institutul creierului : „Cu altă ocazie“, nu de institut îi ardea acum cînd...

Invalidul de la colț, ținînd cu cotul cîrjele lipite de trup, își închidea taraba. Sotnikov grăbi pasul și ceru țigări.

— Nu vedeți că închid ?!

— Văd, dar totdeauna iau țigări de la dumneata. Te rog, dă-mi un pachet „Neva“. Și ține aici pentru două pachete, căci data trecută ți-am rămas dator.

Ologul nu ținea minte, ba chiar ar fi putut să jure că-l vede pentru prima oară pe cetățeanul ăsta, totuși luă banii.

— Am primit o marcă nouă „Sapho“. Vă interesează ?

Fără să aștepte răspunsul, închise taraba, își potrivea bine cîrjele la subțiori și începu să-și sufle nasul, tacticos și metodic. Sotnikov zîmbea în barbă :

— Țigările acestea am să i le dau lui Galkin, cînd îl vor găsi. Eu n-am ce face cu ele, că nu-s fumător. Ei, Galkin, Galkin !... Exclus s-o fi omo-

rît tu, ai prea multă candoare în tine și n-am să îngădui să ți se facă o nedreptate, voi ști să te apăr. Nouă ani m-am chinuit să-ți repar creierul, nouă ani ! Am să mă duc la miliție și am să le spun : N-a omorît-o Galkin ! Știu cu mai bine !

Capitolul 8

CAIETUL ALBASTRU

Prima filă a caietului pe care-l descoperise Nasusev în mormanul de rufe răvășite ale Martei Șatunovskaia și pe care Toberg și subalternii lui îl studiaseră meticulos (asociind tot ce scria acolo cu fugarul Galkin), purta o cifră scrisă clar și apăsător : 1916. Era, fără îndoială, anul cînd fuseseră făcute însemnările. Nici una nu avea notată ziua și luna, dar pentru că anumite cuvinte, cum ar fi „ploaie“, „plimbare“ și „cald“ se repetau foarte des, s-a presupus că trebuie să fi fost vorba de vara aceluia an. Litera „O“ nu avea forma normală de oval închis, ci semăna mai curînd cu un „C“ scris de-a-ndoaselea. Cuvintele, și așa de preferință scurte, erau frecvent abreviate, reduse numai la prima silabă, iar unele erau scrise invers, astfel că nu le puteai citi decît de la dreapta la stînga. Primele două pagini erau scrise cu cerneală roșie, una cu verde, dar cerneala neagră predomina ; la sfîrșit fusese folosit creionul.

Iată, cu aproximație, ce scria în caiet :

„Iar e o vreme imposibilă și iar mă simt rău, cu toate acestea — zor-nevoie, la Pavlovsk. Ea se topește după muzică, eu aș vrea pur și simplu să ne plimbăm. Eu n-am nici crucea Sf. Gheorghe, nici vreo medalie. La Pavlovsk... Mă rog, hai și la Pavlovsk. Ne-am dus împreună cu noul ei «prieten», un tip foarte fr. Mustăcioară șic, cultivat, dar zevzec. Era o zăpușeală cumplită, ca înainte de frt. Fiindcă știe că mi-e frică de frt, m-a așezat dinadins la fereastră și a deschis geamul. Ceilalți călători s-au plîns că trage, dar lutebmîz ei fermecător i-a silit tot pe ei să-și ceară scuze.

La Pavlovsk — ca de obicei : Ceaikovski, tragedianul de salon Saint-Saëns, mistica lui Rimski-Korsakov. Ne-am despărțit la Petea. Am rămas să dorm la el și am aflat cu ocazia aceasta că noul ei prieten se numește Zajoghin : un aventurier de cea mai joasă speță, o brută din «sotniile negre». Petea susține că ăsta, noul, a jefuit cît a putut în timpul pogromurilor ovr. Și ce figură distinsă are totuși ! Fața este oglinda strîmbă a sufletului.

Azi m-am fotografiat. Am fost la dr. — un neurolog. «Sînteți psihastenic».

Dar Petea de colo : canaps ! Și a adăugat : «Las' că vine ea, revoluția, să vezi tu în ce fabrică are să te ia». M-am plimbat un pic, am încercat să scriu — nu merge. Mi-a venit pensia. Mă chinuiește insom. Seara moțai, dar noaptea nu pot să d.

Dimineata, plouă. De o săptămînă n-am mai fost la doctor. Fotografia am s-o lipesc aici. O copie mi-a cerut-o Petea, alta i-am trimis-o lui Iierșel. Și Ma mi-a cerut. I-am răspuns : «Ai s-o

primești cînd am să mor, o dată cu jurnalul meu». O iubesc totuși, și cîteodată sufăr. Gelozia este credința înșelată.

A plouat toată ziua. Ziua mea... A trecut dimineața pe la mine să-mi ureze la mulți ani. Mi-a făcut cadou un serviciu de birou splendid. Își amintea cum ne-am cunoscut: noaptea de revelion, telefonul meu. Mai țin și azi minte numărul. Vreau să notez totul. Romantism putred, dezgustător. Obosesc după ze. pagini, hîrtia e zgrunțuroasă și asta mă enervează la culme.

De două luni n-am mai scris. Zile neobișnuit de calde. O bate — ca mi s-a plîns. Irina e un copil cu sufletul mutilat. Merge pe șapte ani. Mi-a spus că Ma o bate. Oare nu sîntem noi gunoiul de care vorbește Petea? S-a lăsat de universitate, a renunțat la tot. Vorbește de nu știu ce bolșevici.

Ma s-a făcut bine. Nici moartea nu-i poate face nimic. Și totuși are să-i facă cineva de pe-treceanie odată, sînt sigur. Vreun nemernic, dacă nu cumva chiar eu. Și pe mormînt i-aș pune, în chip de monument, un telefon. Plictiseală. Sînt într-o dispoziție foarte schimbătoare. O jumătate de oră mi-e bine, un ceas mi-e silă de toate, cinci minute mă îmbăt cu mii și mii de speranțe. Am impresia că pot orice, dar cum mă apuc — obosesc. Aștept mereu să se întîmple nu știu ce, nu mai scriu de loc. Dorm puțin. Am insom.

Grevă în oraș. Petea susține că monarhia e în agonie. O fi, că el știe mai bine. În ceea ce mă privește, e cazul să mă gîndesc la a mea. Dimineață am avut o criză — am căzut pe Ligovka. M-am rănit la cap. Mă tem să merg la dr. A venit el la mine. «Cine au fost părinții, bunicii dumitale?

De ce holi au suferit?» Cărturari, farisei. Totul e deșertăciune. Pe Ma o pierd — s-a și îndepărtat de mine. Zajoghin o torturează — nu-i decît un pește ordinar.

Stau în pat. Petea a intrat în nu știu ce partid. Există bolș. și menș. Eu nu înțeleg nimic din ce se petrece și asta-i rău. Ca să trăiești și să muncești, trebuie să înțelegi.

Are să scrie o dată, cineva, un ultim roman despre oropsiții victii, și cu asta va pune punct subiectului, ca să se scrie pe urmă despre un om fericit, nou, căruia îi merge din plin. Ideea îmi aparține. Adică nu chiar. În orice caz, îmi vine tot mai des în min.“

Pe ultima filă era zmîngălit de nenumărate ori, în toate direcțiile, un singur cuvînt : Galka ¹. Jos, un desen înfățișa un moș cu barbă, sub care scria : *Dumnezeu*. Pe coperta caietului era lipită o pastilă purtînd un număr : 90.

Capitolul 9

LA CONACUL GENERALULUI

Cînd plantonul se dusesese după lemne, ologul deschisese ochii, răsufcase adînc, ușurat, și întinsese mîna după cîrje. Dar înainte de a părăsi camera, se îndreptă țopăind spre masă, înșfăcă un covrig și-l vîrî în buzunar, apoi termină ceaiul din

¹ Stăncuță.

pahar. Abia după aceea își potrivi bine cîrjele la subțiori.

Ușa se închidea și se deschidea scîrțîind ca mișcată de o mîină nevăzută. Ologul zărea spinarea plantonului care se îndepărta, liniile troienite, fumul de pe acoperișurile caselor. Cînd silueta întunecată dispăru îndărătul unui gard scund, trecu pragul și, mînuind repede cîrjele, o luă la dreapta, spre șosea.

Ajuns în fața unui magazin alimentar deasupra căruia se bălăbănea scheletul unui felinar, întoarse capul și privi în urmă : un bărbat tocmai intra în pichet, tîrînd după el o umbră deșirată. Iar dinspre gard venea, cu nu știu ce în brațe, plantonul.

Ologul zîmbi. „Nu mă mai prinde“, își spuse el. Apoi, cu glas tare : „Ei, acum am să hoinăresc și eu !“

Dar nici după treizeci de pași, fu nevoit să se oprească : i se făcuse rău deodată, vechea durere de la cap și din spate îl împungea din nou. Cîrjele zgîriară gheța și căzură într-un nămete. Ologul, care fără cîrje nu mai era bun de nimic, făcu un salt, încercînd să le prindă din zbor, dar fierul roșu al unui junghi i se înfipse în ceafă și-l săgetă din creștet pînă-n tălpi, îndreptîndu-i nefiresc spinarea și trăgîndu-l înapoi. Mai făcu un salt, apoi, cu un țipăt, desfăcu brațele și se prăbuși în zăpadă, pe o coastă. Rămase acolo zvîrcolindu-se, izbindu-se cu capul de o cîrjă și mișcîndu-și gheata convulsiv, ca soldatul cînd își pocnește călcîiele ca să ia poziția de drepti.

Îl trezi mușcătura gerului și larmă de voci. Întredeschise ochii și văzu un mic grup care se foia

pe lîngă nămete, părăind a se ciorovăi. Coborî pleoapele și se zgribuli. Nu mai voia să știe de nimic, nici măcar să gîndească.

— Țsta îngheață, bă, pe crucea mea ! auzi el un glas ascuțit de puști. De ce o fi zăcînd aici ?

— Și mai e și olog, remarcă o altă voce, care aparținea cu siguranță tot unui băiețaș. I-o fi tăiat trinu' un picior.

— Da' dacă i-a făcut careva felul ?

Glasurile topăiau în jurul ologului ca niște vrăbiuțe. „Copii” își spuse el și, deschizînd ochii pe jumătate, văzu o sanie, un sac și o droaie de picioare încălțate cu cizme și pîslari.

— Nu-i sînge nicăieri. E beat-mort.

— Țsta îngheață, zău dacă nu îngheață !

— Ce să înghețe, mă ! Țsta-i ger ?

— S-a trezit ! Mișcă !

— Ia uite, mă, are pe cîrje niște litere !

— De argint, bă !

— Le ușchim, ai ?

Șase băiețași, cu șepci și cu caschete, se vînzoleau în jurul ologului. Unul dintre ei, mai mic de statură, dar îndesat, se uită cu atenție la omul întins în zăpadă și exclamă speriat :

— Se uită, fraților, se uită ! De ce zaci aici, nene ?

— Ajutați-mă să mă ridic, copii, se rugă de ei ologul. Voi cine sînteți ?

— Da' matale de unde-ai picat ? Cum te cheamă ?

— Eu, dragii mei, nu-s de nicăieri, dar de chemat mă cheamă Alexandr. Se gîndi o clipă și adăugă : Știu să cînt la balalaică.

— Nu zău ! Iepure are balalaică. Ai să ne cânti ?

— Sigur. Da' voi unde stați ?

— La conacul generalului, la doi kilometri de aici. Da' nu ești cumva pilit ?

Ologul zâmbi.

— Sînt doar un pic amețit, dar ce-are a face ? Știu o groază de scamatorii ! De-ați ști, băieți, ce de scamatorii pot eu să fac ! Nici nu mai țin minte cîte !

— Zău, nu minți ? făcu puștiul care observase că ologul are ochii deschiși. Vezi, nene, să nu faci mișto de noi !

Băiețașii se strînseră mai la o parte, ținură sfat, după aceea desemnă un delegat care să ducă tratative cu ologul.

— Uite ce e, îi zise delegatul, dacă vrei, poți să vii cu noi. Da' nu cumva ești vreun inspector ?

— Nu, nu-s inspector, îl asigură ologul. Sînt cupletist și aș veni cu dragă inimă. Numai că...

Copiii se chinciră lîngă olog.

— Numai că ce ? A, știm... Vrei să te ducem cu sania, nu-i așa ?

Ologul dădu din cap.

— În sanie cu el, băieți ! Tot trebuie să cărăm fieru'.

Și cît ai clipi, îl instalară comod în sanie, cu spatele rezemat de sacul cu fier vechi. Ologul se așeză pe piciorul îndoit, se rezemă de sac și, întinzîndu-se cu voluptate, închise ochii. Doi băieți trăgeau de frînghie, alți doi mergeau de o parte și de alta a saniei, iar ceilalți doi veneau în urmă, oprindu-se din cînd în cînd ca să se uite înapoi. Nu întîlniră pe nimeni. Dinspre gară au izbucnit

la un moment dat fluierături și larmă de glasuri. Băieții iuțiră pasul. Cei doi care alergau pe flancuri se uitau în direcția stației, schimbau cu ceilalți replici monosilabice și-i înlocuiau din mers pe cei ce trăgeau sania.

— Iar fugăresc vreun zulitor, strigă băiatul care alerga în stînga. Mi-e să nu-l găbjească pe Baban !

— Baban e-n altă parte, îl liniști colegul său din dreapta. Dumneata stai bine ? se adresă el ologului.

Dar acesta se și cufundase în lumea viselor și nu auzea nici fluierăturile, nici strigătele și nici întrebarea puștiului. Cîrjele săltau la hopuri și de cîteva ori chiar au căzut în zăpadă, însă de fiecare dată băieții s-au oprit și le-au pus la loc, de-a curmezișul saniei.

După ce alergară așa cam un sfert de ceas, ajunseră într-un loc unde drumul cotea și se termina într-un șanț. Băieții ridicară sania, o trecură ușurel peste șanț și-și continuară cursa, de astă dată în plin cîmp. Ologul se deșteptă și tuși. Copiii se opriră.

— Ascultați, băieți, rosti necunoscutul, să nu spuneți la nimeni că m-ați găsit și m-ați luat la voi. Dar absolut la nimeni ! Sînt urmărit, ați înțeles ?

— Și noi sîntem urmăriți, glăsui cu voce groasă năpîrstocul și smuci de funie. Da' cu matalc ce-i, ai curățat pe careva ?

Ologul însă nu se arătă dispus să-l lămurească. Puștii își văzură de drum și e îndoielnic să fi auzit acest răspuns întîrziat :

— Pare-se că n-am chiar mutră de asasin...

Se însenină. Luna strălucea pe cer ca un nasture de sidef. Fiecare de telegraf țiuiau monoton și jalnic în același registru acut al portativului. Ologul avea impresia că trecuse o veșnicie din clipa când fusese trezit în vagon. De altfel și drumul era mult mai lung : străbătuseră nu doi kilometri, cât îi spusese băieții, ci vreo patru, și totuși nu se zărea încăieri vreo casă. Ologul se chircea, pardesiul nu-i ținea de cald, mâinile i se învinetiseră și numai ochii îi licăreau ca două stele.

Trecură de cabina unui acar, suiră, patinînd, rambleul foarte înclinat al terasamentului, traversară linia ferată, apoi ținînd cîrjele și sacul ca să nu cadă, se lăsară să lunece la vale pe ghețușul pantei opuse și se îndepărtară în pas alergător spre pădurea al cărei zid întunecat se deslușea la mică depărtare. După numai zece minute, sania lunecea pe drumeagul din pădure. Băieții fumau. Îi oferiră și ologului țigări.

— Ia, nene. Avem spiciale !

În beznă, când scăpărau, când se stingeau șase puncte aurii, dănuitoare — tutunul ud ardea prost și se făcea cocoloașe. Apoi sclipi și un al șaptelea punct auriu. Puștii scuipau, dîndu-și aere și lăudîndu-și „spicialele“.

Tăcerea gravă a pădurii, o liniște vîscoasă, de rășini împietrite, tulburată cînd și cînd de mici trosnituri și foșnete, picura lin de sus. Omătul, săltat de vînt, se spulbera în cetină și presăra cu luminițe albastre trunchiurile și acele brazilor. „Ca de Crăciun“, gîndi ologul, sorbind prin toți porii pacea aceea adîncă și simțînd cum se îndepărtează

tot mai mult de o lume care-l făcuse să sufere atîta.

— Iaca acuși sosim, nene, acuși, spune un puști. Uite, vezi ? Acolo-i cimitirul, pricepi ? Morți, pricepi ?

Ologul privi în direcția spre care arăta puștiul cu mîna. Într-adevăr, prin jăriște se zăreau cruci purtînd cușme albastre de zăpadă. Îngrămădinindu-se și înghesuindu-se, crucile se îmbulzeau spre o capelă, dar cum treceau de ea, se despărțeau în pîlcuri răzlețe. Ceva mai la o parte de cimitir, lîngă un mestecăn, se înălța o cruce neagră solitară, cu o cunună de metal pe umeri.

— Cum, aici în cimitir locuiți ?!

Băieții izbucniră în rîs.

— Nu într-acolo trebuie să te uiți, nene !

Puștiul, care înota într-o manta prea lungă, se așeză pe vine :

— Uite colo, vezi o clădire ?

— Văd niște ruine, nu... ba da, văd într-adevăr o casă.

— Ei, acolo stăm noi. Înainte eram mai mulți

— o comună întreagă, au fost și fete, da' le-a gonit un inspector de la tutelara !

— Comună ? rosti rar ologul. Ce vrei să spui ? De unde știți voi de comună ?

— Mare lucru ! Ba aveam și o cooperativă a noastră, adăugă un băiat mai rășărit, cu cojoc și pîslari. Uite, fierul ăsta, unde zici 'mneata că-l ducem ?

Ologul nu pricepea. Se străduia să-și aducă aminte sensul acelor cuvinte despre care citise sau auzise ceva parcă de mult de tot. Se uită cu luare-aminte la copii și, cînd sania se opri în fața

scheletului unei clădiri cu două etaje și doi băieți aburcară sacul și-l lăsară să cadă înăuntru, printr-o fereastră, îi întrebă iar :

— Sînteți de la orfelinat ?

— Sîntem de peste tot. Hai, dă-te jos. Poți să intri pe fereastră ? Nu ? Măi Iepure, tu treci acolo și ține-l de ciot, că eu îl salt de țurloi.

— Ei, invalid de gradul doi, vai de capul tău ! Pensie îți dă barem ?

Înăuntru punea a gunoaie, igrasie și cărămidă mucegăită. Sub picioare scrîșnea sticla spartă, peste tot te loveai de grinzi smulse de la locul lor. Ologul mînuia de zor cîrjele ca să nu rămînă în urmă. Hîrșii un chibrit și băieții aprinseră un felinar ; acum se vedea mult mai bine. Ologul putu să-și studieze noii prieteni. Îl izbi mai întîi slăbiciunea lor, paloarea fețelor, ușor de observat cu tot stratul de murdărie care se prelinsese pe pomeți și pe bărbii ; băiatul care ducea felinarul avea degetele de la ambele mîini bandajate cu cîrpe murdare. Urcară la etaj pe o scară lată de piatră, fără balustradă, străbătură un coridor îngust unde mirosea de te trăsnea, apoi coborîră pe o altă scară, de lemn, răsucită în spirală, și reveniră la parter.

— Agață-ți, nene, cîrjele și șezi colea, îl pofti purtătorul felinarului. Mișto ogcac, ai ?

Ologul atîrnă cîrjele de un capăt de grindă metalică ce ieșea ca o limbă din zidărie, se așeză pe un morman de cărămizi și privi în jur. Deși tulbure, lumina felinarului, așezat acum pe masă, făcea să scînteieze crinii de aur ai tapetului : de-a lungul pereților se înșirau bănci de lemn, ca acelea din grădini, o sobiță de fier, aciuită într-un colț,

își trimitea burlanul lung și întortocheat de-a curmezișul întregului tavan, pînă la orificiul de ventilație, pe unde ieșea afară. Geamuri, ferestrele nu prea aveau. Cu toate acestea, în ciuda paraginei și a dezolării, te simțai destul de bine în încăperea asta, iar mirosul vag de blană de oaie și încă un altul, mai pătrunzător, dar greu de identificat, dădeau căldură și intimitate ambianței, făcîndu-te să te simți „ca acasă“. În alt colț spînzura de un cui o balalaică cu funduliță roșie la gît.

— Cum, aici locuiți? se miră ologul. De ce? Nu pricep! Unde-s părinții voștri? Voi n-aveți părinți?

Vorbele lui avură darul de a înveseli ceata.

— Avem și părinți, ha, ha! Da' nu-i nici o scofală! La fel de bogați ca matale și ca noi... Uite, știi ceva? Dacă vrei, te facem babacul nostru. Treabă ușoară: faci focul, lemne ai, că-s destule cruci în cimitir, iar cînd om da câte-o gaură, ai să stai să ții tira. Cît despre haleală, las' pe noi!

— Este haleală, este! A-nția! Acuși pornesc mărfarele cu grăunțe, p-ormă cirezile. Umflăm o vițică și... se apucă să-i explice un puști cu fața cît pumnul și roșie ca un măr copt, dar se întrepruse, lovit de o idee: Da' matale nici nu ne cunoști măcar! Mie-mi zice Filka!

— Iar mie Iepure! strigă alt glas și — zup!
— dintr-un colț țîșni o fărîmă de om sfrijit, înotînd într-o manta și în niște cizmoaie cît toate zilele, dintre care una era neagră, iar cealaltă roșcată.

Veni rîndul unui băiețel, tot firav, dar delicat și foarte drăgălaș, cu ochi luminoși. Se apropie de olog :

— Am onoarea să mă prezint : eu sînt Generalul ! În camera asta era odată biroul lui taică-meu — toată lumea îi spunea tatii „excelență“.

— Serios ? se îndoi ologul. Și unde-i tatăl tău acum ? Avu o ezitare, apoi repetă : Unde-i papă ?

— Papă ? Cine știe ! A fugit cu mama, cică în America. Și Generalul făcu un gest care voia să sugereze depărtarea. Și ce bine o duceam înainte ! Mîncam în fiecare zi ! Aveam și *Fräulein* ! Zicea „bitte“, și mai zicea „Zimmer“ !

— Iar cu îs Piuliță ! chițăi careva într-un ungher.

Ologul își încordă privirea : desluși lîngă fereastră o siluetă înfocolită într-o bundiță, care tria o grămadă de fiare ruginite — lacăte, chei, șaibe, cuie — scurse din sacul răsturnat.

— Eu n-am părinți, adăugă piciful. Îs picat direct din cer, fără corespondență !

— Ghebe ! Pe numele de familie, Gusev, se recomandă alt piciful, cu nasul în vînt, tot murdar și zdrențăros și el. Îmi pare bine de cunoștință. Am șters-o astă-primăvară de la internat.

— Da' dumitale cum îți zice ? îl întreabă pe olog un băiețel cocoșat, iscodindu-l printre gene ; se așezase jos și cotrobăia într-un maldăr de cîrpe. Nu ești om rău, ai, ce zici ? Mie îmi zice Galka și-s administrator peste ce vezi aicea.

— Galka ? exclamă ologul, săltîndu-se într-un cot. Galka ? repetă el, mai tare, și începu să tremure din tot corpul. Galka ? țipă de-a binelea, sărind în sus pe unicul picior și ținîndu-se de perete.

Cum... tu ești Galka? Apoi se prăbuși pe mormanul de zdrențe. Lăsați-mă să stau așa, draguților, îngăimă el, să mă odihnesc puțin... și pe urmă am să vă cînt din balalaică...

Închise ochii, părăind că a adormit pe loc.

Copiii se traseră mai la o parte, tăcuți și canisperiați, și se apucară de treburile lor. Iepure înșfăcă un lemn și făcu din el surcele, care umplură încăperea de o aromă plăcută, apoi, ajutat de General, aprinse focul în sobiță. Piuliță continua să trieze fierăria cu un aer foarte concentrat, cîntărind în palmă bucățile de metal și căznindu-se să rîcîie rugina cu unghiile lui murdare. Ghebe își despăduchea cămașa albastră, care cine știe de cînd nu mai văzuse apa și săpunul. Galka scotocea înainte prin mormanul de petice. Ziceai că au și uitat de olog, de parcă nici n-ar fi fost acolo. Acesta zăcea la locul lui; dar din cînd în cînd deschidea ochii și își înghițea lacrimile sărate care se prelungeau într-una pe fața-i chinuită.

Încăperea era luminată de flăcăriua pîlpîitoare a unei feștile bisericesti, de ceară, care, înfiptă într-un suport negru, se topea și se lăbărta în felinarul acela mare de pe masă, un fanar cum au cei de la calea ferată. Cîrjele ologului, atîrnate de grindă, se legăneau. Rafalele de vînt nimerite prin fereastră strînseseră pe pervaz o grămăjoară de zăpadă care lucea spectral și părea presărată cu firicele de naftalină. Pe sub dușumele colcăiau armii de șobolani.

Galka își puse în sfîrșit peticele în sac, ieși și se întoarse cărînd un ceaun cînt toate zilele, plin cu apă, vărsă în el crupe dintr-o pungă și-l sălta pe ochiurile sobiței.

— Ce-o fi cu Babanu de-ntîrzie... se impacien-
tă Iepure.

— Azi nu vine, anunță Galka. E dus la tușica
de la Pomeranie. Apoi trase cu coada ochiului
spre olog și adăugă în șoaptă : Cine dracu' o mai
fi și ăsta ? Știi ce mă gîndesc ? Te pomenești că-i
vreun copoi și se duce mîine să ne toarne la
comitetu' executiv...

— Ne-a promis că ne cîntă la balalaică, făcu
visător Filka. Nici unul dintre ei nu observă că
ologul, proptindu-se cu vîrful gheței de marginea
pragului, se așezase de-a bușilea, apoi, aruncîndu-
și cu putere corpul îndărăt, se ridicase dintr-o
mișcare. Rămase locului o clipă, legănîndu-se în-
tr-un picior, și, dintr-un salt, nimeri tocmai în
mijlocul cercului de copii, care tresăriră spe-
riati. Ținîndu-și echilibrul cu brațele întinse în lă-
turi, ologul se lăsă pe o saltea veche.

— Să nu vă temeți de mine, dragii mei. N-am
să mă duc nicăieri și aflați că nu sînt copoi. Și
acum, să vă cînt la balalaică. Adineauri ședeam
acolo și mă întrebam dacă am făcut bine sau nu
că am venit la voi.

— Și ai găsit răspunsul ? Că ai zăcut destul !
vru să afle Galka.

— Da, Galka, l-am găsit ! Dar mai întîi am să
vă rog ceva : spuneți-mi Galkin. Țsta-i numele
meu de familie, înțelegeți ?

— Care va să zică, eu Galka, 'mneata Galkin !
exclamă cocoșatul. Și d-aia trebuie să pici gră-
madă ?

— Uite, vezi tu... eu uitasem cum mă cheamă,
uitasem de tot, știi ? Iar tu mi-ai adus aminte.
De azi-dimineață îmi ieșise pur și simplu din

minte numele meu, dar cînd mi-ai spus cum te cheamă, m-a luat brusc cu fierbințeală și am picat jos. Nimic nu mai țineam minte, dragii mei, absolut nimic. Acum însă am să-mi amintesc. Pe legea mea că am să-mi amintesc ! Numai să-mi vin puțin în fire.

— Da' ce-i cu mata, ai crize ? îl întreabă Generalul, amestecînd cu lingura în ceaun.

— E adevărat, am, din cînd în cînd, dar să știți că adineauri m-am lăsat să cad dinadins, ca să-mi adun gîndurile. Iar acum mi-e foarte bine. Am să vă spun eu povestea mea, mai târziu, să știți că e tare interesantă.

— Da' cîtece vesele știi ?

— Știu și cîtece vesele, și povești cu gîndăcei, și întîmplări din război.

„Acum mă întreabă ce-i cu piciorul...” își zise în sinea lui, dar băieților nu le ardea de asta : își făceau unul altuia cu ochiul și tot felul de semne și schimonoseli caraghioase. Piulită își lăasă treaba, se repezi la ceaun, ridică capacul și-i vesti pe toți :

— E gata, fraților ! Galka, adă lingurile !

Aveau șapte linguri, dintre care una găurită. Pe aceea și-o alese Iepure. Unul cîte unul vîrau lingurile în fiertură, iar Iepure, cînd îi venea rîndul, o scotea repede pe a lui din fiertură, astupînd gaura cu degetul. Fiertura era fierbinte și, în timp ce mîncea, Iepure schimba degetele, de parcă ar fi cîntat la flaut.

Galkin înghițea cu lăcomie, frigîndu-se. De cîteva ori se înfipsea peste rînd, dar băieții nu ziseră nimic, mulțumindu-se să schimbe priviri între ei... Cînd fiertura scăzuse la jumătate, Generalul

bătu cu lingura în muchea de tuci a ceaunului și strigă :

— M-am săturat !

Ca la o comandă, Iilka, apoi și ceilalți, lăsară lingurile jos.

Numai Galka, luându-se parcă la întrecere cu ologul, tot scotea cu lingura păsatul pe jumătate crud și, cu gura încă plină, mai trăgea afară o porție.

— Uf, acu' parcă simt și eu că am mâncat ! făcu în sfârșit micul pofticios, ștergându-și lingura de pantaloni. Mănâncă fără grabă, să-ți tihnească. Baban nu vine azi.

Galkin răzuia pe fundul ceaunului cârlionții cafenii de fiertură arsă și surîdea plin de recunoștință, cu mîna la inimă.

— Vă mulțumesc, dragii mei, de cînd sînt n-am văzut oameni atît de generoși și buni la suflet ca voi. Sînt tare, tare mișcat și vă mulțumesc din suflet. Vă mulțumesc în numele întregii omeniri !

— Fleacuri, i-o tăie scurt Generalul, care se apucase să-și scoată cizmele. Dacă mai stai la noi, ai să vezi că-ți dăm și votcă. Trai ca la noi, mai rar !

— Și acu', că ne cunoaștem, ia cîntă-ne ceva, îl invită Galka scoțînd balalaica din cui. Ne-ai promis, ții minte ?

Galkin luă balalaica, mătură scurt strunele cu vârful degetelor și rămase o clipă pe gînduri.

— N-am mai cîntat de mult, băieți, așa că să n-aveți pretenții și să nu vă supărați. Ei, dacă ați fi avut un pian, la pian eram maestru !

— La tata acasă avem și pian, interveni Generalul. Da' ia lasă mofturile și zi-ne ceva ! Pe-urmă

o să cînte și Iepure — cum știe el, ea la mandolină. Hai, tovarășe Galkin, zi-i !

Galkin ciupi strunele, își plecă urechea spre balalaică, o acordă răsucind un pic cuiele de lemn, apoi, ridicînd brusc capul, lovi tuspătru corzile, și din ele țîșni un chicotit sec ; degetele prinseră să alerge pe gîtul instrumentului, și corzile răspunseră cu o hărmălaie zglobie de copii. Struna mărghinașă zumzăia ca muștele toamna, vecina ei îi ținea isonul cu glas de bărzăun, iar celelalte două ropoteau pe întrecute ca o ploică mărunță și repede. Galkin cînta ce-și mai aducea aminte din copilărie — „Lună plină“, „Mesteacănul“ și „Kamarinskaia“, și aci strîngea balalaica la piept, aci se prefăcea că vrea s-o arunce, sau administra bobîrnace cadențate răbdătorului ei trup de lemn. Băiețașii jucau pe loc, pocneau din degete, dar la „Kamarinskaia“, ațîțați de ritmul îndrăcit, Filka și Ghebe își făcură unul altuia cu ochiul și, vîrînd două degete în gură, prinseră a șuiera voinicește. Numai decît Iepure sări în mijlocul cercului, plesni din palme și — țin-te joc ! Iar Generalul și cu Galka cîntau în falset cupletele :

Bădiță din Kamarino, hoțoman mai ești !

De ce pe-a mea cocoană n-o mai slugărești ?

Trandy-brandy, iți-pisi, was ist das !

Sînt atît de înamorață, c-am uitat să cumpăr cvas.

Piuliță se trînti pe spate cu zgaibele în sus și se apucă să zbiere :

Aoleu, sînt în pom !

Dați-mi un bocanc de rom !

Tată, mamă, v-am lăsat !

Mă împușc cu un cîrnat !

— Arde-i, Galkin, niște ceastuști ! strigă Piuliță. Boala mea ceastuștile ! Și fără să aștepte acompaniamentul, căscă o gură cît o șură și slobozi prima strofă :

Era un popă-n sar' amice,
Cu nouăzeci și trei burice !

Dar întîlni privirea dojenitoare a lui Galkin și, fîstîcîit, bîlgui la repezeală restul ceastuștii și amuți.

— Eu zic că nu se cuvine, spuse Galkin. Nu-i frumos. Și nu atît că nu-i frumos, dar e pur și simplu o nerozie, înțelegeți ?

— Ce, îi aperi pe popi ? sări Generalul.

— Țsta ține cu vechiul regim, spuse fără răutate Filka.

— Eu zic să-i facem vînt, fu de părere Iepure. Întinde-o de-aici, șontorogule ! Auzi, să nu-i placă ăle mai grozave ceastuști, pentru care am ciupit în gară, de la un „tilictual“, trei rublișoare ! Ba și le-a mai și notat într-o cărțulie și mi-a făcut cînte cu o turtă !

— Iar el de colo cică nu se cuvine ! Ian ascultă : acte ai ?

Galkin nu răspunse. Tăcea și lăsase jos bala-laica. Generalul se apropie de fereastră.

— Se topește, anunță el. A început să picure. Ce te-a apucat ? se stropși la Galkin, care, fără veste, se tîrîse pînă la el și-i îmbrățișa picioarele. Ce-ai, bă, nenorocitul ? Dă-mi drumul ! De ce bocești ?

— M-au năpăstuit, dragii mei, m-au năpăstuit... Nu, nu voi, o, nu ! Oamenii ! O iubesc, vai, cît o iubesc, dar n-am s-o mai văd niciodată...

— Pe cine iubești ? făcu buimăcit Generalul.

— Pe ea, puîsor, pe ea ! O îngroapă fără mine, înţelegi tu ?! N-am s-o văd nici la cimitir ! Nu plec de la voi, nu plec nicăieri ! N-am unde să mă duc. Am rămas singur pe lume, singur de tot...

— Ce-i cu ăsta, fraţilor, ce tot îndrugă ? zise Filka tulburat. Ascultă, Galkin, de ce plîngi ? Cinc zici că ţi-a murit ?

Dar Galkin se ridică într-o rîină şi, cutremurat de plîns, articulă cu greutate :

— Oricum, tot n-aţi înţelege ! Ce bine că nu puteţi înţelege !...

Capitolul 10

NOAPTEA DE 19 SPRE 20 FEBRUARIE

Şuieratul trenurilor care treceau în goană pe sub poalele pădurii ţinea loc de ceas actualilor locatari ai casei generalului. Cînd Galkin se trezi şi ceru apă, huruitul unui tren tocmai străbătea cîmpul, cimitirul şi zidurile clădirii ruinate.

— Trece ăl de douăşpe şi zece, stabili cu precizie Iepure.

Băieţii îl înveliseră pe Galkin cu un covor imens, ţesut cu tigri şi cu urşi, îi vîrîseră sub cap ceva ce semăna cu o pernă, şi-i puseseră la îndemîină o cutie de conserve plină cu apă, după care se întinseseră şi ei pe aşternuturile lor. Generalul se culcase pe o bancă. Şobolanii mişunau şi forfoteau peste tot.

Dar să-l lăsăm pe Galkin să doarmă : are atîta nevoie de un somn bun, odihnitor ! Doarmă-n pace și noii lui prieteni, pe care întîmplarea i-a scos în calea lui. Doarmă-n tihnă și pace toți oamenii de treabă de pe pămînt !

Să-i lăsăm un pic pe locatarii casei generalului și să vedem ce s-a mai întîmplat la Leningrad. Să pornim de la gară pe bulevardul Nevski, s-o luăm prin dreptul cinematografelor care-și sting rînd pe rînd luminile reclamelor și, strecurîndu-ne printre pietoni și printre feluritele vehicule, să ne continuăm drumul spre Moika, unde își are sediul miliția judiciară.

Există la Leningrad clădiri care nu se cufundă în somn nici noaptea. În palatul de granit de pe strada Herzen, femei scite de oboseală scurtează distanța dintre dîmneata și prietenul dumitale bolnav : „470—26 ? Vorbiți vă rog, aveți legătura !“ „167—24 ? Ocupat telefonul !“ „604—04 ? Sînteți la aparat ?“ — „Da, da, vă ascult !“ — Sau „604—04 a scos receptorul din furcă, sau e un deranjament pe linie !“

Nu doarme nici uzina de apă. Pompele ridică apa, care apoi se prăvălește și curge pe arterele minunatului oraș — unul dintre cele mai extraordinare de pe glob. Vuiesc cazanele de abur și robinetele de oțel ale turbinelor : poți să te scoli și la orele două din noapte, să răsucești întrerupătorul de deasupra capului și, în globul de sticlă din tavan, se va aprinde o lumină mată. Poștim ! Poți să scrii o scrisoare, să citești poezii...

Vuiesc și cîntă pe tot întinsul țării firele de telegraf, prin care zboară de la un capăt la altul cuvîntul uman, rațional. Nici cei de la telegraf nu

dorm : mesajul tău pornește în lunga-i călătorie, pînă la Novgorod, unde se va opri exact la adresa de pe strada Lenin — dar vezi : nu-i deranja fără rost pe cei de la telegraf și nici prietenii nu ți-i tulbura cu vești premature !

Treji sînt și bărbații cu căști de aramă — cei ce se luptă cu focul, treji stau și cei de la miliția judiciară : de douăzeci și patru de ore nu mai știe Toberg ce-i odihna ; trage tutun tare, englezesc, ca să-și alunge somnul, Nasușev, ai cărui ochi ageri sînt deprinși să scruteze oameni și lucruri ; veghează plutonul de milițieni care sînt de serviciu în noaptea aceea ; ticăie, mereu cu zece minute în urmă, pendula ieșită încă din atelierele bătrînei firme Winter.

— Ar fi trebuit totuși să ascundem cîțiva agenți în apartamentul femeii asasinate, mormăi Nasușev, ciugulindu-și barbișonul. Sînt cazuri în care asasinul se întoarce la locul crimei — sub binecunoscuta atracție a victimei, și mai e și un fel de fanfaronadă inconștientă — să-ți faci apariția fără veste într-un cerc de necunoscuți și să-i sfidezi : poftim, eu sînt asasinul și voi habar n-aveați ! Da, da, categoric trebuia să lăsăm pe cineva acolo !

— Las', Nasușev, că-l prindem noi și așa, îl asigură Toberg încercînd zadarnic să prindă o molică care-l agasa. Ia adu-mi analiza dactiloscopică. Zici că amprentele coincid ?

Și ce somn le e la amîndoi ! Dar n-au încotro, trebuie să stea aici și să aștepte ca telegraful să le aducă vești. Și telegraful vestește : „Nu-i... nu-i... n-a fost... căutăm... nimic... s-au luat măsuri... nu-i... nimic...“. Pe la unu noaptea,

Toberg smulse din mîna ofițerului de serviciu o depeșă sosită din Liuban :

„Reținut în tren călător fără bilet și fără acte virgulă olog cîrje virgulă vorbește și se poartă ciudat virgulă declară că-l cheamă Zajoghin stop din neglijența plantonului virgulă a fugit virgulă lăsînd un carnet de însemnări stop expediem dimineața carnetul curier special stop luat toate măsurile pentru prinderea lui stop Liuban 19 februarie ora 24 fără 20 minute expediat Ivanov recepționat Șarov.“

Toberg înjură cu sete, Nasușev începu să se plimbe nervos prin cameră.

— Bine, Nasușev, dar urmele, ce facem cu urmele?! Ascultă ce-ți spun : ăsta a omorît-o, nebunul, iar chestia cu prosopul e apă de ploaie. Nebun-nebun, dar are cap. Acum caută-l prin Liuban și împrejurimi, oprește toate trenurile, în timp ce dumnecalui se plimbă în cîrje și puțin îi pasă !

— Ciudat, foarte ciudat, făcu Nasușev. Dar am citit cu atenție caietul acela. Scrie acolo, țin minte, despre unul Zajoghin și știu că la noi este înregistrat un Zajoghin, din Kiev. Și urmele care se potrivesc perfect... De asta ce zici ?

— Zic că mai întîi să punem mîna pe nebun și pe urmă vedem noi. Dar tu dă-i înainte, îmi place să te ascult, mai ales că în timp ce vorbești, îmi vine întotdeauna... aia, cum îi zici tu... revelația !

— Așadar, afurisitul ăsta de nebun fuge de colo-colo și o lume întreagă îl caută. Slavka n-a aduvmecat nimic și l-am trimis pe Trefla. Jigodia de Trefla ne-a dus pînă la gară și nu zici că s-a

așezat și a început să dea din coadă ?! Iar acum, t... N... destul de atenți, n-au durat... asu... , naiba să-i ia ! Și când te gîndești că ăla numai că nu s-a rugat de ei să-l aresteze...

— Dar Zajoghin ? strecură cu maliție Toberg, întinzînd iar mîna după molie. Cu el cum rămîne ?

— Zajoghin ? După cîte sîntem informați, ăsta avea două picioare. Da, aici e aici...

— Aici ne lovim de un zid, Nasușev. Un zid de piatră.

— Iată datele de care dispunem pînă acum, reluă Nasușev oftînd. Urmele de pe prosop ; profesorul identifică scrisul pacientului său ; din apartament n-a dispărut nimic. Dar a mai intervenit și blestematul ăsta de Zajoghin și acum avem doi bănuți ! De nu pomenea despre el în caiet, totul s-ar fi limpezit mult mai ușor.

— Mda, făcu Toberg, așezîndu-se la locul lui, din spatele biroului. Încurcată treabă ! Zi mai departe.

— Portarul a declarat la interogatoriu : „Dîmineața, pe cînd măturam trotuarul, am văzut pe cineva care mergea în cîrje apropiindu-se de casa noastră. Altceva n-am văzut.“ Iar o oră mai tîrziu — ușa apartamentului forțată, locatara ucisă și... nici un lucru nu pare să lipsească ! Și totuși e mai mult ca sigur că s-a furat ceva. Dar ce anume ?

Toberg tot se mai căznea să înhațe molia, care-și reluate dănuiala deasupra biroului său.

— Un caz ieșit din comun. Și asta din cauza unui mic amănunt : omul care fuge e Galkin și totuși el se dă drept Zajoghin ! Dar dacă profeso-

rul ne-ar fi sesizat imediat, dacă portarul ne-ar fi spus de dimineată că s-a...

— După părerea mea, ...
amestec, îl întrerupse Toberg. De ce a fost reîntors ?

— Nu strică. E un tip suspect și viclean. Deocamdată, știu un singur lucru : asasinul a luat ceva din casă. Și ca să găsească acel ceva, a scotocit prin lenjerie, printre scrisori, în comodă și în dulap. Ce căuta ? De ce probă se temea atât de mult încît să comită un omor ?

— De unde rezultă că-l putem exclude pe olog, nu-i așa ? întrebă Toberg. Ca să abandonăm această pistă și să ne ocupăm exclusiv de Zajoghin ? Zău că pe front e mai simplu ; acolo ți se spune : iată dușmanul — zdrobește-l, nimicește-l, îl ai în fața ochilor și nu poți să-l confunzi cu nimeni ! Pe cînd aici... Poate carnetelul pe care ni-l trimite ăsta o să ne fie de vreun folos, ai ?

Nasușev ridică din umeri.

— La ce bun, din moment ce nu l-am găsit și pe posesorul lui ! Crezi că scrie în el : eu am omorît-o și acum o șterg la Liuban ? Huîm... Liuban... De ce tocmai acolo ?

Toberg zîmbi.

— Nasușev, Nasușev ! Dar poate că tocmai carnetelul acesta este obiectul pe care-l căuta asasinul. Ei, ce zici ? Hai, nu te mai fîrîi, stai jos nițel și gîndește !

Toberg fumează, Nasușev măsoară camera în lung și lat cu pași repezi, pendula ticăie și bate în silă o singură dată : a mai trecut o jumătate de oră.

Afară e moină, răsună zgomotele orașului, gonesc cu ochii holbați mașiniile Salvării, un bețiv

își târîie pașii prin mijlocul caldarîmului și vorbește de unul singur :

— Îmi vine cartea și zic : am luat potul ! Iar
ăla de colo : Dom'le, joci cu cărți măsluite. De
ce ? zic. De-aia, zice, că asu'ii cu ferestre și-i
făcut din cinci. Da' eu dă un' era să știi ?
Este ?

Bețivul își scoate șapca din cap și-i trage o
cîntare în falset răgușit :

— Te-ai duuus, frăție, te-ai tot duus...

Se întrerupe și iar întreabă cu limba încleciată :

— Da' eu dă un' era să știi ? Este ?

Iar pe la unu trecute (vechile noastre cunoștințe,
administratorul și consoarta dumnealui, au un
somm adînc, să dai cu tunul !), se aude hîrșîitul
unui bomfaier, care taie lanțul de la ușa din dos.
Pînza ferăstrăului se mișcă înainte și înapoi, ca
arcușul pe strunc și, în sfîrșit, un individ necunos-
cut pătrunde în bucătărie, scoate din buzunar o
lanternă și, urmînd raza ei subțire, trece în
coridor.

În timpul acesta, administratorul visează că e
într-o livadă de meri din gubernia Tver. Tocmai
ședeau sub un măr, în jurul samovarului, cînd
deodată un avion se lasă jos de tot deasupra
grădinii, iar din carlinga avionului se apleacă
Timofei, portarul, și se apucă să doboare merele
cu niște cîrje. „Încetează ! răcnește administratorul.
Încetează că o pățești !” Individul de pe coridor
se lipește de perete și nu mișcă, dar inima lui — ini-
mă de hoț fără nervi, obișnuită cu de-alde astea —
bate liniștit.

Fără să mai aprindă lanterna, își urmează
drumul pe dibuite, cu mîinile întinse și călcînd

pe vîrfuri. Ajunge într-o cameră mare, își plimbă palmele pe pereți în căutarea șalterului, îl găsește — și lumina inundă camera.

Faine lucrșoare mai are administratorul în salonul lui luxos mobilat : vase de porțelan, un ceasornic de aur pe o măsuță, iar într-un colț, un birou, în ale cărui sertare păstrează fondurile imobilului. Necunoscutul forțează broasca de la casetă : un pachet de bancnote, învelit într-o bucată de hîrtie pe care scrie cifra „100“, și încă unul, tot de o sută, și al treilea la fel, apoi, la fund, două hîrtii de cîte zece, ceva măruntiș — vreo cincizeci de copeici — și niște timbre fiscale într-o cutiuță de bomboane.

Necunoscutul zîmbește, bagă banii în buzunar, trage cu urechea : de afară se aude picurînd, clefăie liniștea nopții, iar în casă, în afară de ticăitul ceasului — nici un zgomot. E timpul s-o șteargă. Își pipăie pistolul în buzunar și-i vine să tușească. Un ceas de aur, o brățară, 320 de ruble numerar... Bani buni. Și lucrurile-s bune. I-a mai făcut cu ochiul un briceag cu prășele de fildeș. Lîngă briceag era un calendar de birou. La data de 20 era notat : „Plată reparații. Dare de seamă cheltuieli. Ciorapi pentru Raecika.“

Necunoscutul vrea să se întoarcă pe unde a venit. Scoate lanterna. Raza ei de vreo doi metri se proptește într-o formă albă care începe să tipe ca din gură de șarpe : „Raia, Raia, săriți !“ Doborît de spaimă, administratorul, îmbrăcat numai cu rufărie de corp, cade grămadă : n-are inima tare și nici picioarele nu-l țin.

Necunoscutul scoate din buzunar un mototol de cîrpe, îi pune căluș femeii țîșnite din așternut

și-l aude pe administrator, care-și revenise, strigînd : „Săriți ! Săriți ! Ajutoor !“

Fugi, necunoscutule, pînă nu-i prea târziu ! Jos pe scară, apoi peste zid, în curtea vecină, drept spre ieșire, pe sub nasul portarului, și iată-l în strada Marat. Totul dintr-o răsufare — voios, zîmbitor, ochii-i sclipesc.

Și iar se pune în mișcare miliția judiciară. Toberg își trimite oamenii în strada buclucașă, Nasușev se agită : pică de somn, abia își ține ochii deschiși, dar încă nu se poate gândi la odihnă.

Administratorul, care s-a rănit la cap în cădere, zace pe coridor, consoarta lui are ochiul stîng învinetît. Cîinele adulmecă urma, coboară în curte, se oprește chelălăind lîngă zid, îl escaladează, ajunge în curtea vecină, iese în stradă și — stop ! Nimic de făcut : moină, zăpadă fleșcăită — mai e o lună și se desprimăvărează.

Pe la șapte și ceva, un bărbat intră la Toberg, îi pune pe birou un carnetel cu scoarțe albastre și-l trezește cu un ghiont ușor în coaste.

— Ce e ? Imediat, în regulă, 'nțeleș. Și capul îi cade iar în piept.

— Treziți-vă, tovarășe Toberg, e din Liuban ! Toberg sare ca mușcat de șarpe : i-a fugit somnul.

Iar la Liuban e liniște și pace, și adie un vînticel cald : peste o lună e primăvară. Toată noaptea l-au căutat pe Galkin, dar n-au reușit să-i dea de urmă. Galkin doarme dus în fostul conac al generalului și nu se va trezi așa curînd — nu-i nimic, mai bine, las' să doarmă. Generalul însă e de mult treaz. Șade pe bancă și

așteaptă şuieratul rapidului de opt, atunci va avea de făcut ceva, va avea de mers undeva...

La Liuban e liniște și pace, și adie un vînticel călduț. Ferice de Galkin ! Visează un vis confuz : se face că se plimbă cu un prieten pe o insulă scaldată în verdeață, culege flori — romanite și lăcrămioare — și are două picioare, nu doar unul.

Capitolul 11

ACEIAȘI, PLUS KLIMOV

Carnețelul uitat de olog la Liuban nu le-a furnizat nici o informație nouă de importanță decisivă pentru anchetă. Avea în total patruzeci de pagini, din care numai primele șase erau zmîngălite, cu cifre, versuri din Pușkin și denumiri de străzi leningrădene. Pe partea interioară a copertei scria cu ortografia veche :

Duminică, aprilie, șase :
Ne-am plimbat noi între ape,
Pe ostroave, pîn' la masă.
De-acu, Floriile-s aproape...
Zeci de baloane, pocnitoare,
Peștișori de aur, halvițe,
Și-atîtea chipuri zîmbitoare
De liceeni și școlărițe.

Toberg cercetă carnețelul foaie cu foaie, examinează cu lupa fiecare literă ; observă deodată,

tocmai la sfârșit, o însemnare — recentă, judecînd după claritatea urmei lăsată de creionul chimic — făcută cu litere microscopice, chiar lîngă capsele cu care era cusut carnetelul : era adresa Martei Alexandrovna Șatunovskaia.

— E firesc, fu de părere Nasușev, se cunoșteau de mult. Prin urmare, însemnarea asta nu ne spune nimic.

— Nici faptul că a fost făcută recent de tot ?

— În orice caz, Toberg, faptul în sine nici nu-l disculpă, nici nu-l acuză pe olog. Și altcineva putea să aibă adresa acestei femei.

— Altcineva, mă rog, dar însemnarea asta a fost găsită în împrejurările cunoscute, în carnetelul acesta, care aparține unui om asupra căruia planează anumite bănuieli. Gîndește-te, Nasușev !

— Ar însemna să procedăm ca niște diletanți, dragul meu, rîse Nasușev. Apoi, cu neașteptată seriozitate : Ascultă, în America, bunăoară, s-ar putea rezolva un caz ca ăsta ? Adică un caz greu, al naibii de încurcat ? Ce crezi ?

— Asta-i ultima mea grijă, răspunse Toberg plictisit. Sînt sigur numai că în jurul unui caz ca ăsta ei ar face un mare tapaj. Or, asta nu-i bine. Noi sîntem mai modești. Și ai să vezi că pînă la urmă, descurcăm itele. Eu unul am să mai studiez carnetelul, vreau să mai stau „de vorbă“ cu el.

Tot cumpănind micuțul carnetel în palmă, examinîndu-l din toate părțile și privind fiecare pagină cu lupa, Toberg observă la un moment dat că prima copertă este aproape de două ori mai groasă și căptușită în interior cu hîrtie galbenă, nu verde ca cealaltă. Bănuind că nu e lucru curat la mijloc, Toberg umezi cu apă părțile interioare

ale ambelor scoarțe, le lăasă să se usuce, apoi desprinse cu grijă mai întâi hîrtia verde, apoi pe cea galbenă. Și misterul se lămurî : scoarța mai groasă era o ascunzătoare ; conținea o șuviță de păr, care ocupa pe înălțime aproape tot spațiul. Scoase șuvița și citi pe hîrtia cenușie dinăuntru :

Am bucla aceasta amintire, iar în gînd o port pe aceea căreia îi aparține și care trebuie neapărat să dispară. Scopul vieții mele e să-l răzbun pe bărbatul ei. EU.

Dar nici după această descoperire senzațională ancheta nu înregistrează progrese substanțiale. Expertizele confirmară că era părul victimei și că rîndurile acestea fuseseră scrise cu un an — un an și jumătate în urmă. Singurul efect produs de carnetel a fost că, acuzîndu-l în mod îndubitabil și fără drept de apel pe fugarul Galkin, i-a determinat pe Toberg și Nasușev, ca și pe toți cei de la miliția judiciară, să uite de Zajoghin și să se arunce cu înzecită energie și stăruință pe urmele ologului, pe care parcă-l înghițise pămîntul.

Toți ologii din oraș deveniră din principiu suspecti. Oamenii lui Toberg băteau cartierele mărginașe, stăteau ceasuri întregi la pîndă prin gări, colindau suburbiile și nici un invalid cu un singur picior nu scapă privirilor lor iscoditoare. Liubanul nu-i mai interesa, și iată de ce. Un agent al miliției judiciare, care fusese la țară, în concediu de boală, și nu auzise de crima din strada Marat și de fuga lui Galkin, atunci cînd s-a întors la serviciu, a fost pus în temă, în special cu evenimentele din ultimele 24 de ore. După

ce a studiat mersul anchetei și planul operativ, s-a prezentat la Toberg și i-a relatat că în același vagon cu el călătorise un olog care umbla în cîrje. Individul se urcase în tren la Liuban și coborîse la Leningrad. Pe drum îi distrase pe călători istorisind anecdote și cîntînd. De asemenea, individul își făcea tot timpul însemnări. La Leningrad, de la gară o luase pe Ligovka ¹. Nimeni nu s-a îndoit o clipă că ologul care venise de la Leningrad în același vagon cu agentul și nebunul scăpat din ospiciu, care ucisese pe M. A. Șatunovskaia, apoi fugise, fusese descoperit în tren de controlori, dar reușise din nou să evadeze, erau în realitate una și aceeași persoană. În consecință, aparatul miliției judiciare, deși avea și alte preocupări tot atît de importante, își concentra toată atenția asupra periferiilor orașului și asupra celor mai apropiate suburbii, ca Lesnoi, Ozerki, Murzinka, Kolomeaghi, spre a nu mai vorbi, firește, de strada Marat.

Conducerea nemijlocită a tuturor operațiilor și-o asumase Toberg, Nasușev urmînd să țină sub observație familia victimei, care făcea preparative pentru înmormîntarea acesteia, și toate persoanele care aveau vreo legătură cu ceremonia.

— Mai ales aceia care vor merge după catafalc, îi atrase atenția Toberg. Fii numai ochi și urechi !

Înmormîntarea Martei Alexandrovna Șatunovskaia a fost fixată pentru ziua de 22 februarie. Cîțiva prieteni ai răposatului ei soț, împreună cu un văr al victimei, inginer la o uzină, și cu

¹ Denumirea curentă, populară, a bulevardului Ligovskoi.

o rudă mai îndepărtată, luaseră asupra lor cheltuielile de înmormîntare. Aceștia doi — vărul și ruda îndepărtată — mergeau primii în urma dricului. După ei venea Irina, fiica victimei, abia ieșită din spital, urmată de administrator și de consoarta acestuia, care au mers pînă la poarta cimitirului. La oarecare distanță, pe trotuar, însoțea cortegiul Nasușev. Purta ochelari fumurii și o caschetă de ofițer de marină.

Biserica era arhiplină de curioși, cerșetori și infirmi. La un moment dat intră Sotnikov ; privi chipul răposatei, stătu puțin cu o lumîinare în mîină, dar plecă înainte de terminarea slujbei. Nasușev preferase să rămînă la intrare. Diaconul recita cele convenite cu basul lui dogit, un preot bătrîior, nepăsător la toate, citea din Evanghelic cu glas firav și poticnit, ca o tuse repetată, babele se zgîiau curioase la semeia ucisă. Pe la amiază, slujba se sfîrși, preotul făcu un gest în direcția sicriului și grăi : „Luați-vă rămas bun !“

Nasușev nu observase nimic suspect. Cînd totul se terminase și lumea ieși din cimitir, el se apropie de movilița proaspătă de pămînt și citi inscripția de pe plăcuța de aramă prinsă în șuruburi de crucea albă : „Marta Alexandrovna Șatunovskaia, omorîită în chip bestial la 19 februarie 1926, la vîrsta de 37 de ani“.

Așadar, Șatunovskaia a fost înmormîntată. S-o înmormîntăm și noi în amîntirea noastră și să ne ocupăm de emoțiile și frămîntările personajelor vii ale romanului. Între care, de un locuitor dintre cei mai modești ai Leningradului, pe nume Ivan Vasilievici Klimov, negustor de mere, răchițele, halviță și compot, om potrivit de stat, în vîrstă

de patruzeci și cinci de ani, căsătorit, bubos și, ca tot negustorul, dăruit de la natură cu un nas borcănat și, mai cu seamă, cu multă, foarte multă evlavie. La cererea lui expresă ca musai să-l introducem în romanul nostru și să-i dăm și lui cât de cât un rol, iată, ne executăm. Acest particular modest stă în strada Koltovskaia, într-o căsuță de lemn, care, dacă a luat nu știu de câte ori foc, în schimb n-a apucat niciodată să ardă de tot. Are la parter un apartament compus din trei camere : în două locuiește el cu nevastă-sa, iar pe a treia o transformase de vreo doi ani în magazie și-și depozita acolo marfa, dar la ora actuală, existînd o ordonanță în acest sens a comisiei sanitare, a fost obligat să o repare, s-o încălzească bine, urmînd — în baza unei înțelegeri verbale cu administrația imobilului — s-o închirieze în cel mai scurt timp cu putință, dacă nu vrea să locuiască el însuși într-însa.

Întrucît însă în oraș camere libere erau pe sponci, iar amatorii de locuințe ieftine dădeau năvală, închirierea chichineței aceleia prost mobilate a devenit pentru negustorul nostru o adevărată problemă, din simplul motiv că „nu știi niciodată cu cine ai de-a face“.

— Mic să-mi dai un chiriaș cu recomandăție. Să fie om subțire, cu școală, curat, parolist, să nu tragă la măsca și să plătească chiria la timp, zicea el. Și holtei, să nu gătească acasă, că nu dă voie nevastă-mea. Și să nu-i placă merele, că dacă-mi cere să-i vînd cu rabat, mai ies și cu pagubă.

Confrații lui Klimov, și ei precupeți în piața Sîtnîi, îi propuneau chiriași pe întrecute, dar nici unul nu se potrivea : unul era familist, altul

băutor, al treilea nici cal, nici măgar și unde mai pui că se dădea în vînt după mere.

— Alegi, Ivan Vasilievici, de parcă ai sta într-un palat, zău așa, îl dojenea vecinul, măcelarul. Că ăsta-i nu știu cum, că ălălalt îi cu ochelari, că lui ăstălalt îi cam place sexu' frumos... Da' ce școală ai făcut, mă rog ? Ce aștepti ? Să se mute la tine un academician ? Pe nepotu' meu de ce nu l-ai vrut ?

— Nepotu' dumitale e negustor de haine vechi, se strîmba Klimov. Halal chiriaș ! Nici nu știi bine ce-i : liber profesionist sau șomer ! Și înfulecă la mere...

— Atunci mai așteaptă un an-doi pîn-o prinde Șaleapin de veste că ai tu cameră de închiriat, se înfură măcelarul.

— Nici pe Șaleapin nu-l iau ! replica Klimov imperturabil. Și nu te „inerva“, că se strică carnea și ai s-o dai cu o copeică mai ieftin !

— Ți-e și silă cînd vezi pe mitocanu' c-o face pe ditamai boieru' ! exploda măcelarul.

Și scuipînd și suduind cu năduf, se apuca să strige de răsuna piața :

— Carne extra de Cerkassî ! Numai la noi ! Poftiți de încercați, conită, cu propria dumneavoastră mînușită !

De la 15 februarie, cînd Klimov a dat sfoară în țară că are cameră de închiriat, trecuse o săptămînă. La 22 februarie, se întoarce de la piață pe la cinci și ceva, adăposti căruțul în șură, încuie ușa încercînd lacătul cu o lovitură de pumn, apoi se spală pe mîini, numără banii încasați și se trînti să tragă un pui de somn pînă la masă.

Se făcuse șapte. Klimov dormea sus, cînd... Dar autorul, considerînd că cititorii sînt îndeajuns de familiarizați cu noul personaj, găsește de cuviință să încheie aici capitolul al unsprezecelea, pentru că bărbatul cu melon și blană scumpă va suna la ușa negustorului abia după ceasurile nouă. Pînă atunci, avem tot timpul să ne repezim la Liuban unde, după cum se știe, în fostul conac al generalului se adăpostește Galkin. Să vedem numai ce face, iar apoi ne întoarcem la Klimov.

Capitolul 12

BATISTA ALBASTRĂ

Dacă un psihiatru sau un expert medico-legist l-ar fi văzut pe Galkin a doua zi după evadarea din ospiciu, ar fi rămas surprins și aproape că ar fi început să se îndoiască nu numai de valoarea cunoștințelor acumulate de-a lungul anilor, dar chiar de principiile profesiei sale: Galkin acum nu numai că zîmbea, ceea ce e caracteristic tuturor psihopaților, ci rîdea de-a binelea — dar era un rîs plin de sănătate și voie bună. Și dacă pînă acum debita numai amintiri cu caracter strict personal, din care cauză vorbea pe un ton confidențial, mai mult în șoaptă, după cele douăzeci și patru de ore petrecute între zidurile clădirii ruinate, vorbirea i se împlinise, ca să spunem așa, iar subiectele lui de conversație cu băieții erau legate într-un fel

său altul de noua lui situație. Brusc, Galkin se simțea, spre marea lui mirare, redevenit normal, un om ca toți oamenii.

În același timp însă, s-a petrecut cu el și ceva bizar.

Chiar și noii lui prieteni, oricât de neatenți ar fi fost, n-au putut să nu remarce, cam speriați, a doua zi că oaspetele nu-și mai amintea unde se află și cum ajunsese acolo. La fel de ciudat era că le uitase cu desăvârșire porecele. Băieții s-au văzut nevoiți să facă din nou prezentările și să-i relateze când și în ce împrejurări nimerise în bîrlagul lor. Astfel că Generalul, după ce-i făcu pe ceilalți să amuțească șoptindu-le „ăsta a deraiat de tot“, se apucă plin de răbdare să readucă gîndurile lui Galkin la evenimentele din ajun.

— Știi, nene, căram fier vechi, începu el să-i explice, în timp ce Galkin îl asculta cu luare-aminte, cînd deodată dăm peste dumineata : zăceai pe drum, lîngă cîrje. Pe urmă te-ai trezit și te-am luat cu noi. Îți amintești ? Ne-ai spus de balalaică. Vai, dar cum poate fi cineva atît de uituc ! Chiar nu ții minte ?

Galkin căsca ochii și căta descumpănit în toate părțile, pipăindu-și gheata roșcată ; își freca fruntea, apoi, abătut, ridică neputincios din umeri.

— Nu țin minte nimic. Am uitat tot. Și după aceea ?

— După aceea te-am suit în sanie și te-am adus aici. Ai mîncat fiertură de hrișcă și cașă de mei (fiertura de hrișcă, Generalul o inventase dinadins, să vadă dacă nu cumva ologul se preface), pe urmă ne-ai cîntat la balalaică, iar apoi... Mă, da' nu ții minte chiar de loc ! bîgui Generalul,

simțind că-ncep să-l treacă răcorile. Încearcă să-ți amintești, ce Dumnezeu !

— Omoară-mă, dragul meu, dacă-mi mai amintesc ! Am uitat !

— Da' măcar de ceva ți-aduci aminte ? aproape că strigă Generalul, speriat de-a binelea. Mă apucă groaza, nene, când te văd așa !

— Ceva ?...

Privirea lui Galkin zăbovi asupra maldărului de zdrențe, apoi alunecă spre cârje.

— Îmi amintesc de Palaga, de Lehman, țin minte cum...

— Ia stai, nene, îl întrerupse Galka, săgetat de o bănuială, nu cumva vii de la spital ? Păi, dacă-i așa, ce mai tura-vuța, hai îndărăt acolo și gata !

— Și-mi mai aduc aminte de un vis, urmă Galkin. Parcă mergeam cu trenul și m-au prins fără bilet, și de-aia au vrut să mă pună la zid. Pe urmă...

— Pe urmă ce ? îi dădu ghes Generalul. Ai avut un vis, te-ai trezit și...

— Pe urmă, m-am pomenit aici. Atît.

— Da' nu ții minte că ai bocit ? Ce-ai mai bocit ! se amestecă Iepure. Te căinai că ești singur pe lume, nu știi ? Și chiar n-ai pe nimeni ? Ca noi ?

— Zît, mă, nu vă mai dați la el, că-și aduce aminte și singur, interveni Filka. Omului i-e rău, iar voi îl tocați la cap. Și, la urma urmelor, ce ne privește ?

Îl lăsară în pace pe Galkin și se depărtară, făcîndu-și cu ochiul și rîzînd pe furiș, dar fără nici o răutate.

Iar Galkin se simțea acum ca nou-născut : viața lui se prăbușise oîndva într-un abis și, după o pauză, reîncepea în ziua aceea. Nu izbutea să-și amintească nimic din tot ce i se întîmplase în ultimele douăzeci și patru de ore. Această pauză, această lacună din viața lui era ca un vis pe care încerci să-l retrăiești în momentul cînd te-ai deșteptat. Sotnikov... Palaga... Lehman... Numele lor îi reveneau mereu în minte. Și se mai vedea intrînd în salonul din ospiciu, dezbrăcîndu-și halatul, punîndu-și cîrjele într-un colț — dar nu erau decît, cum s-ar spune, amintiri concrete, materiale ; pînă aici, memoria lui funcționa precis, normal ; cum încerca să facă însă un efort ca să-și amintească esența faptelor, fondul, semnificația și înlănțuirea lor cauzală, totul se destrăma, transformîndu-se într-o pată compactă și informă.

— Am ieșit de la toaletă, recapitula el faptele, vorbind cu glas tare și lovind cu degetul în palmă, ca să puncteze fiecare propozițiune. După aceea... Ce-a fost după aceea ? Țin minte ce culoare aveau pereții coridorului, cum era dușumeaua — avea într-un loc o gaură și am fost de față cînd Lehman l-a certat pe un infirmier, țipînd la el și bătînd din picior, și a dat ordin ca dușumeaua să fie reparată. Iar după aceea... după aceea nu mai știu nimic !...

Trei ceasuri s-a chinuit așa, pînă l-a răpus oboseala. Undeva, destul de aproape, trecea huruind un tren. Șuieratul lung și voios al locomotivei trezi ecouri. Galkin se tîrî pînă la fereastră și văzu pe cineva venind spre ei. Peste cîteva minute își făcea apariția în încăpere un băiețandru de vreo paisprezece ani, pletos și supt la față. Era

Baban, a cărui absență îi îngrijora pe ceilalți. După ce făcu cunoștință cu Galkin, Baban îl târî într-un colț, apoi, înjurînd de mama focului, povesti ceva în șoaptă băieților. După cîte-și putu da seama Galkin din puținul pe care-l auzea, era vorba de niște acte de identitate.

— „Ștampila asta e făcută de tine“, zic ei. „Cum era s-o fac, zic, fără material și fără scule!“ La care ei : „Ești un escroc!“ Dar nici mandea nu se lasă : „Ia mai duceți-vă-n... vorba aia!“ zic. Atunci mă luară de guler și-mi făcură vînt pe ușa. Iar eu, în gîndul meu : ce ușor scăpai de așa-tia... Dacă dădeam de alții, era jale.

— Ți-am spus eu că-i nevoie de cerneală tipografică, spuse un băiețaș.

— Mersi. Poate mi-o dai tu, nu ?! se răsti Baban. Da' ia spuneți : ăsta, pe care-l aduserăți acilea, are ceva doxă ? Le vede ?

— Le vede, ăsta le vede ! îl asigură cu convingere Galka, îngroșîndu-și vocea. O fi el cam într-o ureche, da' încolo să știi că-i tip haios.

— Nu dăm de dracu' dacă-l ținem acilea ? se îndoi Baban.

— Ba dăm dacă-l lăsăm să plece, replică logic Filka. Dacă rămîne, ce rău ne-ar putea face ?

— Tilictual ? se interesă Baban.

— Este ! răspunse Iepure. Toată ziua !

Galkin moțăia în colțul lui, somnul îl fura pe nesimțite... Cînd se trezi, încăperca era goală și încuiată. De o cîrjă era prins un bilețel : „Săzi șasteaptă, venim urjânt. Epure“.

Ca să-și omoare timpul, își făcu de lucru cu mormanul de petice de pe podea, de toate formele și culorile, în cea mai mare parte de stambă și de

mătase. Dădea însă și de bucățele de satin, cătifea sau stofă, de cravate răsucite ca funia, de batiste cu monogramă, de pungi de tutun rupte. „De unde le-or fi avînd? se întreba el. Astea-s bune de un costum de arlechin, sau de o plapumă din bucățele, ca la țară. Dar asta ce-o mai fi?”

Întinse mîna și luă o batistă albastră, ruptă și boțită, cu dantelă pe margini. O duse la ochi, se frecă cu ea la rădăcina nasului, o mirosi. Vag, foarte vag, simți parfum de mixandre. Cîndva — poate de mult, poate de curînd — cineva parfumasese batista aceasta și celulele gingașe ale mătăsii mai păstrau ceva din aroma mixandrelor. O amintire îl fulgeră. Galkin depărtă mîna. O dată cu mirosul, însă, dispăru și amintirea. Atunci duse din nou batista la nas și aspiră tare și adînc.

— Gata! Știu! exclamă Galkin. Pe chipul lui se citea spaima. Văd! Văd tot așa cum a fost! Eram într-o barcă... Marta... urmă el în șoaptă. La fel mirosea și rochia ei... Lacul... și soarele... Vai ce soare!

Aruncă batista înapoi în grămadă. Nu mai avea nevoie de ea ca să simtă mirosul de mixandre; totul răspîndea acum acest parfum amărui, tulburător.

„Bine, dar ce caut eu aici? Cum am ajuns aici? Ce se întîmplă cu mine? Va trebui să cer băieților batista asta. S-ar putea să-mi fie de ajutor...”

Aspira cu nesaț mireasma băistei fermecate care-i trezea în închipuire imagini din încă apropiata-i tinerețe, din adolescență și din anii mai îndepărtați ai copilăriei. Un simplu parfum, un parfum banal, păstrat în țesătura unei batiste obiș-

nuite, îl ajuta acum să-și depene în gînd aproape toată viața.

Mai era absorbit de amintirile lui cînd s-au întors băieții. Baban făcu focul în sobiță, Galka scoase la iveală o pîine mare și rotundă și o tăie potrivit opt porții. Iepure se căznea să destupe cu un cui o sticlă cu vin de Cahors.

— Asta-i „spicial“ pentru dumneata, îi spuse băiatul. Mi-a spus o cucoană că-i cel mai grozav leac. Bei și p'ormă soilești. Nădușești, ș-odată cu nădușala iese și boala din tine. Să mai prinzi și matală inimă.

Seara, după ce au mîncat, Galkin a cîntat din nou la balalaică, Iepure a jucat, Iîlka a zbierat ceastuști, iar Baban, ursuz și taciturn, a zbîrînit din muzicuță. Apoi i-au dat lui Galkin să bea vinul și l-au anunțat că peste două trei zile are să rămîna aici numai cu Galka și cu Generalul.

— Ne-au tocmit ăia de la depou. La încărcat cărbune la Sablin. Și o să stăm tot acolo, preciză Piuliță. Iar Baban se duce la mătușă-sa, că-i dă biștari dacă stă la ea.

Galkin, care nu mai băuse de cine știe cînd, s-a ameuțit rău. Vedea tulbure și somnul îl toropea. Noaptea însă, chinuit de insomnie (momentele de uitare dăruite de somn erau puține și scurte), îl întrebă încetîșor pe General, căci îl auzise oftînd :

— Ia spune, nu vă încure socotelile ? N-o să mă alungați ?

— Din partea noastră, poți să stai și-o veșnicie. Numai că eu am s-o cam întind de aici. Mi s-a urît.

— Dar miliția nu-și vîră nasul ?

— Păi, ce, o lăsăm ? rîse Generalul. Au încercat ei, dar cînd am strigat o dată : „Ruslan ! Jucika !

Barbos ! Şo pe ei ! Muşcă !" — au crezut că punom haita pe dînşii şi au întins-o de le scăpărau tălpile. Când au venit sticleţii a doua oară, ne-am pus pe bocit. Şi plîngi, şi plîngi, pînă ne-au dat lacrimile de-a binelea. Ni se rupea inima de mila noastră. Pînă la urmă, li s-a rupt şi lor şi ne-au lăsat în plata Domnului. Da'mneata, Galkin, cine eşti de fapt ? Că dac-o fi la o adică, să ştim ce să spunem.

— Spuneţi ce vreţi, că nici eu nu prea ştiu cine sînt şi de unde vin...

Dimineata, Galkin se trezi cu dureri de cap. Se spală cu zăpadă pe mîini şi pe faţă, îşi luă cîrjele şi ieşi afară. Dînd de aerul proaspăt de februarie, ameţi şi fu gată să cadă.

— Dă o raită prin cimitir, să mai prinzi puteri, îl sfătui Generalul. Şi cînd ţi s-o face foame, găseşti pîine pe policioară — vezi, porţia cea mai mare e a dumitale.

Crucile de pe morminte închipuiau o pădurice rară. De pe veştejitele flori de hîrtie care se încumetaseră să ţină piept iernii picurau stropi mari de toate culorile. Pe crengile de soc şi de mestecăcăn se tîrau gîngăni. Răbufnea şovăitor cîte o pală de vînt jilav. Apa clefăia sub gheata lui Galkin, cîrjele se înfundau în ţărîină.

Se aşeză pe o bancă, în dreptul unei moviţe cu o cruce mare de marmură, scoase din buzunar batista albastră şi o duse la nas. Dar un vîntuleţ săgalnic flutură batista, îi umplu nările palpitînde cu aer tare şi miros de zăpadă topită, lăcu o tumbă şi, schimbîndu-şi direcţia, îi aduse o dată cu şuieratul strident al trenului, iz de fum şi de funingine. Pentru moment, batista îşi pierdu proprietăţile miraculoase şi nu mai simţi altceva decît

acru de februarie și emanațiile țesăturii ținute prea mult la loc închis.

Trenul huruia într-una, ecoul bocănea în pădure ca o ciocănitore uriașă. Boarea proaspătă, soarele cald cel, încă aburos, foșnetul monoton al brazilor — totul îl îmbia la somn pe Galkin, care începu să moțăie pe bancă, cu batista în mână.

Seara, băieții au citit rînd pe rînd, cu glas tare, dintr-o carte hazlie, rîzînd cu hohote, pe urmă s-au apucat să gătească ciorbă de pește. Galkin a rîs laolaltă cu ei. Băieții nu se mai sinchiseau de el, socotindu-l probabil dintr-ai lor. Lui îi spuneau nene, iar cînd vorbeau despre ei înșiși, își spuneau bezprizornici¹, cuvînt care îi era necunoscut lui Galkin. Pe Iepure îl dureau dinții și a scîncit toată noaptea ca un cățel lepădat. Galkin nu dormea nici el ; își frămînta creierii, căznindu-se să-și amintească și să înțeleagă de ce e aici și nu la ospiciu. De cîte ori se trezea Generalul, îl ruga să-l trimită la oraș, se văita împreună cu Iepure. Generalul, pomenindu-le de nu știu ce indivizi care mirosiseră ce se petrece la conac, îl conjura pe Iepure să geamă mai încet și pentru a suta oară îl iscodea pe Galkin :

— Omoară-mă dacă pricep ce-i cu matale. Dar că ești un element nesănătos, asta-i sigur.

— Ce-i aia „element nesănătos“?

— Un individ despre care nu știi ce hram poartă.

Toată ziua, băieții și-au petrecut-o puricîndu-și actele de identitate — mai ștergînd, mai adăugînd

¹ Copii orfani, rămași fără căpătîi, sau, prin extensie, vagabonzi. Cuvîntul a apărut în limba rusă după revoluție.

sau înlocuind cele scrise anterior, cosînd carnețelele ale căror file abia se mai țineau, cercînd cu limba ștampilele de pe fel de fel de adevărîțe și certificate. L-au întrebat pe Galkin dacă știe să deseneze cerculețe.

— Uite așa, ca o medalie, pricepi ? Și să scrii înăuntru ce trebuie.

— Am să-mi dau toată silința, răspunse Galkin, mereu absorbit de gîndurile lui. Vreți să falsificați niște acte ?

— Ei, bravo ! se bucură Generalul. Văd că-ți merge capul ! Vezi matale, avem nevoie de niscaiva acte de stare civilă, certificate de naștere sau cam așa ceva. De formulare am făcut noi rost, dar n-avem ștampilă, pricepi ? Pînă una, alta, ai bunățate, nene, și trage-ne niște copii !

Îi dădură ca model actele de naștere ale lui Filka, Galka și Piuliță, din care află că de fapt îi cheamă Ivan, Semion și Pavel, că Galka și Piuliță aveau același nume — Strucikov — și că tustrei s-au născut în gubernia Samara : primii doi în 1914, iar Piuliță în 1915.

— Acte, nu glumă ! făcu Generalul. Băfșoșii ! Nu ca mine, care n-am de nici un fel. Cu mîna mea le-am ars, că, de ! Tata a fost general. Dar dacă vrei să știi, fac ceva pe originea mea boierească. Că părinții mei cred că au și uitat că exist. Și-or fi pierdut și ei memoria, ca matale, nene !

— Pe tine n-am să te uit niciodată, îl asigură Galkin privindu-și prietenul în lumina ochilor. Niciodată, dragul meu ! Nimeni nu poate uita vreodată un om adevărat.

La ora opt seara, după trecerea acceleratului, Iepure, căruia i se umflaseră și falca și nasul, aprinse felinarul, iar Galka ațîță focul în sobiță. Ologul le citi cu glas tare din basmele lui Andersen — pe unele de cîte două-trei ori. Copiii rîdeau, încercau să ghicească sfîrșitul, făceau prisoare. Era trecut de nouă cînd auziră înspre cimitir lătrînd cîini. Iepure se repezi la fereastră, dar imediat sări în lături și stînsse felinarul :

— Vine cineva spre noi ! Cu doi cîini !

Brusc, Galkin avu o viziune orbitor de clară : o barcă pe lac, în barcă o femeie scăldată în parfum de mixandre, iar la pupă un cîine...

Capitolul 13

FLITOV, GHEORGHI STEPANOVICI

Se făcuse șapte cînd ciorba de pureel cu cartofi dădu în clocot, știuca prinse a sfîrși în tigaie și bucătăria se umplu de șuvițe cărunte de fum. Klimov crăpă pleoapele și, din camera cu scrinuri, icoane, covoare și oglinzi unde-și făcuse somnul, o întrebă pe nevastă-sa :

— Da' n-ai de gînd să mă hrănești ?

— Gata, îndat' !

Nevasta precupețului are nasul ca un cioc de rață, lung și cu nările ca două pîlnii, buze subțiri și drepte și ochi de tinichea.

— Acuși, Vanea !

Klimov mîncă pe îndelete, cu poftă, dar și cu tabiet, amestecînd îndelung cu lingura ciorba groasă,

de culoarea chihlimbarului, își țuguia buzele și sorbea cu voluptate lichidul fierbinte, îndesînd cu degetul în gură cartofii și arpacașul. Mînceau în tăcere. Cînd trecură la știucă, își dezlegară și limbile și începură să discute de impozite, de răchițele. Cotoiul alb și dolofan, arcuit ca o cămilă, își freca spinarea de picioarele stăpînului, torcînd lingușitor. În colivia spînzurată în bagdadie foia un cintezoii.

Strada Koltovskaia se află într-o mahala liniștită și odihnitoare. Pe vremuri, sub toți țarii Alexandru și Nicolae, era locuită de mici funcționari publici, croitorese și zugravi. De cinovnicime s-a ales praful, pe croitorese le-a cam adunat moartea, iar zugravii au intrat în cooperative și s-au dus să muncească pe șantiere : din primăvara lui două'spatru, clădirile Leningradului intraseră în zodia reparațiilor febrile. Așa că, pe vremea aceea, ulicioarele mahalalei erau populate de babe, de precupeți și de niscaiva golăneci, altminteri băieți huni în felul lor, care nu prea se țineau de scandaluri — că în tot cartierul nu era decît o singură crîsmă. Gospodinele, de profesiune „fără", care cu timpul își cam schimbaseră primăverile în toamne, se deprinseseră, de cînd cu foamea lui nouă sute opt'spe, să aibă pe lîngă casă și cîte o grădină de zarzavat, în care puneau varză, castraveți, morcovi codați. De treci vara pe străduțele întortocheate, vezi la grădini ! Cartofu-i în floare, varza se umflă de se învinețește, sfecla își saltă din brazdă pîntecosul trup violet. Iar dacă vrei hrean pentru pîstie din picioare de porc, unde să cauți, dacă nu în Koltovskaia și prin împrejurimi — ce de hrean necules și-a scuturat sămînța în anii foamei, ce aprig și adînc și-a

înfipt el rădăcina în pământ în vremurile de restriște ! Vara, tovarășii ostași din Armata Roșie (c o unitate pe-acolo) se distrau, în pauzele dintre aplicații, luându-se la întrecere ; care poți, bre, să smulgi un hrean ? Și trag brațele lor puse pe joacă, și tot trag, dar degeaba ; nu-i chip să-l smulgi ! Numai verdeța aspră îți rămîne între degete. Căci a încerca să scoți hreanul cu mîna, e pierdere de timp — de asta există doar lopată...

— Nu-ș ce are canpotu', că nu se vinde, se plînsese Klimov nevesti-si după ce isprăviră de mîncat. La comperativă cît îi ?

— Ieri s-o dat cu douătrei, bob cu bob, și mai găseai și cîte o curmală.

— Curmale, zici ? bombăni Klimov scărpinîndu-și pieptul. Iihmm, curmale... Ian ascultă : mîine pune-n canpot ceva smochine uscate, da' numa' pă d'asupra, așa, de pamplezir, jos nu pui nimica, auzi ?

— Ei asta-i acu, că doar n-o să mă-nveți tu pă mine !...

— Și-l dai cu douășunu, iar la halviță mai adaugi cinci, că vine lăsată secului, și-atunci și canpotu' o să meargă mai cu spor. Și nu mai pune atîta hîrtie, că-i scumpă.

Se mai gîndi puțin și urmă :

— Mai pune o copeică la nuci și scoate una de la răchițele, și ieșim taman pă taman. Merele picnite le pui laolaltă cu ăle bune și mai urci c-o copeică. Ia adă abacu'ncoa' ! Puțin d-acilea, puțin de dincoace, o rublă pe zi tot ne iese. Mîini te duci singură, că eu mă reped de dimineată la hala Șciukin. Aprinde lampa, că-ți nenorocești ochii.

— Ca p-ormă să mi-i scoți tu că de ce cheltuiesc mai mult de-o rublă pe zi numa' pă mîncare ! Acu gazu-i marfă boierească, de lux — nici să nu te-atingi !

— Atunci, coase și tu mai pe lîngă icoane. Că ce, de pomană ardem trei candelă ? Că și untdelemnul îi lux ! Nu ca pă vremuri... Fhei... Klimov oftă cu nostalgie. Ce vremuri ! Nu tu impozite, nu tu control financiar — cumperi un hidon și ne-gustorești sănătos !

Candelăle pîntecoase clipeau smerit. Un greier își trecu arcușul peste strune. Klimov picotea. Nevastă-sa, în bucătărie, punea samovarul : turnase apă în el, pregătise surcele și, tocmai cînd hîrșîia chibritul, cineva sună scurt la intrare.

— Vanea, sună careva ! șopti suierător femeia, apoi se duse degrabă la ușă și întrebă : Cine-i ?

— Deschideți, vă rog. Am treabă cu cetățeanul Klimov, răspunse o voce plăcută de bariton.

Nevasta lui Klimov răsuci cheia, scoase lanțul de siguranță și începu să tragă de cîrligul masiv, care ieșea greu din belciug. Vocea de după ușă preciză cu același ton politicoș :

— Am venit pentru cameră, doamnă. Puteți să-mi deschideți fără teamă.

Străinul (în jur de patruzeci, chipeș, elegant, barbă neagră, melon și blană scumpă) îl salută din cap pe Klimov, care apăruse din odaie, cercetă casa cu o privire ageră și rapidă și, cînd văzu samovarul și surcelele, făcu o ușoară plecăciune, rostind :

— Nu vă deranjați, doamnă, vedeți-vă mai departe de gospodărie, eu voi discuta cu soțul dumneavoastră. Permiteți ? Și păși în cameră.

— E cam deranj la noi, vă rog să ne scuzați. Cu ce treabă veniți?

Străinul zăbovi cu răspunsul. Mai întâi își scoase blana și căută din ochi cuierul, dar negăsindu-l, o puse pe un taburet. Apoi, cu un gest de scamator, își scoase melonul și-l așează peste blană.

„Asta-i domn!” își spuse Klimov, examinându-l pe străin, care purta un costum de culoare închisă, cămașă scrobită și cravată deschisă, cu floricele, înnodată de mîna lui, nu cu elastic. Străinul se așează pe scaun, invitându-l cu un gest pe Klimov să stea pe divan.

— Luați loc. Dați-mi voie să mă recomand: Filitov, Gheorghe Stepanovici. Dumneavoastră vă numiți Ivan Vasilievici, dacă nu mă înșel?

— Așa-i. Cu ce vă pot servi?

— Iată cu ce: după cîte am fost informat, aveți o cameră liberă — sau poate că ați și închiriat-o?

— Îi drept că am o cameră, iar de închiriat, n-am închiriat-o încă, dar...

— Dar de unde posed toate aceste informații? Asta ați vrut să mă întrebați, nu-i așa? Străinul îl bătu ușurel pe genunchi, zîmbi, dînd la iveală doi dinți de aur, apoi rosti rar, ca din carte:

— Să vă explic, Ivan Vasilievici: am fost îndrumat să mă adresez dumneavoastră referitor la cameră de consăteanul dumneavoastră Nikita Petrovici Julin.

— Julin? Păi ăla... dădu să replice Klimov, dar celălalt îl întrerupse.

— Nu vă osteniți, știu ce vreți să spuneți: că de patru ani Julin s-a întors la țară, pentru că nu mai putea suporta impozitele. Vedeți? Sînt

la curent. Și cu toate acestea, vinerea trecută am discutat cu dumnealui, între altele și despre dumneavoastră, mai precis, despre odaia dumneavoastră...

— Apăi, Julin îi la țară, replică Klimov cam ironic.

— Foarte adevărat, e la țară, răspunse Flitov zîmbitor. Ce vă face să credeți însă că eu aș descinde direct de la Berlin?! Dar scumpul meu Ivan Vasilievici, să revenim la dumneavoastră și la camera dumneavoastră. Îmi doream o cameră la o familie de oameni liniștiți și cumsecade. Nikita Vasilievici mi-a recomandat să mă adresez dumneavoastră. Iată-mă, dar, aici, așteptînd decizia : respins sau admis — cum veți binevoi să hotărîți.

„Mare comédie ! se minuna Klimov în sinea lui. După nutră, ăsta-i burjuii sadea, și totuși se căciulește în fața mea ca să-i dau odaia ! Naiba știe...” Răspunse :

— Odaia ca odaia, da' 'mneavoastră cu ce vă ocupați, dacă nu-i cu supărare ? Și p-ormă, drept să spui, camera aia a mea îi mititică de tot, are o singură fereastră, nu cred să vă placă. Nu o cameră ca aiasta vă trebuiește. Ș-apoi nici cartierul nu-i prea prea...

Flitov duse mîinile la piept, apoi își desfăcu larg brațele și exclamă cu un surîs extatic :

— Perfect, perfect, stimate Ivan Vasilievici, mititică și cu o singură fereastră ! Exact ce-mi doream ! Și tocmai acolo unde-mi doream : în cartierul acesta „nu prea prea”, cum ați binevoit să remarcați. Aici, unde totul a rămas ca acum o sută de ani. Căci, să vă spun drept, eu unul

mă-nnebunesc după tot ce e patriarhal. Ei bine, acceptați să vă devin chiriaș ?

— Da' cu ce vă ocupați dumneavoastră, stăruie Klimov. Poate sînieți contabil p-undeva, ori...

— A, nu ! Domeniul meu e numai și numai știința. Acum lucrez la o carte științifică de... și la alte manuale. Într-un cuvînt, îmi trebuie liniște. Dar dați-mi voie să mă legitimizez, adăugă el, și scoase un teanc de acte din buzunarul dinăuntru al hanei și i-l întinse lui Klimov. Cît despre chirie, accept anticipat și voi plăti pe două luni înainte.

Klimov, care nici măcar nu visase vreodată să-și închirieze camera în astfel de condiții, era în mare încurcătură ; nu știa ce să facă : să se uite la acte, să arate camera domnului ăstuia cult și manierat care-i inspira încredere, sau s-o cheme pe nevastă-sa în ajutor ? Între timp, domnul, care și începuse a număra bancnotele foșnitoare, își ceru pentru a nu știu cîta oară scuze că-i deranjează la o oră atît de înaintată și-l rugă să-i arate camera.

Nici Klimov, nici nevastă-sa n-au băgat de seamă ceva ciudat în purtarea lui Flitov : camera în care intrase nu părea să-l intereseze de loc ; singurul lucru de care a rămas încîntat a fost fereastra ce dădea spre groapa de gunoi. „Vai, ce ferestruică drăguță !” exclamă el în loc de orice comentariu.

Abia după ce ieși din cameră, adăugă :

— Totul e drăguț, simpatic și cum nu se poate mai bine. Are și masă, și scaun, v-aș mai ruga numai de un pătuc și un dulăpior, oricum ar fi, să-mi țin cărțile. A, n-aveți dulăpior ? Nu-i

nimic, am să mă descurc și așa. Închiriez camera și mă declar complet satisfăcut.

Flitov le lăasă actele și-i anunță că va veni mâine, după ora cinci, „ca să se instaleze la noul său domiciliu“. Ajutat de Klimov, își puse blana luxoasă, apoi se apropie de nevasta negustorului și, ținând melonul deasupra capului și un pic în lături, se înclină grațios și-i sărută mîna murdară de cărbune și mirosind a gaz. Strînse cu putere și degetele butucănoase ale lui Klimov, după care ieși cu un aer de mare senior.

După plecarea lui, negustorul și cu nevastă-sa prinseră a se căi că s-au pripit, că au închiriat odaia cît ai bate din palme, fără să-și fi luat toate măsurile de prevedere ticluite dinainte și, mai ales, la un preț atît de mic. Ar fi trebuit să-i ceară din capul locului douăzeci și cinci de ruble, nu cinci-sprezece. Femeia se duse să pună și al doilea samovar, ca să aibă cu ce spăla dușumelele odăii, pe care va așterne apoi scoarte multicolore de Iaroslav, iar Klimov se apucă să cerceteze actele ce-i fuseseră încredințate. Dădu peste o carte de muncă nou-nouță, de ziceai că-i eliberată chiar în ziua aceea. Pe prima pagină era pus, mai într-o parte, numărul actului, iar pe linia punctată de la mijloc erau trecute cu dichisuri de conțopist numele și data nașterii: *Flitov, Gheorgbi Stepanovici, 22 iulie 1886*. Dacă întorceai fila, aflai că titularul are studii superioare, este cercetător științific la Universitatea din Leningrad, necăsătorit și scutit definitiv de serviciul militar. Cam aceleași date conținea și livretul militar, de asemenea nou-nouț și curat ca lacrima, cu toate că,

după cum rezulta din el, fusese eliberat în mai 1924.

„Julin îi om cu scaun la cap, nu-i arde de fleacuri, reflecta Klimov, ascunzînd actele în serin. Totuși, de un' l-o fi cunoscînd p'ăsta? Unu-i țărănoi, mojie, d-abia știe să scrie și să citească, ălălalt ditamai profesor, cilibiu ce nu se ezistă, manierat, cu iducație burgheză !“

În toată frămîntarea asta, un singur lucru avea aerul de a-l mai liniști : banii. Iaca, ici-așa, cinșpe rublișoare — doar nu-i vis, nici nălucire. Auzi, pentru o cămăruță cu fereastră care dă spre groapa de gunoi ! Și mobilată ca vai de capul ei ! Bașca ploșnițele, gîndacii, muscăria...

Bătea miezul nopții cînd s-au învrednicit în sfîrșit soții să meargă la culcare. A doua zi, Klimov a plecat dis de dimineață la hala Șciukin, de unde s-a întors pe la două, cu lămîi și portocale. La cinci s-a întors și nevastă-sa, iar peste o jumătate de ceas cobora din birjă și proaspătul chiriaș, cu bagajele : un dulap de nuc, nu prea mare, un pat cu saltea, o valiză roșcată și două teancuri de cărți legate cu sfoară. Cu ajutorul lui Klimov, lucrurile fură rînduite în odaie și, după încă două ore, Flitov își poștea în termenii cei mai reverențioși gazdele la inaugurarea noii sale locuințe :

— Ca rus ce sînt, țin la tot ce-i rusesc, am toată stima pentru breasla comercianților, de aceea consider de cuviință să-mi sărbătoresc mutarea cu tradiționala pîine și sare. Poștiți, iubite gazde, vă rog din inimă, poștiți ! îi îmbie dînsul cu ploconeli. Să ne ospătăm cu ce m-a blagoslovit Dumnezeu : mămuca-votcă, o scrumbioară, pateu de

ficat franțuzesc, sardele, macrouri, iar pentru co-
niță — vin basarabean de Cahors !

După ce ciocniră câte un păhărel și se înfruptară
din gustări, Flitov scoase din valiză o pungă cu
alune, alta cu bomboane, o cutie de halva cu o
nucă la mijloc și jelu de pere — un calup
întreg, de vreo două chile. Gazdele erau pur și
simplu fermecate. La nouă seara trecură dincolo,
în celelalte două odăi. Flitov dădu fuga la băcănie
și se întoarse cu o sticlă de coniac și o cutie de
bomboane de ciocolată. La zece puseră samovarul,
apoi băură ceai cu coniac, forfecînd Puterea so-
vietică, îndeletnicire la care cetățeanul Flitov se
arăta neîntrecut. Către miezul nopții, își pupa
gazdele cherchelite și, arcuindu-și respectuos tru-
pul zvelt, o lua de talie pe negustoreasă și schița
cu ea un vals cu pași scurți și potieniți, care în
limbajul cartierului se numea „Vă rog frumos”.
Ospățul sfîrși pe la unu, Flitov pretextînd că
trebuie să se întoarcă la scrierile lui științifice.

În pat, soții nu mai conteneau să se minuneze
de manieratul lor chiriaș.

— Uite-așa îți trimite pronia ceva cînd nici
cu gîndul nu gîndești, zicea Klimov. Omu' cilibiu
se cunoște numai decît — nici paharu' nu-l ține
ca prostu' de mine !

— Ce bomboană de băiat ! suspina negusto-
reasa întinzîndu-se alene și năpădind pilota cu
formele-i planturoase. Sînt așa de bucuroasă, Va-
nea, așa de bucuroasă !

— Da' ce zici cum îți pupa cazmaua, ai ? Așa
să faci d-acu' 'nainte — drept în nas să i-o bagi,
c-așa obișnuiește ei, boierii, pricepi ?

— Da' mi-e nu știu cum, Vanea... umblu cu mîna naiba știe unde, și el s-o atîngă cu gura...

— Apăi, înainte ca să ți-o pupe, bagă și tu deștele în colonie, pricepi ? Da' ia dă mîna încoa'... Cum făcea ? Uite că nu poci, la mine iese altă aia ! Se vede treaba că ei se deprinde cu asta de mici...

A doua zi, Flitov n-a ieșit din casă. Uitîndu-se pe gaura cheii, Klimov văzu spinarea chiriașului, care ședea înaintea mesei și, probabil, lucra, pentru că se auzea scîrțîind penița.

Seara, Flitov se îmbracă să plece.

— Încotro așa tîrziu, Gheorghe Stepanovici ? îl întrebă Klimov. E zece jumate.

— Treburi, Ivan Vasilievici, treburi ! S-ar putea să mă întorc abia mîine dimineată, pentru că drumul meu trece prin Cîmpul lui Marte și n-aș vrea, noaptea, cu blana asta a mea...

— Ce mai, blană de milionar ! Da' la urma urmelor, dacă aveți o puiculiță..., pardon d'espresie, să vă fie de bine ! glumi Klimov, încuind ușa după chiriaș. Fă, Kșiușa, fă, zise el apoi către nevastă-sa. Să știi că al nostru îi mare crai — curat Cupidon cu melon ! Nu care cumva să te prind că ți se scurg ochii după el, că te iau la poceală !

Chiriașul a lipsit douăzeci și patru de ore : s-a întors abia în seara următoare, tot pe la zece, și a băgat-o în sperieți pe negustoreasă ; în primul moment, a crezut chiar că lăsase în casă un necunoscut : Flitov se răsese, și acum bărbia îi era netedă și galbenă cum e napul spălat. Îi dădu bună seara și-i sărută mîna la repezeală, înainte de a intra în camera lui. După vreo douăzeci de

minute, cînd soții Klimov ședeau în bucătărie și beau ceai, veni și el, ca să se spele pe mâini. Era tăcut și morocănos; la întrebările lui Klimov, puse pe un ton prietenos și glumeț, răspundea monosilabic și fără chef. Refuză stacana de ceai oferită de gazdă, se așază pe un taburet, lîngă plită, și, scoțînd din buzunar un briceag cu prăsele de os, se apucă să-și facă unghiile. În sfîrșit, rupse tăcerea zicînd:

— Ivan Vasilievici, am fost invitat să prezint o comunicare științifică la Universitatea din Moscova. Așa că acum plec la gară și mă întorc abia peste vreo cinci-șase zile. Am ținut să vă previn, dragii mei prieteni, ca să nu fiți îngrijorați.

— Rău făcutărați, Gheorghi Stepanovici, că v-ați ras barba, profita Klimov de ocazie că să-și arate nedumerirea. Înainte păreați mult mai sîrios. Cît despre plecarea 'mneavoastră la Moscova, duceți-vă cu Domnu', dați salutări de la noi Capitalei roșii și spuneți-i s-o lase mai domol cu impozitele. Drum bun, Gheorghi Stepanovici!

Flitov plecă grăbit, luînd cu el valiza și niște pachete. Klimov se gîndi că e momentul potrivit să aerisească un pic odaia chirieșului, dar constată că-i încuiată. Încercă cu cheile de la odaile lui. Una se potrivi și ușa se deschise. Negustorul intră și, apucîndu-l pofta de fumat, scoase o țigară și scăpără un chibrit. Micuța flacără luminează o bucată de perete și scaunul. Cînd să-și aprindă țigara, privi întîmplător spre masă... și scoase un țipăt. Chibritul îi scăpă dintre degete și Klimov fugi ca un apucat la bucătărie, unde robotea nevastă-sa.

RĂBDARE, CITITORULE !

Kolcin ieși din spital. Îl mai țiiți minte, nu-i așa ? Toți specialiștii, de la profesor pînă la simplul medic, îl declaraseră într-un glas vindecat, și iată-l acum la el acasă, undeva pe lîngă podul Tucikov.

În primele zile, Kolcin fugea de oameni, evita să iasă pe stradă, fiindcă nu avea încredere în el : ce se face, bunăoară, dacă îl trage așa să intre în magazinul cooperativei, și nu la raionul cu salam și scrumbii, ci la cel cu băuturi alcoolice în rafturi și cu lăzi de sticle cu bere pe dușumea ? Deocamdată, putea să bată-n lemn, îi mergea din plin : zloata e moartea cizmelor și clienții dau năvală. Kolcin e voios din fire și clientul preferă să aibă de-a face cu un cizmar care știe și să glumească, dar și să vorbească serios despre lucrurile serioase.

— Una — să nu beau ; a doua — să nu beau ; a treia — să nu beau de loc, cugeta Kolcin. Mai către primăvară, iau un purcel, îmi fac un rînd de haine. Pe urmă...

Pe urmă a fost să fie nițeluş cam altfel, ba chiar cu totul dimpotrivă de cum își făcuse dînsul planul. În a cincisprezecea zi după ieșirea din spital, Kolcin hotărî să facă o mică plimbare : martie bătea la uşă, era soare, streșinile picurau, vrăbiile erau vedetele zilei. Kolcin mergea sprijinit într-un bastonaş. Ducea o pereche de cizme

la un client de la care urma să primească trei ruble și jumătate : două ruble câștig curat, o rublă materialul, iar cu restul de cincizeci de copeici chiar adineauri, pe drum, îi venise în minte să-l mai încarce. Mergea și medita la soarta omului : azi ești viu și teafăr, mâine poți să nu mai fii. Azi boleşti în spital, mâine duci cizme la client. Ieri iarnă, azi primăvară. Totu-i simplu și frumos, și te simți în rînd cu oamenii.

Cînd se întorcea de la client, mărunțișul zuruia provocator în buzunar, moneda de douăzeci de copeici se strîmba la cea de cincisprezece, cele de zece jucau capra. Dar iată că se întâlnește cu unul cu care e prieten la cataramă. Băiat bun. Amicul îl întreabă de una, de alta, vrea să știe cum o duce cu sănătatea. Kolcin — o vorbă, prietenul trei. Kolcin îi dă cu sensul existenței și cu realizările tehnicii, amicul — cu știința, dar și cu plăcerile vieții. Kolcin declară : „Nu beau !”, prietenul protestează : „Un păhărel, acolo !” ; Kolcin scutură din cap și argumentează fără prea multă convingere : „Alcoolul e dăunător”, celălalt insistă : „Ba din contră !”

După ce au stat așa de vorbă, nu s-au despărțit, ci și-au continuat drumul împreună, pe următorul itinerar : berărie, alimentară, berărie, alimentară, berărie, încă o berărie, apoi încă două, la cîteva pași una de alta. Iar la berărie — acordeon, cîntece, hărmălaie și sudalme ca la cucerirea cetății Ismail. E bine să ai un amic, dar și mai bine ar fi fost să nu-l fi întâlnit de loc.

— E dăunător !

— Ba din contră !

La berărie găsești nu numai ce scrie pe firmă, dar și ceva ce se servește în ceainice, iar ceainicul e rece și curge din el o licoare mai potrivită pentru toi decît pentru halbă.

— Nici un strop mai mult ! zice Kolcin.

— Ei asta-i ! sare amicul. Încă una, ca să te apere de boală. Clar ? Pentru ce bem ?

— Pentru ca totul să fie bine, propune Kolcin, și bea, iar amicul a și ridicat ceainicul să-i umple iar paharul.

Cu ani și ani în urmă, tata și mama îi dădeau lui Kolcin o povață : „Alege-ți prietenii dintre aceia cărora le place ceaiul tare și băutura slabă“. Kolcin uitase povața părintească, iar cînd și-a adus-o aminte, era prea tîrziu : la apelul din faptul zilei, Viața constată că-și greșise socotelile cu o ființă umană. „Kolcin !“ strigă Viața, dar Kolcin aștepta oameni de omenie care să-l ducă la cimitirul Serafimovskoe.

Capitolul 15

POPA CEL BEȚIV, GENERALUL CEL VITEAZ ȘI PROGENITURA LUI

În pivniță era frig și igrasie. Pe Galkin îl durea genunchiul la care se lovise cînd coborîseră val-vîrtej, inima îi zvîcnea în piept, dar viziunea îi stăruia mereu dinaintea ochilor.

Băiețașii se buluciseră într-un ungher, de unde se auzea plescăit de noroi și cîte un clefăit, atunci

cînd cineva își smulgea talpa afundată în clisa lutoasă și rău mirositoare. Unul scuipa la intervale de cîteva secunde, altul se izbise cu capul de o grindă și acum bîzîia. Cineva — Galkin credea că-i Iepure — își ițea mereu capul la ferăstruică pentru a arunca o privire în stradă — așa spuneau băieții poienitei care-i despărțea de pădure.

După lătrături, îți dădeai seama că potăile ajunseseră la intrarea conacului. Urechea lui Galkin mai înregistră și o tuse ușoară, care răsuna cînd într-un loc, cînd în altul.

— Cine-i ? întrebă Generalul în șoaptă: Cîți sînt ?

— Văd doi cîini, iar oameni, pare-se că-i unul singur, răspunse Iepure.

O voce de afară rosti tare :

— Să mă bată Dumnezeu dacă n-am văzut lumină cînd veneam încoace. Dar cum te-ai apucat să latrî, cum s-a stins. Ce zici de asta ?

Glasului îi răspunseră niște chelălăituri. Iepure sări la o parte și se lipi de zid : o pereche de picioare încălțate cu pîslari apăru în golul ferăstruicii, zăbovi preț de un minut, apoi porni spre stînga. Și din nou răsună glasul :

— Zău, Norma, dacă pricep ! Ori te pomenești că mi s-a năzărit ? Cu toate că n-aș crede să ai vedenii de la un vinișor grozav ca ăsta ! Uite, pot să jur că am văzut lumină ! Ce dracu' să fie ? Că de trăit, nimeni n-ar putea trăi aici ! Da' tu, Fingal, tu ce zici ?

Omul strănută, apoi se văită de cîteva ori, tărăgănat : „Of, Doamne !“ Iepure se uită iar pe fereastră, căznindu-se să scoată cît mai mult capul

afară și tremurînd în același timp de teamă să nu se trădeze. Galkin vru să le vină în ajutor :

— Ascultați, dragii mei, șopti dînsul, omul acela trebuie să fie preot sau diacon.

— De unde știi ? întrebă la fel Generalul.

— Se cunoaște după glas, explică Galkin, care mai trăsesse cu urechea. Un glas ca ăsta n-auzi decît în biserică, la liturghie, măcar atîta lucru știu și eu ! Precis că-i popă. Uitați-vă, ca să vă convingeți.

— Da' cu noi ce are ? se miră Iepure, și dădu să scoată iar capul pe fereastră, dar sări înapoi, speriat : văzură trecînd un cățel alb, apoi încă unul, care adulmeca cu botul în pămînt, urmat de aceeași pereche de picioare încălțate cu pîslari.

— Ia stai să văd, șușoti Generalul. Și se apropie de fereastră. Toți ceilalți îl imitară. Galkin rămase mai departe pierdut în reveria lui : o barcă plutind pe ape, o femeie înaltă la cîrmă, și parfumul acela de mixandre, care zboară de colo-colo, ca un fluturaș. De sus picura. Se trase mai la o parte și atunci fantasma se risipi. Băieții se frămîntau în dreptul ferăstrucii.

— Ai ghicit, Galkin, ai ghicit ! Popa ăsta a vrut o dată să ne ducă la miliție ! El e, el e !

— Uite că pleacă !

— Și cîinii după el !

— Ia stați, băieți, ce-ar fi să-i băgăm și noi frica în oase pentru spaima pe care ne-a tras-o ?

— Hai ! Hai ! aprobară toți în cor, fără să-și mai înnăbușe vocea. Să-i piară cheful să mai dea pe-aici ! Băgăm frica în el de...

— Nu-i frumos, dragii mei, interveni Galkin. Ce vină are el ? A observat lumină la fereastră

și a venit să vadă ce-i, iar acum se duce acasă. V-a făcut vreun rău ?

— Ții cu popa, ai ? șuieră o voce întăritată.

— Da' de unde ! se apără Galkin. Nici mic nu-mi sînt prea simpatici pletoșii ăștia, dar zău că nu-i cazul, nu merită, credeți-mă. Niciodată nu te grăbi să faci ceea ce se poate amîna, ceea ce poți și să nu faci, pricepeți ce vreau să spun ?

— Da' dacă se întoarce ? sări Iepure. Și mai aduce și miliția cu el ? Nu vrem decît să-i tragem o sperietură, da' așa ca să-i piară cheful de-a mai veni p-aici. Ajută-ne, nea Galkin, dă-ne o idee.

Iată din nou barca, lacul încrețit de o boare și parfumul de mixandre ; Galkin e vesel și cu inima ușoară ; iat-o și pe ea, femeia aceea înaltă, care șade la cîrmă, cu cîinele care se uită și clipește.

— Ești cu noi sau contra noastră ? îl întrebă grav Generalul, îngroșîndu-și vocea. Răspunde : ții cu noi ?

— Cu voi, dragii mei, cu voi, îl asigură din toată inima Galkin. Cum aș putea să fiu contra voastră ?!

— Dacă-i așa, scormonește-ți creerii, dar știi ? Mai repede. Că dacă pleacă, dracu-l mai prinde. Hai, invalidule, hai, zăludule, gîndește-te !

— Știu și eu... băteți-l cu zăpadă, blîngui Galkin. Ba nu, ia stați. Aveți ceva alb ?

— Alb ? Aha, fantome ! La asta te-ai gîndit ? exclamă încîntat Iepure. Avem niște saci, nu chiar albi, da' merge.

— Puneți-vă sacii în cap, luați-vă după popă, strecurați-vă înaintea lui și săriți-i în față. O să

se sperie, cu siguranță că o să se sperie. Toți popii cred în Necuratul. Doar ei au inventat iadul ca să ne strășnicească cu el.

— Dar cîinii ? se îndoi Filka. O să ne apuce de picioare, o să ne muște. Ai uitat de cîini, nene.

— N-ai grijă, îl liniști Galkin. E drept că dulăii popești sînt răi, dar la o adică sînt la fel de fricoși ca și stăpînii lor. De altfel, popa ăsta al vostru are niște potăi : n-ați auzit ce subțire lătrau ?

După cîteva minute, Iepure, Filka și cu Galka porneau în goană să taie drumul popii, care încă n-apucase să ajungă la calea ferată. Generalul, Piuliță și cu Ghebe ieșiră afară și se instală pe niște cărămizi așezate în așa fel, încît închipuiau o bancă. Li se alătură și Galkin. Pe cer strălucea luna. Dinspre pădure răzbăteau pînă la ei fel de fel de zgomote — ca niște oftături înfundate, trosnete de crengi și, din cînd în cînd, cîte o salvă de pîrîieli : crăpa crusta subțire de gheață de pe bălțile mai mari. Undeva departe suna, nostalgic, o goarnă.

— Mai bine-i dădeau pace popii, mormăi Ghebe. Tot în capul nostru se sparge.

— Da' ce, să înghițim așa mereu ? Îl sperie puțin și gata, că doar n-o să moară din asta. De altfel, nici noi n-o să stăm aici o veșnicie.

— Da' un' să ne ducem ? oftă Piuliță.

— O întindem în Caucaz, răspunse Generalul. Cică acolo îi mereu vară și peste tot îs numa' burjui. De trăit, o să trăim în munți. Nu l-ai ciuit pe Pușkin ? Spune, nene, nu-i așa că Pușkin a descris tot Caucazul ?

Galkin nu apucă să răspundă, că pădurea se umplu de larmă ; lătrături, şuierături, țipete... În poiană țîșniră trei siluete care fugăreau un ins, cu intenția vădită de a-l sili să se întoarcă între copaci. Insul dădea din mîini ca un bezmetic și alerga în cerc precum calul la cărămidărie. Potăile mișunau și ele de colo-colo, pe la picioarele lui, aci repezindu-se la puștii care țopăiau în sacii lungi pînă la genunchi, aci sărind în lături cu scîncete și chelălăituri, dînd din coadă. Fugăritul se dădea de ceasul morții : cădea în zăpadă, bătea mătănii, chema cîinii, striga după ajutor. Deodată puse bărbia în piept și, cu capul înainte, se năpusti spre pădure, dar o arătare pipernicită, înfășurată în sac îi tăie calea, aruncîndu-i-se între picioare cu un hohor înspăimîntător. Popa se împletici, căzu, apoi se ridică și, fără să-și dezdoaică spinarea și cu brațele întinse a apărare, dădu înapoi, dar nu ajunsese departe : urlînd și mîrîind, doi saci care se mișcau singuri se apropiau, legănîndu-se, de omul sleit de puteri. O potaie, închipuindu-și pesemne că totul nu-i decît o hărțuială în glumă și că nimeni nu vrea să facă vreun rău stăpînului său, se prinse și ea în hîrjoană, sărind, cu lătrături vesele, la acela pe care avea datoria să-l apere.

Galkin rîdea să moară, pocnindu-se cu palmele peste genunchi și scuturînd capul ca să-și dea la o parte părul ce-i cădea în ochi. Strigătele și lătrăturile încetară brusc și nu după mult se iviră din pădure Iepure, Filka și Galka. Își scosese sacii, care acum le atîrnau pe după umeri. Potăile, care-și abandonaseră stăpînul, veneau după ei. Băieții încercau să le alunge, dar degeaba :

se țineau scai, privindu-i cu devotament și supunere pe învingătorii din joaca dinainte și chelălăind slugarnic.

— Na ! Să mai poștească și altă dată sfinția sa, dacă-i dă mîna, gîfii Galka. Ia marș de-aici ! se răsti el la potăi. Asta ne-ar mai lipsi, după ce umblăm nehaliti, să vă avem și pe voi de hrănit. Halal cîini, nu vi-i rușine ? Mîte prăpădite, asta sînteți !

Pîna la urmă, scăpară și de potăi : înșfăcînd cîrjele lui Galkin, Generalul le mișcă amenințător chiar sub boturile lor. Potăile fugiră spre pădure, se opriră, stătură cîteva minute nemișcate, uitîndu-se la băieți, apoi, adulmecînd urmele, se depărtară pufnind și parcă fără chef.

Pățania i-a determinat pe băieți să nu mai aprindă felinarul, ci să se mulțumească cu lumina lunii și cu a jăratecului din sobă, a cărei ușiță o lăsau acum deschisă. Astupară fereastra cu ziare și toată noaptea stătură de pază, cu rîndul, în fața casei.

Dar să spunem cîteva cuvinte și despre conacul căzut în ruină.

Cu vreo douăzeci de ani în urmă, după războiul ruso-japonez, se întorsese la Petersburg bravul general Mihail Dmitrievici Belov, om încă în puterea vîrstei și chipeș ca înfățișare. După atîta zăcere prin statele-majore de pe front și interminabile trambalări de colo-colo, cînd pe șaua calului, cînd sub coviltirul furgonului, după ce-și umpluse pe săturate pieptul cu fumul bătăliilor și ochii cu mări de sînge, nu e de mirare că generalul, pe atunci cavaler, începuse să se dea în vînt după flori, petreceri și balet. Avea de la

stat un apartament spațios, în care locuia împreună cu ordonanța și cu jupâneasa. Și mai întreținea, pentru trecătoare desfătări, o jună superbă, cu sîni îmbelșugați și păr de aur, pe nume Amalia Kleinman. Excelența sa ducea o viață lipsită de griji. La fiecare 20 ale lunii se ducea să-și încaseze banii, iar de acolo să facă o vizită la o anumită vilă din strada Serghievskaia.

Într-o zi, venind acolo ca de obicei, a fost ținut cam mulțisor la ușa. A sunat și iar a sunat, zăngănind nerăbdător din pîteni : degeaba. Cînd, într-un tîrziu, i s-a deschis și a putut să intre (acolo locuia Amalia), a găsit în salon, pe masă, un plic pe numele lui și în plic un bilețel de numai patru rînduri : „Miș ! Eu plecat la patria mea, cu Putly, care este drag la suflet al meu. Iartă la mine și iubește altă femeie, demna de tine. Tu, adevărat general. Pa. Amalia.”

Generalul a ieșit din apartament cu pași gravi și măsurati, ca la paradă, s-a dus pe jos la „Content” — local ultra-select, celebru pe atunci, a adus de acolo un zdrahon de fată și, după cam o săptămînă de conviețuire, i-a dat drumul, spunîndu-i să revină peste vreo cinci-șase zile. Dar fata n-a mai venit nici peste o lună și atunci generalul, pentru că simțea mare nevoie de o prezență care să-l consoleze și să-i alunge singurătatea, a dat pur și simplu telefon unei furnizoare de plăceri și, nu după multă așteptare, s-a trezit cu o făptură încîntătoare, care nu arăta să aibă mai mult de douăzeci de primăveri... Lui Mihail Dmitrievici i-a plăcut atît de mult, încît pe dată i-a și luat actul de identitate, l-a trimis la vizat, iar pe dînsa a instalat-o într-una din camere, nu

prea spațioasă, dar cu mult șic aranjată, i-a întins legătura cu chei și i-a spus :

— Cred că e mai bine aici decât la madam Tragliance, nu-i așa ? Rămîi. Zilnic, felul doi, obligator, vînat. Supă — măcar o dată la două zile. Ca desert — n-am preferințe. De două ori pe lună — teatru, musafiri — de loc, cărți am, slavă Domnului, iar eu... și zicînd acestea, generalul înaintă cu tot trupul lui masiv spre acela, delicat, al fetei, lipind-o de perete — cu sînt general pe toate fronturile !

Și Darialcik — așa o botezase generalul, el știa de ce — a rămas. Mai spre vară, a cumpărat o casă prin părțile Liubanului — amîndurora le plăcea liniștea și amîndoi erau prea naivi și romantici ca să fi găsit un loc mai bun. Au ales Liubanul pentru că le plăcuse denumirea. Vara a trecut, iar ei nu s-au mai întors la oraș : s-au stabilit definitiv în văgăuna aceea neprietenoasă, unde nici peisajul nu era cine știe ce.

Generalul și cu Darialcik a lui trăiau în cea mai desăvîrșită armonie și, în al cincilea an de căsnicie neconsfințită, au început să se gîndească la urmași. În vara lui nouă sute unsprezece, bătrînul soldat s-a îmbolnăvit rău de tot și a trebuit să stea o lună încheiată într-o clinică. Nu se știe ce-a făcut Darialcik în absența lui, dar cert e că atunci cînd generalul s-a întors acasă, dînsa i-a declarat că legătura lor s-ar cuveni să fie consfințită în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, cu „Isaia, dăntuiește“ la biserică și cu formula sacramentală în actele de stare civilă. Cînd generalul a întrebat-o de ce și pentru ce, i-a răspuns că în lipsa lui fusese la doi medici care au găsit

că în interiorul făpturii sale totul e gata pentru ca generalul-locotenent să capete un urmaş.

La o săptămână, au făcut nunta, iar când s-a împlinit sorocul, conacul generalului a răsunat pentru prima oară de plîns de prunc. Plîngeau şi generalul, şi soţia, şi bătrîna jupîneasă, tare de ureche şi cu lacăt la gură.

I-au dat băiatului numele lui taică-său şi au angajat o droaie de bone care vorbeau nemţeşte, franţuzeşte şi englezeşte, numai ruseşte nu. De altfel generalul s-a ocupat personal de educaţia fiului său, dar asta numai pînă în august nouă sute paisprezece, cînd, în a douăzeci şi şasea zi a acelei luni, un curier i-a adus un plic, şi în plic ordinul de a pleca în termen de douăzeci şi patru ore de la primirea prezentei la Smolensk, spre a se prezenta la unul din statele-majore ale armatei operative.

Generalul a plecat singur, lăsîndu-şi soţia în Liuban. Micul Mişa se îndopa cu bomboanele şi ciocolata pe care i le aduceau nişte domni cu fireturi de aur şi pumnal elegant la şold. Unul dintre aceştia, care avea, ca şi Mişa, păr negru ca pana corbului şi ochi albaştri, l-a ridicat odată pe băieţel şi l-a săltat sus spre tavan, întrebîndu-l :

— Spune, Mişuk, ce vrei tu să te faci cînd vei fi mare ?

— General, a răspuns Mişuk.

La care domnul, care suporta cu răbdare şi îngăduinţă privirea de cîine devotat a mamei lui Mişa, rosti :

— Bravo ! Eşti ambiţios ca şi mine, aşa te vreau.

Mișa creștea între adulți și n-a avut niciodată un prieten, sau pur și simplu un tovarăș de joacă de vîrsta lui. Avea tot ce se poate obține cu bani și absolut nimic din ceea ce provine din inimă. În martie o mie nouă sute șaptesprezece, generalul s-a întors acasă, iar opt luni mai târziu au venit niște oameni în uniformă de marinar, înarmați cu puști militare și pistoale, și l-au ridicat. Peste alte două zile, generalăsa a strîns tot aurul și toate bijuteriile și a dispărut fără urmă.

De atunci, Mișa nu și-a mai revăzut niciodată părinții. Una din bone zicea că maică-sa ar fi plecat în străinătate și că generalul ar fi luat-o și el după ea. Pe Mișa nu-l interesa însă prea mult unde anume îi sînt părinții, adevărata nenorocire pentru el era că la ușile și la ferestrele bătrînei case a generalului au fost bătute scînduri, care scînduri au fost luate apoi de localnici spre a fi puse pe foc, după care a venit rîndul și celeilalte lemnării, astfel că, după un an, din toată clădirea nu mai rămăsese decît scheletul. O singură cameră — fostul cabinet al generalului, îmbrăcat în tapet cu crini de aur — scăpase ca prin minune.

Bona cu pricina, care se întîmpla să vorbească și bine rusește, nu și-a pierdut cumpătul : ajutată de nepoții ei, a cărat cu săniuța la oraș o parte din mobilier. Mișa creștea împreună cu nepoții și nepoatele fostei sale bone. Dar în o mie nouă sute nouăsprezece, cînd cu foametea, bona a murit. Mișa a fost dat la școală. După cîteva săptămîni, la capătul cărora învățase să citească și să socotească, a plecat de la școală și a intervenit singur unde trebuia pentru a fi primit în internat. Dar din internat l-au dat afară pentru furt și un timp a

fost nevoit să umble cu cerșitul prin Liuban, împreună cu pretinșii lui frățiori. Iar în anii când foametea s-a abătut peste meleagurile Volgăi, a înjghebat din puștii veniți de pretutindeni banda neînvinsului Ali-Baba, cum îi zicea el. Se îndeletniceau cu pungășii mărunte și cu uîlhării mai mari și dormeau pe unde apucau. După o vreme, gașca, simțitor împuștinată, s-a instalat în ruina pe care ciitorul o cunoaște și care fusese odată conacul generalului.

Capitolul 16

O SEARĂ DE FEBRUARIE

Un scriitor foarte inteligent, foarte vestit și foarte venerabil, supranumit cel înțelept, a spus nu știu cînd și nu știu unde că cel ce dorește să cunoască fericirea, trebuie mai întîi să sufere. Cum și cît anume trebuie el să se pregătească după această metodă pentru a gusta fericirea, scriitorul n-a precizat, cum n-a spus nici care este forma cea mai accesibilă a suferinței. Ceva mai tîrziu, o mare personalitate rusă a ridicat suferința la rangul de simbol al credinței — o suferință lipsită de perspectiva fericirii viitoare. Dimpotrivă, însuși procesul suferinței era înfățișat ca o taină profund purificatoare și dacă nu chiar ca o veritabilă bucurie, în orice caz ca un fel de voluptate. Și, mai recent, un mare și minunat poet rus a declarat textual: „E o lege fermă

că-n inimi Durerea și Bucuria-s una ". Exprimată atît de muzical și de aforistic, ideea nu a fost supusă, din păcate, unei analize destul de adînci nici de către cititori, nici de către spiritele lor directoare, sau critici, cum li se mai spune, și a rămas o strofă oarecare, dintre versurile cele mai reușite ale unei drame lirice excelente, și, chiar dacă este recitată foarte des cu glas tare, sună atît de plăcut la ureche și are o formă atît de armonioasă, încît nu ne contrariază cîtuși de puțin.

Și scriitorul cel înțelept pe care nu-l cunosc, și scriitorul rus, neînțelept și simplu în felul lui de a fi, dar unanim cunoscut, și poetul cel perspicace — tustrei au avut parte de o viață atît de diferită de opera lor, încît maximele pe care le-au enunțat n-ar putea servi niciodată drept *motto* al biografiilor lor. Tustrei au stăruit asupra utilității suferinței, e de presupus că tustrei vor fi cunoscut în viața lor particulară de multe ori necazul și durerea, uneori și bucuria, ceea ce trebuie să-i fi făcut — cum se spune — să cînte și să joace, iar cîteodată, poate, să-i tragă și cîte un cheful, că în definitiv nici unuia dintre ei nu i-a prea plăcut să sufere și că tustrei aveau aceeași sfîntă teamă de durerea de dinți, totuși... totuși, din motive care ni se par a rămîne învăluite în cel mai profund mister, au recomandat omenirii suferința, deși — tot ei au susținut-o — viața ar trebui să fie pentru noi un izvor de bucurie și încîntare. E drept că s-a găsit unul care a avut curajul să-și ascundă rănilor de ochi străini și să afirme că omul e făcut pentru a fi fericit, așa

cum pasărea e făcută ca să zboare... Dar vorbele au rămas vorbe : șoimul zboară, șarpele se târăște...

— Ce de cărți!... Și toate predică suferința : care pentru tine însuși, care pentru aproapele tău. Nu-i una, măcar una singură, care să te învețe să te bucuri de viață, să te bucuri de bucuria asta, s-o cauți, să profiți de viață ca de un bine care ți-a fost hărăzit. Există manuale de suferință pentru studiul individual, dar nici măcar un îndreptar acolo pentru bucurie și fericire. De ce ? V-ați întrebat vreodată ? V-ați pus vreodată problema ?

— Nu știu, tovarășe Gostev, nu-mi amintesc. Asta nu-i de resortul meu. Îmi plac cărțile, dar n-am timp să citesc — știi cum e munca mea. Plec la șapte dimineața și mă întorc la miezul nopții. Iar de câteva zile nici n-am mai dat pe acasă.

— De ce spui că asta nu-i de resortul dumitale, Ian Avgustovici ?! Dar cine mai are prilejul să studieze firea omului atât de bine ca dumneata ! Doar ai zilnic de-a face cu asasini, bandiți, simulanți, siluitori. Ești chiar în miezul energiei aceleia care pune în mișcare suferințele, așa cum șahistul mișcă piesele pe tablă. Poate că nu te-ai gândit la asta, dar ești ceva mai mult decât un simplu lucrător al miliției judiciare.

— Nici n-am avut timp să mă gândesc, dragă tovarășe replică Toberg. M-am obișnuit cu munca asta, îndeplinesc misiunea pe care mi-a încredințat-o partidul. Nici chirurgul nu se gândește la suferință : ceea ce-l interesează este reușita operației. Și apoi, îmi închipui că nu la genul de suferință despre care vrei să discuți cu mine s-au

referit scriitorii dumitale, mai ales Blok, care a avut în vedere cu totul altceva. Există suferințe și suferințe. Dacă vrei să știi, și asta e o chestiune de clasă. Eu, în tot cazul, chiar dacă mă gândesc la suferință, apoi nu la suferința lui X sau Y mă gândesc, ci la aceea a unei clase întregi : dacă-i vin în ajutor, atunci o să fie mai bine și pentru X. E clar ?

— E clar. Pe mine, problema aceasta pur și simplu mă chinuiește.

— Păi, lucrează, studiază, și atunci n-o să te mai chinuiască. Citește-l pe Lenin, cred că încă nu l-ai citit, nu-i așa ?

— Am citit ceva, dar... vezi dumneata, eu vreau să scriu despre valorile eterne — asta nu-i o temă prea potrivită în momentul de față.

— Aha ! exclamă Toberg lovind cu palma în masă. Atunci, pentru cine scrii ? Cărui public te adresezi ?

— Epoca noastră, Ian Avgustovici, este epoca lui Salieri. Eu îl verez pe inspiratul Mozart.

— Vorbe, amice, vorbe ! Ai enunțat adineauri idei profunde, foarte interesante, iar acum te contrazici. Și dușmanii noștri au pomenit, nu o dată, de Mozart și Salieri, exact cum faci și dumneata acum. Dar eu știu altceva : există client și există meșter. Sînt meșteri proști care, încercînd să se justifice, filozofează. Ceea ce fac ei nu-i ceea ce ar trebui să facă.

— Dar există și clienți lipsiți de gust, Ian Avgustovici ! Doar nu te pricepi de loc. Recunoaște...

— Recunosc, tovarășe Gostev, totuși...

— Totuși ?

— Totuși, dacă nu crai băiatul unui avocat plătit regește și dacă ai fi avut o copilărie ca a subsemnatului, gîndeaî altfel.

— Tot ce se poate. Nu e însă vina mea că am o biografie atît de proastă...

— N-ai decît să ți-o îndrepți, amice. Tratează teme despre care poți să spui cinstit că le cunoști bine și nu te adresa lui Mozart, ci poporului. Ți-am citit poeziile : lună, privighetori, inimi zdrobite și așa mai departe. Poporul are nevoie de ele ca mortul de clistir.

— Poftim, te-ai supărat ! Eu am venit să discutăm prietenește, ca între vecini, pentru că te apreciez și am toată considerația pentru dumneata și pentru activitatea dumitale, iar dumneata... Dacă e vorba pe-așa, te-aș ruga să nu uiți că sînt făuritor de valori eterne. Eu voi muri, Ian Avgustovici, dar opera mea va rămîne !

— Depinde cum o ici, zîmbi Toberg. Și acum, iartă-mă, trebuie să plec. Să știi însă că nu sînt supărat de loc pe dumneata. Un singur lucru țin să-ți mai spun : dacă vrei să-ți lași opera posterității, scrie pentru prezent, pricepi ? Caută alte proporții, mai mari, și atunci și valorile la care te-ai referit vor fi autentice, căci nici așa — numai lună și privighetori, privighetori și lună...

— Mă jignești, Ian Avgustovici !...

— Asta-i, amice, ce să-ți fac... După părerea mea, ești ca un înotător care nu vede apa în care se scaldă.

— Alegoria dumitale, Ian Avgustovici, e prea profundă pentru mine. Dar am să-ți spun și eu ceva : la ora actuală, în redacții nu lucrează re-

dactori adevărați, de meserie, ci dulgheri și croitorese. Uite cine avizează versurile și proza...

— Prostii, tovarășe Gostev, exagerezi. Nu ți-o fi mers cu luna și privighetorile și acum vezi totul în negru. Dacă situația ar fi așa cum ai binevoit s-o prezinți adineauri, atunci poate că și în locul meu ar trebui să-l aducă din America pe Nat Pinkerton, nu? La revedere, amice! Meditează la dimensiuni și la public! Iar luna și privighetorile, pune-le în birou și încuie bine sertarul.

— 'nțeleș, tovarășe șef! Apropo de sertar; îmi dați voie să umblu la biroul dumneavoastră și să iau câteva coli liniate?

— Dacă-i pentru ceva util, ia câte vrei. Numai nu uita să închizi la loc biroul, tovarășe Mozart!

Camera lui Gostev se învecinează cu aceea a lui Toberg, în acest fost hotel de pe Moika. Gostev, care nu avea nici un fel de merite în fața revoluției, era tipul tânărului cu un amor propriu susceptibil și înzestrat cu aptitudini modeste, pe care făcuse greșala să le utilizeze în mescria destul de ingrată de stihuitor, și, în plus, dispunând de o doză de orgoliu atât de mare încât, ca să folosească expresia unui clasic rus, acesta nu mai încăpea în pielea tovarășului Gostev. E drept că amintitul clasic nu se referea la Gostev anume, totuși remarca se potrivește ca o mănăușă acestui personaj, proaspăt intrat în romanul nostru. Are douăzeci și șapte de ani, scrie versuri de la o vîrstă foarte fragedă și este întreținut de părinți, care-i trimit o dată pe lună o mică sumă. Se mai cuvine a menționa că Kosteia Gostev este membru al Uniunii poezilor și-și recită foarte des versurile în public, după care e criticat de-i merg

fulgii — și pentru lună, și pentru privighetori. Arată subțirel ca o trestie, e puțin flusturatic și cam închipuit. Îi vin câteodată și idei originale, dar nu le poate găsi nici o întrebuințare pe tărîmul pentru care socoate că are vocație.

Luă, așadar, din biroul lui Toberg trei coli de hîrtie liniată, se întoarse în camera lui, își puse paltonul și pălăria cu boruri largi, aprinse o țigară și reflectă cu glas tare :

— Din cînd în cînd, omul mai trebuie și să mănînce.

Se gîndi puțin, apoi adăugă :

— Azi voi mîncă.

Încuie camera, ajută vîntului care bătea în rafale să închidă ușa de la intrarea fostului hotel și porni pe strada Herzen.

Cădea lapoviță. Vîntul bătea dinspre mare, silind cîte o spinare învelită în legendara pelerină să se încovoae și făcînd felinarele să se bălăbănească, sperîindu-i pe locatarii de la parter și sub-sol, mînînd apele golfului în Neva, măturînd zăpada uscată de pe acoperișuri. Kosteia Gostev intră într-o sală arhiplină. Mîncă o supă caldă și apoasă, cu cartofi ca de cauciuc, și cîrnăciori vineți cu varză. După masă, își inspectă discret portmoneul : cinci piese de zece copeici, una de douăzeci și două de cinci. Destul pentru cinema. Și Kosteia se decise să meargă la „Piccadilly“, unde juca un film nou cu Polla Negri.

Urmărind acțiunea de pe ecran, Kosteia trăgea cu coada ochiului și la vecinele lui. Cea din stînga plecă după terminarea filmului, cea din dreapta rămase : voia, probabil, ca și Kosteia, să mai vadă o dată toate cele cinci acte. Și iar zîmbea pe

pînză Polla Negri, cu pieptănătura ei din virgule și semne de întrebare. Și cotul lui Kosteia (asta însă nu se mai petrecea pe pînză) nimerea ca din greșeală pe cotul vecinei. Și ce glăscior suav și dulce avea fata cînd i-a spus „vă rog“, în loc să-i trîntească un „lasă-mă în pace“.

— Vă place Polla Negri ?

— Lăsați-mă să văd filmul, vă rog !

Și i-a spus ceva în șoaptă vecinului din partea cealaltă.

Kosteia făcu fețe-fețe.

— Pardon, credeam că sînteți singură, îngăimă el și, încovoiat, ca să nu deranjeze, dar nereușind să nu calce pe picioarele spectatorilor, trecu pe alt scaun. Ca spre a-și bate joc de el, Polla Negri îi arunca tocmai acum în față această replică, ivită cu litere tremurătoare pe pînză : „Da, văd, ești un laș, iar lașii pierd întotdeauna !“

Dar asta o spunea Polla Negri, nu Irina Șatunovskaia : i se făcuse milă de vecinul din stînga care dăduse bir cu fugiții. Însoțitorul ei, bărbat în etate, rosti în surdină :

— Ca sculptor, mi-ar părea bine să fac cunoștință cu fugarul : are un profil interesant.

— Îl vom găsi cînd se va aprinde lumina, răspunse Irina Șatunovskaia.

Dar cum să găsești în sala ticsită a unui cinematograf pe cineva care nu are turban alb pe cap ? Kosteia ședea în rîndul patru, căznindu-se să găsească o rimă la „supapă“. În fosa orchestrei, tamburina strănută, contrabasul tușea, vioarele și flautul se jucau de-a v-ați ascunselea. Primul venise pianul. El a stins lumina și a scos din neființă doi soldați spanioli și o frumoasă muncitoare de la o

fabrică de tutun. Muncitoarea bătea daireaua și dansă, mlădiindu-și tot corpul. Fagotul plonjă în pian și spulberă vraja : se aprinse lumina și ecranul redeveni o pînză. Irina Șatunovskaia și sculptorul ieșiră în stradă, Kostea Gostev se pierdu și el în mulțime. Dacă nu și-ar fi schimbat locul, dacă... cine știe cîte capitole în plus ar mai fi avut romanul nostru !

Era miercuri, 24 februarie, ora zece seara. Tovarășul Toberg ședea la biroul său de la miliția judiciară, iar tovarășul Nasusev seria ceva pe divan. Tot la ora aceea, în imobilul din strada Marat numărul 14, administratorul adăpostea o pisică roșcată, fără stăpîn.

Capitolul 17

O SUMEDENIE DE NIMICURI ȘI CÎTEVA LUCRURI DE SEAMĂ

Vîntul, cu veleități de uragan, se năpustea cu toată greutatea peste oameni și case. Era înalt de cel puțin douăzeci de metri și tare ca tabla de fier, iar trupul lui avea în lungime optzeci și patru de kilometri, de aici pînă la Leningrad. Stătea cu un picior în mare și cu celălalt în Liuban. Cei ce nu-i cunoșteau năravul, se temeau de inundație și ciuleau urechea prin oberlihturile întredeschise, așteptîndu-se dintr-o clipă într-alta să audă lovituri de tun¹ și zgomotul învălmășelii pe stradă.

¹ La Leningrad, cînd era pericol de inundație, se trăgea cu tunul din fortăreața Petropavlovskaia.

Dar vîntul sufla pe mare pieziș, biciuind coastele navelor, pălmuind țarmurile și împrôșcînd cu stropi sloiurile de pe Neva. Pe Ladoga, gheața pîrîia și se spărgea, vîntul de miazănoapte îi rădea țeasta artistic, fără nici o tăietură, lăsînd o suprafață albăstruie, netedă ca oglinda și cu luciu sclipitor.

La conacul generalului, cărămizile picau și acoperișul își clănțănea botul de tinichea. Băicții dormeau, legănați de vînt. A doua zi dimineața aveau să plece la Sablino, care la lucru, care pur și simplu ca să vadă dacă nu-i rost de ciordeală. Numai Galkin n-avea unde se duce și asculta cu groază vuietul vîntului. Pînă la urmă, tot nu izbutise să-și recapete memoria, care-l trăda. Unde să plece ? Cu unsprezece ani în urmă — asta i se întipărise bine de tot în minte — un vînt la fel ca ăsta înzăpezea tranșeele și făcea să-i înghețe sîngele în vine. De la statul major primiseră la două sute de inși patruzeci de puști și o singură mitralieră, dar și aceea defectă. Cînd comandantul a dat ordin, nimeni n-a ieșit din tranșee : nici unul nu ținea să înfrunte cu mîna goală, în luptă corp la corp, un inamic înarmat pînă-n dinți. Comandantul a repetat ordinul ; soldații s-au ridicat în picioare, numai așa, ca să facă ceva — ce, nici ei nu știau. Dar odată ridicați, s-au aruncat asupra dușmanului și l-au zdrobit în furia lor ; erau mai furioși înșă pe cei ce, trădîndu-și țara, îi trimeteau neînarmați în tranșee și-i sileau să se bată cu mîna goală. Și iată că soldatul rus biruise. A ocupat tranșeele inamice și cum le-a ocupat, pe loc a căzut într-un somn de plumb. În vremea asta, la Sankt Petersburg, capitala Imperiului rus, doamne în toalete somptuoase și domni în frac închinău cupe de

șampanie în cinstea armatei rusești și nu pregetau să-și aducă aminte unii altora că „în tranșee e frig”. Mai abitir decât toți închina și glumea tocmai acela care știa că pe front nu revin decât patruzeci de puști de companie.

În ceasul acela, cu atîția ani în urmă, Galkin era printre cei ce nu aveau armă. Nu putuse să a-doarmă ; din toți cîți se aflau în tranșee, era singurul care veghea, singurul care medita pentru toți. Iar acum, își luă cîrjele și ieși din bătrîna casă, neștiind încă nici unde și nici pentru ce pleacă. Se simțea însă ca și cînd el, și o dată cu el tot Liubanul, ar fi făcut cale întoarsă în timp, sau ar fi rețrăit un vis vechi ce-i reînviase deodată în minte. Vîntul îl izbea în piept, îi da capul pe spate, ca pentru a-l săruta.

Pe drum veneau niște care încărcate, și Galkin avea impresia că aduc arme — armele de care avuseseră atîta nevoie în noaptea aceea albită de ninsoare. Un proiectil vîjîi deasupra tranșeei, urlă strident împreună cu vîntul și se sparse într-o jerbă tulbure de oțel. O schijă grea căzu peste Galkin, strivindu-i piciorul...

Galkin mergea mereu înainte, rîcîind cu cîrjele pămîntul înghețat. Ajuns la o ușă cu fîn mirositor, căzu sleit. Prin fața lui trecu, huruind, un tren. Ca să se încălzească, Galkin se îngropă în fîn, dar simțind că se innăbușă, se așează în capul oaselor și se strădui să-și adune gîndurile, ca să înțeleagă ce-i cu el, încotro se duce, ce-a fost ieri, ce s-a întîmplat de cînd schija îi strivise piciorul. Își găsi pe dibuite cîrjele și-și plimbă mîna de-a lungul lor, de sus în jos, fără să strîngă degetele prea tare, ca să nu se zgîrie de literele de metal cînd va

ajunge la locul unde lemnul e înfăşurat în muşama. Coborînd încetişor, degetele dădură de un obstacol ascuţit. Galkin pipăi şi cealaltă cîrjă — nici acolo degetele nu întîlniră proeminenţa atît de familiară a literei de argint. Monogramele dispăruseră de pe ambele cîrje, numai un cuişor care zgîria şi înţepa mai amintea de ele... Galkin nu se necăji prea tare, fiindcă-l preocupa ceva mult mai important : să-şi aducă aminte ale cui erau monogramele, cine era persoana al cărei nume şi al cărei prenume începeau cu literele dispărute. De data asta, memoria răspunse prompt, fără făţarnicie, nici menajamente: pe ecranul gălbui al imaginaţiei apăru, într-un vaporos chenar de dantelă, o femeie într-o rochie bleu, cu părul despletit. Ecranul era imobil, dar femeia se mişca în cadrul lui de parcă ar fi fost vie, ca însăşi Viaţa pe care o trăise atît de stupid omul care acum trăia numai în imaginaţie...

Galkin a stat toată noaptea în şură. Mai către ziuă, surescitarea îi trecuse, o dată cu nevoia de a-şi aminti în ce împrejurări ajunsese în Liuban. Simţea în el un gol, o apatie şi o sfîrşeală totală. Se întoarse la conacul generalului fără ca vreunul din băieţi să-l simtă.

Dimineaţa se anunţa mohorîită şi umedă. Dincolo de linia ferată, trîmbe de fum răsucite şi îndoite ca nişte tirbuşoane se înălţau alene din hornurile caselor. Vîntul încetase, cocoşii cîntau, vrăbiile ciripeau.

Toţi băieţii, cu excepţia Generalului şi a lui Iepure, plecaseră cu primul tren la Sablino, cam cu o jumătate de oră înainte de a se fi întors Galkin. Asta i-o adusesse la cunoştinţă Iepure. Generalul şedea la fereastră şi-şi cîrpea pantalonii.

— Mai dormi, nene, îl îndemnă Iepure. Sînt sigur că numai somnul o să te facă bine. Țin minte că și pe mine m-au tratat așa odată. Am dormit, am dormit, pînă m-am vindecat... de insomnie.

I-au trebuit cîteva clipe Generalului ca să priccapă bancul și să izbucnească în rîs. Rîse și Iepure. Cît privește Galkin, se întinse pe bancă și adormi numaidecît.

După ce șușoti ceva cu Iepure, Generalul trase afară din buzunarul cojocelului un portofel voluminos de piele, îl deschise și scoase de acolo două litere mari de argint. „Nu ți-e rușine, bestie ce ești !“, șuieră Iepure. Generalul luă cîrjele și se apucă să fixeze literele, dîndu-și silința să le prindă exact acolo unde fuseseră. După care își văzu mai departe de reparatul pantalonilor. Iepure îl urmărea de departe cum lucrează. Generalul privi cu satisfacție cusătura neagră pe care o aplicase pe stofa maro și conchise :

— Cu crăcanii ăștia, mă duc și la nuntă ! I-ai pus lapte ?

— Da. Și-o pîine și un pachet de țigări. Numai scrisoarea a mai rămas să i-o scriem.

— Ce aștepți ? făcu Generalul.

— Am un scris nasol. Mai bine scrie-i tu.

— Eu scriu strîmb, la mine toate literele fug la vale, și el n-o să înțeleagă nimic. Tot scrisul tău e mai potrivit : faci litere mari și o droaie de greșeli, să mai rîdă și Galkin cînd o să citească. Dă-i drumul !

— Bine, se învoi Iepure. Ai o hîrtie ?

Generalul întinse prietenului său un petec boțit, pe care Iepure se apucă să aștearnă cu un creion bont și cu litere de-o șchioapă cele ce urmează :

„Rămîi sănătos, nea Galkin, noi plicăm la Petersburg și nu vrem să te trizim, iar mîncarea o să vezi mata undeste, și ajunge pînă vinim pormă aicia să videm ce facem cu mata. Baban știe că mata năi nicio vină și că noi trebuie ca să plicăm. O să stăm înțîi la Piliuță iară pormă adresa noastră fabrica Triunghiu roșu. Cu toată stima și care te iubește Epure și Giniralu Mișa. Chibritili sînt pe filinar dormi cît încape în matala nu te supăra dar plicăm că perdem trinu.“

Puseră biletul pe pieptul lui Galkin, se mai învîtură un pic în jurul lui fără rost, apoi se priviră stînjeniți și ieșiră din cameră, închizînd cu grijă ușa după ei.

Galkin se trezi cam la un ceas după plecarea băieților. Iar o oră mai tîrziu părăsea și el Liubanul tăcut și troienit, îndreptîndu-se, fără drum și fără țel, în direcția opusă Leningradului. Biletul lăsat de Iepure și de General avusese darul să-i redea memoria. Măsurînd cu cîrjele kilometrii măturați de vînt, își repezea trupul într-acolo unde putea să afle, după părerea lui, justiție și dreptate. Sumedenia de nimicuri care-i năpădisese existența în ultimele zile îi redeșteptase facultatea de a judeca. Îi mai rămînea ceva foarte greu și complicat pentru el : să înțeleagă și să explice și altora ceea ce era inexplicabil, să dovedească ceea ce era cu neputință de dovedit.

Iar seara, după trei ore de la plecarea lui Galkin, conacul generalului fu încercuit de un grup de milițieni. În afară de un felinar, o pîine, o sticlă cu lapte și un bilețel care-i intrigă, milițienii nu găsiră nimic. Textul bilețelului fu transmis telegrafic miliției judiciare, pe numele lui Toberg.

ACTELE SÎNT ÎN REGULĂ, ȘI TOTUȘI...

Aproape că nu trece zi, în oraș, fără un asasinat, o spargere sau un atac banditesc în plină stradă. Miliția judiciară este ocupată pînă peste cap, tot timpul anului, cu munca ei grea și primejdioasă. Cazurile vechi sînt cercetate paralel cu cele noi, datele diferitelor infracțiuni sînt amestecate cu bună știință spre a fi confruntate, iar lista crimelor comise mai demult și neclucitate încă scade o dată cu prinderea fiecărui asasin. Numai în cursul anului 1925 au fost înregistrate șaptezeci și cinci de omucideri pentru jaf și au fost prinși șaiszeci și șapte de criminali, constatîndu-se că prinderea lor rezolva, adică clarifica aproximativ o sută de asasinate, ceea ce înseamnă că un criminal avea pe conștiință cam două sau trei victime. Astfel, în luna mai a anului acelaia a fost arestat un criminal care omorîse familia unui muncitor, mobilul crimei fiind jaful. În cursul cercetărilor s-a stabilit, prin compararea amprentelor — cu ajutorul dactiloscopiei, cum se spune —, că tot el îl ucisese cu doi ani în urmă și pe casierul unei bănci. Așadar, asasinul familiei muncitorului mai era vinovat de o crimă care figura printre cazurile neclarificate.

Pentru Toberg, asasinatul căruia îi căzuse victimă Șatunovskaia ieșea din comun atît prin „acurateță“, cît și prin ceea ce numea el „piesele alcătuitoare“. Primul element inedit era însăși figura criminalului : un nebun scăpat din balamuc. În al doilea rînd, surprindea faptul că ucigașul nu lu-

ase bijuteriile. Și era de-a dreptul nemaipomenit că măsurile foarte energice întreprinse pentru prinderea criminalului nu dăduseră pînă acum nici un rezultat. Nasușev îi spusese odată, în glumă, că Galkin ar fi fost mult mai ușor de descoperit dacă ar fi avut ambele picioare ; așa însă, miliția era cu ochii numai pe ologi și, ca un făcut, nici unul dintre aceștia nu săvîrșise vreo infracțiune.

Asasinatul cu pricina a sfîrșit prin a deveni cazul numărul unu, iar prinderea ologului — preocuparea de căpetenie a miliției judiciare. Nasușev era de părere că ceea ce complica atît de mult cercetările era numai faptul că asasinul reușise să fugă de două ori : o dată din ospiciu și a doua oară din Liuban, ceea ce năștea prezumția că poate fugi prea bine și a treia oară, cazul transformîndu-se astfel într-un șir nelimitat de dispariții.

— Sînt convins, afirma el, că ologul ăsta formidabil e în stare să ne scape printre degete chiar în momentul în care am fi gata să punem mîna pe el. Cazul ca atare e banal, dar acela pe care trebuie să-l prindem nu e om ca toți oamenii. Noi presupunem că va proceda într-un anumit fel, iar dumnealui procedează exact invers și încă prosteste, naiba să-l ia !

De două ori se interesase prin telefon profesorul Sotnikov, trecuse pe la Toberg și administratorul care fusese victima unei infracțiuni, dar care acum rămînea pe planul al doilea, deși inteligentul și perspicacele Toberg făcea cumva o legătură între cazul lui și cazul Șatunovskaia.

Și iată că într-o bună zi se înfățișă la miliția judiciară negustorul Klimov și ceru să vorbească „cu ăl mai mare responsabil“. Dar înainte de a

dezvălui cititorului scopul vizitei sale, se cuvine a-i înfățișa un episod, neînsemnat la prima vedere, petrecut cu o zi mai înainte.

În toată întâmplarea de mai jos a jucat fără voie un rol foarte mic (și mut) Nasușev. Făcându-i-se chef de bere, s-a dus la localul cel mai apropiat de casa lui, cu gândul să cumpere o sticlă de „Krasnaia Bavaria“ și s-o golească „la domiciliu“. Nu i-a fost însă dat și să vedeți de ce. Cîrciumarul i-a întins sticla și, în timp ce Nasușev îi întindea și el banii, a poruncit băiatului care servea la mese : „Dă drumul la muzică“. Nasușev porni spre ieșire, strecurîndu-se printre mese, dar o frază rostită de un glas cam încălzit de băutură îl făcu să se oprească în loc.

— Mă doare-n cot dă miliția aia judiciară, las' că și noi...

Nasușev nu auzi sfîrșitul : în momentul acela izbucni orchestrionul mecanic, tobele răpăiră, chimele sunară și o fanfară întreagă, ascunsă în măruntaiele uriașului dulap cu oglinzi, atacă un marș. Cu curiozitatea ațîțată de acest crîmpei de frază, Nasușev luă loc la o masă liberă, ceru chelnerului să-i destupe sticla și începu să tragă cu urechea la ce se vorbea.

Sunetele orchestrionului acopereau hărmălaia din cîrciumă, totuși Nasușev auzi, dacă nu chiar tot, cel puțin o parte a conversației. La masa aceea ședeau trei inși. Doi, îmbrăcați cu paltoane bune și căciuli de blană, despre care nu se putea spune că erau chiar beți, vorbeau, iar al treilea — un bătrînel cu caschetă pe cap și, în general, cu un aspect destul de onorabil — se mulțumea să asculte, aprinzîndu-și mereu țigara care refuza să

ardă și trăgînd cîte un gît de bere după fiecare fum. Tustrei gesticulau de zor, izbind cu pumnul în masă. Bătrînul îi rugă la un moment dat pe tovarășii lui de chef să-i mai toarne un pahar, apoi grăi :

— Cît despre miliția judiciară de care ziceați, aiasta nu depandă de ea ! Că eu-s la corent... Aiasta nu intră... nu intră în com... cum îi zice... în compre...

— În competența ei, îl ajută unul din comeseni. Eu cred însă că ea vede de toate astea !

— Nu eg-zistă ! Pă crucea mea ! bîlbîi bătrînul, căruia începuse să i se împleticească limba. Ei nu știe de chestii d-astea, cu chestii d-astea se ocupă alții. Ascultă ce-ți spui eu !

— La urma urmelor, n-au decît ! Nu mai pot eu de ei ! Acela care vorbea, un tip cu mustăcioară aranjată din brici și amețit de-a binelea, se aplecă înainte, mai-mai să-i cadă moșului la piept. Pentru noi, asta-i mizilic, este ? Numai să ne dai adresa !

— Eh, viață legată cu ață ! Da' să știi că n-o să iasă nimica, nimica, auzi tu ? Nici nu te mai gîndi. Că toți îți știu mutra. Eu-s la corent și dacă zic o vorbă, e sfînt ! Tu să nu mă contrazici. Eu, cînd văd un om, îți spun de la o poștă ce-i zace în măruntaie.

Nasușev nu mai desluși urmarea, din cauza orchestrionului, al cărui glas triumfal le înăbuși pe toate celelalte. Se auzea doar o rumoare ca la catedrală în timpul slujbei. Dulapul cu oglinzi se cutremura de răbufniri, bătăi de clopote, glasuri asurzitoare de alămuri și țipete de clarinet, amestecate cînd și cînd cu zvonuri mai melodioase. Deasupra meselor pluteau, albastre, covoare zdren-

tuite de fum de tutun, încăperea era plină de miros pătrunzător de rumeguș, de friptură și de un iz acru, ca orice cârciumă sau birt economic.

Nasușev își băuse berea, dar rămase mai departe, fumînd și observîndu-i pe cei trei indivizi de la masa vecină. Bătrînul moțăia pe scaun, clătinîndu-se, rîgîind și fornăind. Amicii se chinuiau, fără succes, să numere sticlele goale. Pe la unsprezece, patronul se apropie de ușă și făcu clanta să clempane zgomotos. Mușteriii începură a se ridica unul după altul, cherscheliți bine ; plăteau și porneau spre ieșire, clătinîndu-se de parcă ar fi călcat pe puntea unui vas pe timp de furtună. Cei trei inși care-l preocupau pe Nasușev se sculară și ei anevoie. În timp ce bătrînul făcea plata, ceilalți doi se sprijineau unul pe altul și se căzneau să se încheie la paltoane, dar degetele, țepene, nu reușeau să introducă nasturii în butoniere. Unul dintre ei scoase un ziar din buzunar și spuse bătrînului, împungînd hîrtia cu degetul :

— Serie aici adresa ! Uite, aicea ! Rupe o bu-căciță !

După ce isprăvi cu chelnerul, bătrînul duse ziarul la ochi, rupse din el o fîșie îngustă, apoi scoase din buzunarul de la vestă un creion și mîzgăli ceva. Cu acest prilej, Nasușev observă că moșului îi lipsește arătătorul de la mîna dreaptă. Bătrînul vîrî creionul la loc în jiletcă, reciti ce scrisese și dădu hîrtiuța unuia dintre cei doi. Acesta însă, din greșeală, puse petecul pe masă și băgă în buzunar ziarul. Micul grup se urni spre ușă. Nasușev se luă după el ; trecînd pe lîngă masa la care băuseră, acoperi hîrtiuța cu palma și, mototolind-o în mînă, ieși în stradă.

Ajuns acasă, despături „fructul observațiilor“ sale, cum îi plăcea lui să se exprime în astfel de ocazii, și citi următoarele :

S.P. Axionov, str. Kolpinskaia 17, apart. 24.

De data aceasta, Nasușev nu era mulțumit de el : ședea la biroul lui încărcat cu cărți și cu tot felul de coduri de legi și-i venea să-și tragă palme că fusese atît de ușuratic. În loc să urmărească grupul acela care avea o comportare atît de suspectă în cîrciumă, se mulțumise să șterpelească o adresă care nu-i spunea absolut nimic și să se întoarcă liniștit acasă...

— Sînt un cretin, un cretin patentat, se dojenca dînsul. Ce-i cu mine ? Să știi că m-am surmenat, aia e !

Oricum însă, nu mai avea ce face. Era aproape miezul nopții. Așa că nu-i rămînea altceva mai bun decît să se ducă la culcare.

A doua zi dimineța, pe cînd citea ziarele în biroul lui Toberg, auzi o voce grosolană de bărbat cerînd stăruitor să vorbească cu „ăl mai mare responsabil“, apoi pașii grei și glasul de bariton al ofițerului de serviciu punînd obișnuitele întrebări. Nu trecu mult și în cabinet fu introdus un cetățean care zicea că-l cheamă Klimov și are ceva „șicret“ de comunicat.

— Șeful vine după douăsprezece. Dar despre ce e vorba ?

Klimov — vechea noastră cunoștință — depuse pe masă un pachet voluminos și răspunse :

— Vorba e, tovarășe șef, că la început am închiriat odaia și ziceam slavă Domnului c-am dat-o la un om de treabă, că a plătit înainte, i-a pupat

mîna nevastă-mi, era îmbrăcat fason și se dădea cu odicolon, iar...

— Iar aici ce ai ? îl întrerupsese Nasușev, arătînd pachetul înfășurat într-un ziar și legat cu sfoară groasă. Și, în definitiv, ce s-a întîmplat ?

— Păi, eu ce vreau să spun ! se aprinse Klimov, și ochi-i sclipiră. Primele zile, totu' a mers bine, apoi a dispărut nu știu unde, iar cînd s-a întors, zice : „Mă duc la Moscova, am treabă p-acolo !“ Trece o zi, trece două, trece trei, și cînd s-a făcut cinci zile, iaca, am venit la 'mneavoastră. Dar mai înainte, cînd abia plecase, iaca ce găsirăm eu și cu nevastă-mea în odaia dînsului...

Și vizitatorul desfăcu pachetul, dînd la iveală o colecție întreagă de peruci, bărbi, și mustăți false — negre, roșcate, cărunte. Nasușev ridică ochii la Klimov, care se holba la comoara păroasă pe care o găsisese.

— Ei și ? Ce-i cu asta ?

— Cum ce, păcatele mele ?! Că-mnealui nu-i artist, să zici că are nevoie de ele ! sări Klimov. Aici nu-i lucru curat, mult stimat tovarășe. O să intru la apă cu chiriașu' ista, pe Dumnezeuul meu intru la apă ca popa ! Numa' că eu îs totdeauna cu Puterea sovietică și n-o să îngădui la nimeni — mă-nțelegi ? — ceva contra ei, mai ales dacă-i ceva cu ochi și cu sprîncene... d-astea !

— Bine, bine, spune-mi pe-ndelete cînd s-a mutat la dumneata, cu ce se ocupă... În definitiv, nu vād de ce ți-e teamă ? Cîtă lume n-o fi avînd peruci acasă ! Poate-i coafor.

— Cum adică de ce mi-e teamă ? replică Klimov și duse mîna la inimă. Păi, nu-i limpede de ce, dragă cetățene și tovarășe ? Spuneți și 'mneavoaș-

tră : mi-a dat actili să-i fac înscrierea și a plecat la Moscova. Auzi, să pleci la Moscova fără acte !

— Ei și ? Nu-i ceva chiar atît de neobișnuit. Mai ales că o fi avînd și alte acte în afara celor pe care ți le-a dat pentru înregistrare. Ia să le văd.

— Poftiți ! Klimov îi întinse livretul militar. Și asta ! adăugă el punînd pe birou cartea de muncă.

Nasușev răsfoi la repezeală livretul, îl puse la o parte și luă, zîmbind, cartea de muncă.

— Constat că totu-i în regulă : Flitov, necăsătorit, are viza miliției și... Dar ce-i asta ? exclamă Nasușev sărind ca ars.

Pe una din paginile cărții de muncă era scris, ușor de tot, cu creion chimic :

Serghei Petrovici Axionov. Raionul Petrograd, str. Kolpinskaia nr. 17, ap. 24.

Capitolul 19

NASUȘEV PORNEȘTE SPRE LIUBAN

Casa cu numărul 17 de pe strada Kolpinskaia are patru etaje și o înfățișare jalnică. Încă din primele luni de după revoluție, balcoanele i s-au găurit, acoperișul s-a spart, zidurile și pereții i s-au coșcovit. Pe vremuri era locuită de profesori și funcționari publici cu rang de consilieri, iar acum — potrivit declarației administratorului — de muncitori de la fabrică, precupeți din piața Dereabkinski și cîțiva bătrîni.

— Dar în apartamentul douăzeci și patru cine stă ? îl întrebă Nasușev pe administrator.

Acesta îi enumeră pe toți locatarii din apartamente, încheind :

— Nu de mult, acum vreo lună, s-a mutat acolo un bătrîn...

Nasușev deveni pe dată atent.

— Profesiunea ? îl întrerupse el pe vorbărețul administrator.

— Habar n-am. În acte scrie „fără ocupație“, iar chiria o plătește direct gazdei, așa că n-am de unde ști. Îl cheamă Axionov.

— Ia spune-mi, îl luă pe departe Nasușev, bătrînul ăsta, Axionov, are ceva deosebit, vreun semn particular ?

— N-nu... parcă n-are... E unu' așa, cărunt, îndesat, după acte, dacă nu cumva mă-nșel, are în jur de șaizeci de ani, da' se ține foarte bine.

— Dar la mâinile lui n-ai remarcat nimic ? Ia gîndește-te. N-ai observat cumva...

— Ah, da ! exclamă deodată administratorul. Na, că era să-mi scape ! Îi lipsește un deget. Tii, cum de-am putut uita !

— Arătătorul ? aruncă dintr-o suflare Nasușev.

— N-aș putea spune precis... Ba da, ba da, arătătorul ! Aveți perfectă dreptate, arătătorul, sigur că da ! Da' de ce vă interesează ?

Fără să răspundă, Nasușev făcu stînga împrejur militărește și porni spre ieșire. Trebuia să-l vadă neîntîrziat pe Toberg. Întîmplarea făcu însă ca tocmai atunci șeful să fie chemat la procuratură ; or, fără dezlegarea lui, Nasușev nu se simțea îndreptățit să întreprindă nimic.

Superiorul s-a întors târziu, și nici n-a intrat bine pe ușă, că i s-a și adus o telegramă primită din Liuban. O citi dintr-o răsuflare și o azvârli pe birou.

— Poftim ! Uite numai câtă dreptate am avut ! Spune și tu : chiar în clipa când să pui mîna pe el, ologul o șterge din nou ! spumega Nasușev, care citise și el telegrama. Dracu' a mai pomenit una ca asta ! Auzi, să stea tot timpul ăsta într-o casă pe jumătate dărîmată și nimeni să nu prindă de veste ! Dar ce păzește miliția de acolo, frate ? Asta-i ceva de domeniul fantasticului ! Roman-tism ! Roman foileton în patru's'patru de fascicule !

Toberg, în ceea ce-l privește, se mulțumi să rostească :

— Va să zică, dragul meu, Galkin ăsta era la Liuban...

Afară adia zglobiu, potolindu-se în răstimpuri, un vînticel obișnuit pentru malurile Nevei. Toberg ținea o consfătuire la el în birou. Nasușev scria procesul-verbal. Se conforma unei proceduri de rutină, pentru că, de fapt, la consfătuire luau parte numai ei doi. Se decise trimiterea de urgență la Liuban, cu automobilele, a unei echipe formate din agenții cei mai capabili, sub conducerea lui Nasușev.

— Multă vreme o să ținem minte podoaba asta de Liuban... rîse cu ciudă Toberg ; se întinse apoi și căscă. Eh, ce zici : ne apropiem de sfîrșit sau...

— Nu sîntem nici măcar la mijloc. Îmi închi-puiam că am destulă experiență, că sînt... Și cînd colo, trebuie să recunosc că adevărata experiență se compune numai din greșeli. Da, da, din gre-

șeli ! Și cu cât sînt mai multe, cu atît mai prețioasă este și experiența.

Toberg nu știa ce să mai creadă.

— Doar nu vrei să spui că ne ducem degeaba la Liuban. Că nici acum n-o să punem mîna pe olog ?!

— Chiar dacă punem, tot... Nasușev își înghiți vorbele și-l privi pe Toberg drept în ochi. Încep să am impresia că ologul ăsta...

— Ce face ?! răcni Toberg, sărind de pe scaun.

— Stai, stai, rîse Nasușev, liniștește-te, nu-i decît o ipoteză de-a mea, care nu schimbă de loc situația. Totuși, țin să-ți spun, cu mîna pe inimă, că s-ar putea ca ologul să nu fie vinovat, adică mai mult ca sigur că nu e vinovat.

Toberg desfăcu brațele, uluit, apoi se reazează încet.

— Hm... Zău dacă mai pricep ceva... Dacă nu-i ologul, atunci cine ?

— Cineva care are ambele picioare. De ieri nu fac altceva decît să mă gîndesc, să combin datele în fel și chip. Uite, bunăoară, am adunat un picior cu un deget arătător și am ajuns la convingerea că, într-adevăr, nu putea fi vorba decît de degetul arătător. Adică în nici un caz de cel mijlociu sau, să zicem, de degetul mic. Presupun că nu te gîndești de loc la administratorul care a fost jefuit acum cîteva nopți ?

— Mărturisesc că nu, răspunse Toberg. Nasușev surîse.

— Asta înseamnă că ai mai multe greșeli decît mine, deci și mai multă experiență. Cu toate că, la urma urmelor, s-ar putea să ai tu dreptate. Ceva îmi spune, totuși, că între spargerea aceasta

și asasinat există o legătură. De ce? ai să mă întrebi. Printre altele pentru că asasinul, deși n-a procedat prea complicat, este extraordinar de viclean și deștept. Dar să lăsăm asta : ceea ce ne preocupă acum este operațiunea foarte importantă de la Liuban. Mai vorbim noi după ea. Uf, tovarășe șef, nu mai pot de oboseală, sînt pur și simplu dărîmat ! Cum isprăvim cu afacerea, îmi dai două luni de concediu !

Nasușev se urcă într-o mașină, lîngă șofer.

— Dă-i bătaie ! spuse dînsul, și automobilul se smuci din loc ; curînd, mergea cu o viteză care o depășea cu cel puțin zece kilometri pe cea legală, lăsînd să-i scape din faruri jeturi de lumină, claxonînd zgomotos, punîndu-i pe goană pe cei ce traversau strada alandala, împrôscînd cu evantaie de zăpadă fleșcăită lumea care se plimba. Și fiindcă veni vorba, trebuie să spunem că numai leningrădenii știu să se plimbe cu adevărat. Uite, de pildă, fetele astea două, care merg agale, braț la braț, fără ostentație, și se opresc din cînd în cînd dinaintea vitrinelor slab luminate ale cinematografelor. Sau ca... ba nu, bărbatul acela cam țeapăn, cu barbă neagră și ochelari, nu are de loc aerul că se plimbă. Dimpotrivă, aproape aleargă, țacănind cu tocurile pe trotuar, strecurîndu-se prin mulțime, întrecîndu-i pe ceilalți trecători și ocolindu-i pe la dreapta sau pe la stînga. Ajuns la colț, cotește pe Bulevardul Liteinîi, unde își încetinește cursa, ca și cînd ar vrea să dea impresia că se plimbă, că n-a ieșit decît să ia aer, cu toate că Liteinîi nu prea e loc de plimbare : pe aici întîlnești numai oameni ocupați — buchiniști, vînzători de tutun, ingineri. Or, judecînd după ținută

— melon, palton scump, barbă pieptănată cu grijă și ochelari cu ramă de aur — omul nostru nu putea fi din tagma buchiniștilor (de obicei oameni săraci și prost îmbrăcați), nici dintr-a inginerilor (n-are servietă) și cu atât mai puțin dintr-a vânzătorilor de țigări (care obișnuiesc să umble cu pipa în gură).

Nu știu de ce, dar necunoscutul ne-a trezit curiozitatea și tare am vrea să știm cine e. La un moment dat, ajuns în apropierea străzii Basscinaia, se opri brusc, aruncă o privire înapoi, apoi și împrejur, după care intră pe poarta unei clădiri bătrânești cu trei etaje. Urcă scara îngustă de serviciu până la ultimul cat și sună de trei ori scurt, apoi, după o pauză, încă o dată, lung, dar parcă nehotărît. Deschise o femeie tânără și înaltă. Îl luă de mână și-l conduse într-o cameră spațioasă, unde îl invită cu un gest să stea pe divan, în timp ce ea se așează pe jos.

Tolănit pe divanul lat și moale, bărbatul părea că se destinde. Femeia îl privea tăcută și supusă, cu ochi de câine devotat, îi mângâia cu degetele lungi și sclipind de inele părul, obrații, brațele și genunchii, scutura ici-colo câte o scamă invizibilă de pe paltonul lui, surîdea extatic. Bărbatul o privea cu indiferență, fumînd, cu gîndul în altă parte. Totul arăta că el e domnul și stăpînul, sever și milostiv în același timp. Termină țigara și căută din ochi scrumiera. Femeia se ridică de jos, îi luă din mână restul de țigară și-l aruncă într-un colț, pe tava de tablă din fața sobei de teracotă. Pe urmă, surprinzîndu-i privirea întrebătoare, zîmbi și, săltîndu-se în vîrfuri, depuse pe fruntea lui un sărut. Bărbatul o sărută pe obraz. Atunci

femeia îl privi în ochi, întrebă încetișor : „Se poate ?“ și îl trase de barbă, în timp ce cu mîna cealaltă desprindea elasticele care o țineau fixată de urechi. Aruncă barba falsă pe masă și, fără să mai ceară voie, îi scoase și ochelarii cu lentile mari, rotunde, se dădu un pas înapoi, închise ochii și se aruncă în brațele bărbatului care arăta acum cu cincisprezece ani mai tînăr.

— Erai îngrijorată ? o întrebă el. Credeai că am plecat ?

— Da, făcu femeia și suspină.

— Axionov s-a obrăznicit de tot, cere cinci sutare pentru Finlanda. Ce tupeu !

— Și dincolo ? întrebă femeia, făcînd un gest elocvent.

— Dincolo e bagatelă. Aici însă...

— Spune ! Femeia ridicase tonul.

— Mecanicul a aflat... Are nas, afurisitul ăla de bătrîn ! Comunist ! Cred că încă n-a întreprins nimic, dar, pentru orice eventualitate, am luat unele măsuri de precauție și acum locuiesc...

— Unde ? sări femeia.

— N-ai să ghicești niciodată ! Ia încearcă.

Femeia închise ochii și rosti rar, cîntat :

— În Novaia-Derevnea... Lîngă Ohta... În cartierul portului... Lîngă Ohta, am ghicit ?

— Nu. În locurile acelea e periculos : prea mulți muncitori.

După o pauză de efect, se aplecă spre urechea ei și-i destăinui :

— Pe Koltovskaia, la un negustor. În văgăuna aceea nu mă găsește nici dracul. Și gazda este exact genul de om care-mi convine. Toate bune și frumoase dacă n-ar fi povestea asta cu mecanicul...

Mă îngrijorează... În rest... Dar mai dă-le încolo !
Puțin vin, te rog, mă simt sfârșit. Asta-i calvar,
nu viață...

Capitolul 20

NASUȘEV ÎN LIUBAN

Drumul era mizerabil, plin de hârtoape, iar dincolo de Sablino fură nevoiți să încetinescă : pe șosea înainta un șir nesfârșit de care încărcate cu cărămizi și fierărie, al cărui vîrf se pierdea tocmai hăt, departe, în pădurea din față. Nasușev înjura, izbea cu pumnii în bordurile mașinii și se răstea la căraușii care trăgeau la margine cu o încetinelă parcă voită.

— Îl scăpăm ! Îl scăpăm ! Dă-i bătaie ! striga el mereu, înghiontindu-l în coaste pe șofer, de parcă el ar fi fost vinovatul. Caz special, nu pricepi ?

Convoiul de care îi întîrziase cu cel puțin un sfert de oră. Iar cînd intrară în pădure, pocni ceva la spate.

— O să pierdem cel puțin patruzeci de minute, bombăni șoferul. Cauciucul... a plesnit... trebuie să-l schimb.

Trecu însă un ceas pînă să pornească iar. Cînd mai aveau șase kilometri pînă la destinație, nimeriră din plină viteză într-o groapă, pe care șoferul o luase de departe drept băltoacă. Alte douăzeci de minute pierdute. Nasușev tuna și fulgera. Coi-

lalți nu erau nici ei mai veseli. Dar ce puteau face? De cum ajunseră, Nasușev mobiliză toată miliția locală, iar pe agenții cu care venise îi împărți în două grupuri. Blocă străzile și căile de acces, organizează patrule, trimise doi milițieni să stea la pîndă în conacul generalului, iar el porni prin pădure, în fruntea unui grup desfășurat în lanț.

Dacă ar fi ajuns la Liuban cu două-trei ore mai devreme, poate că l-ar fi prins pe Galkin. Acum însă... Galkin ședea în vestibulul unei vile pustii, fuma țigară după țigară și încerca să nu se gîndească la nimic. Și totuși se gîndea, se gîndea și se-ntreba ce să facă, la cine să se ducă, ce să spună.

Ce surprinzătoare și neobișnuite erau căile care-l duceau pe Galkin spre vindecarea deplină! Batista albastră, vîntul, viziunea și, în sfîrșit, bilețul lăsat de băieți... Tot atîtea picături care umpluseră cupa conștiinței lui, ajutîndu-l să-și recapete memoria și capacitatea de a percepe normal lumea în mișcare ce i se oferea privirii. Și chiar dacă încă nu-și dădea seama că tot ce i se întîmplase era la prima vedere de-a dreptul nevrosimil, cugetul lui era de-ajuns pregătit acum pentru întîlnirea cu toate fenomenele vieții din afară, de care, cu numai șase zile în urmă, îl izolau zidurile spitalului. În mintea lui se făcuse lumină: știa că evadase, și chiar tot ce i se întîmplase după aceea.

Galkin se gîndea și la Sotnikov; își închipuia cît de îngrijorat trebuie să fie bunul și savantul său prieten, cu ce nerăbdare trebuie că-i așteaptă

întoarcerea — cine știe dacă n-o fi luat chiar măsuri ca pacientul să fie readus cu forța la spital...

Nu, nu, memoria lui nu mai avea lacune, amintirile îi erau vii și clare.

Ștînd acolo, sub scara de lemn, pe podeaua rece și murdară, el a înțeles că orașul se află undeva dincolo de Liuban și că trebuie să ia trenul ca să ajungă pînă acolo, că este necesar să dea cît mai repede ochi cu Sotnikov și cu oamenii accia care-l socoteau probabil un asasin. Un singur lucru nu putea pricepe în ruptul capului : de ce nu s-a întors chiar din prima zi la spital, în loc să hoinărească fără noimă vreo două ceasuri prin oraș, ca să se urce apoi într-un tren ce mergea departe. Faptul că-și aducea aminte toate aceste amănunte și că era capabil să le analizeze îi dădea convingerea fermă că e vindecat.

Înțelegea că venise vremea să dea piept cu realitățile cotidiene, să se angreneze în viața pe care o trăiau toți cei din jurul lui. Or, tocmai asta era pentru el lucrul cel mai greu și mai complicat. I-ar trebui cumva o pregătire ca să se simtă în stare să apară în fața oamenilor acelora și să le istorisească ce s-a întîmplat în dimineața zilei de 19 februarie, în strada Marat. Nu vor crede o iotă, îl vor lua la întrebări, îl vor supune unui interogatoriu. Și, bineînțeles, aveau tot dreptul : doar Galkin era un ucigaș. Totuși...

„Mai bine mă întorceam în aceeași zi la Sotnikov. Dar nu-i nimic. Mă duc și le spun totul. Pe ea cred că au înmormîntat-o. Nu-mi pare rău de dînsa. O dată cu ea a fost înmormîntat și trecutul meu absurd și ridicol. Cum or fi trăind

acum oamenii? Am lipsit atîta amar de vreme din mijlocul lor!...”

Momentele de luciditate mai alternau cu scurte eclipse. La un moment dat i-a venit să sară în sus și s-o ia la fugă — încotro? Nici el nu știa. Undeva unde erau oameni. Dar și-a adus aminte că-i olog și că în cîrje n-ai cum alerga, și atunci a izbit cu pumnul în podeaua murdară a vestibulului și și-a blestemat trecutul, i-a blestemat pe toți aceia din vina cărora pătimise atîta.

Din cînd în cînd îl fura somnul și, în răstimpuri, cînd deschidea ochii, vedea prin crăpătura ușii niște milițieni alergînd de colo-colo; ba și-a auzit și numele, rostit clar și răspicat. I-a venit să strige: „Aici sînt!” Dar, cu toate că înțelegea foarte bine ce se întîmplă, nu s-a clintit din locul lui, zicîndu-și: „Nu-i bine așa, trebuie să procedez altfel”.

Galkin se afla literalmente la doi pași de Nasusev, fără însă ca cineva să-i bănuiască prezența, de parcă ar fi fost omul invizibil: Galkin mergea pe cărarea de lîngă terasamentul liniei ferate, vedea spinările milițienilor înarmați, care se depărtau, și se întreba mirat: „Dacă aici e așa, atunci ce-o fi în oraș? Și cum de nu reușesc să dea de mine? O fi chiar atît de greu?”

Își aminti de o joacă de-a lui din copilărie: ieșea tiptil din casă și se pitea undeva, sub scară sau prin vreo curte dosnică. Biata maică-sa lua la rînd soneriile de la ușile apartamentelor vecine, iar tata alerga înnebunit pe străzi, spre spaima trecătorilor și hazul puștimii din cartier. Și cînd părinții se întorceau acasă disperați, mititelul Galkin le ieșea în cale și întreba candid: „Ce s-a

întîmplat?“ Mai târziu, adolescentul Galkin se distra uneori părăsindu-și pe nesimțite prietenii cu care se plimba și traversînd strada ca să-i vadă de acolo cum îl caută, băgînd capul pe ușa magazinelor și strigîndu-l. Ceea ce se întîmpla acum la Liuban îi aducea aminte de șotiile acelea îndepărtate, dar încă vii în memorie, de pe vremea copilăriei și a primei tinereți.

Galkin se apropia de gară. Dinspre oraș venea încet, oftînd și scîrțîind, un tren de marfă...

De la distanță, Liubanul părea un sat mai mare : cîrlionți de fum înălțîndu-se din hornuri, lătrat de cîini, cîntec de cocoși. Între șine mergea în cîrje un om palid și ostenit. Omul acela, care ajunsese la concluzia că e de prisos și cu desăvîrșire inutil în lumea asta crudă și încîntătoare totodată, era ferm decis ca la orice întrebare pe care i-o vor pune oamenii să răspundă pur și simplu : „Da“.

Capitolul 21

DIMINEAȚA UNUI OM DE ACȚIUNE

Flitov era îngrijorat din cauza unui mecanic, de care — zicea el — depindea nu numai soarta lui, dar și viața și fericirea altora. Toată noaptea a discutat despre mecanicul acela cu femeia culcată lîngă el. Cu toate că în toată casa nu erau decît ei doi, Flitov vorbea în șoaptă și prudența asta nefirească îi dădea femeii senzația că nenorocirea s-a și petrecut. Din cînd în cînd, bărbatul sărea

din pat și se repezea la fereastră, ca să tragă cu urechea. Ceasul bătuse de trei ori, dar ei tot mai erau treji. Femeia nu putea să adoarmă din pricina agitației lui, iar el, simțind că compromite cu anxietatea lui odihnitoarea intimitate pe care i-o dădeau de obicei aceste întâlniri, aștepta s-o cuprindă somnul mai întâi pe ea, ca pe urmă să încerce și el să adoarmă. Așa s-au perpelit toată noaptea, făcând fel de fel de proiecte și răscolind trecutul. Flitov a pomenit de câteva ori de Axionov și de un oarecare Karasev, iar la unele întrebări ale femeii, oricât a stăruit ea, n-a răspuns, ci a schimbat cu abilitate vorba.

— N-ai încredere în mine, i-a reproșat ea.

— Nu mai am încredere în nimeni. Sînt lucruri pe care aș prefera să nu le știu nici eu.

În relațiile dintre ei te frapa ceva ciudat : fie că așa era înțelegerea, fie din alt motiv, nu-și spuneau niciodată pe nume. Cînd i se adresa, Flitov spunea : „ascultă...” sau „tu știi că...” ; femeia nu folosea în general nici o formulă introductivă, ci ataca direct subiectul. De altfel, spusese ei constau mai mult din întrebări decît din răspunsuri. Numai dimineata, cînd Flitov începuse brusc să sforăie, ea îl împinse cu cotul și-i spusese, tandră :

— Scoală-te, Iepuraș ! E aproape șapte. Ziceai că ai treabă, vezi să nu întîrzii !

Flitov sări din așternut, își făcu la repezeală toaleta și în câteva minute fu gata. Femeia îl privea țintă, fără să clipească. Flitov, preocupat, nu scotea o vorbă. Cînd își luă melonul, femeia rupse tăcerea :

— Iar n-am să te văd o săptămână întreagă !... Tare mă mai chinuie toate astea, mai ales că multe nu le înțeleg. Ești pentru mine o enigmă, dragule !

— Am pentru tine ceva ce ai să înțelegi ușor, răspunse Flitov cu ton schimbat. Pe buzele femeii înflori un zîmbet, iar ochii i se făcură și mai mari, și mai frumoși. Poftim ! Mă gîndeam s-o vînd, dar... mai bine nu ! Poart-o, și vezi să n-o pierzi : e veritabilă.

Și cu aceste cuvinte îi întinse o brățară masivă de aur.

— De unde o ai ?! exclamă femeia, aruncînd darul dintr-o palmă într-alta. Vai ce grea e !

— Vino la mine azi, la șase fix, spuse Flitov. Mai știi adresa ?

— Știu și viu ! fredonă ea, fericită, cu voce de contraalto. Dar ai fi un adevărat înger dacă mi-ai lăsa și ceva bani !

— Se poate, cum nu, făcu Flitov plin de sine. Și scoase din buzunarul de la piept al paltonului un teanc de bancnote. Poftim ! Azi sînt generos ! Am jurat să fiu bun cu toată lumea ca să-mi meargă bine. Și dacă mecanicul...

— Dar mai slăbește-mă o dată cu mecanicul ăla ! se irită femeia, bătînd din picior. Nu-ți mai iese din cap ! Și cine-i ăsta, mă rog ?!

— Ți-am mai spus. E unul de-ai lor, din parvid. Cadru conștient, fir-ar să fie ! Deci, așa rămîne. Te aștept la șase. Să nu vii mai devreme, că eu mă încui pe dinăuntru.

Femeia îi potrivi barba falsă și-l mai alintă o dată „Iepuraș“. Flitov surîse mulțumit, îi sărută apăsător buzele și ieși repede, închizînd ușa cu zgo-

mot. Femeia se întoarse în cameră și numără banii pe care i-i lăsase prietenul ei. Erau o mie cinci sute de ruble în cap. De bucurie, schiță câțiva pași de dans, fredonînd din „Silvia“.

Flitov mergea pe Bulevardul Liteinîi — un domn grav, între două vârste. La colț cu strada Jukovski, se opri în stația de tramvai.

La nouă punct intra pe poarta unei clădiri vechi și murdare de la capătul Bulevardului Mejdunarodnîi. Urcă la etajul cinci și bătu la o ușă capitonată cu mușama ruptă.

— Cine-i ? întrebă dinăuntru o voce.

— Patruzeci și cinci și treizeci și cinci de minute și trei amorași, răspunse Flitov.

— Cine-i ? repetă vocea.

— Două kilograme și paisprezece palicre.

— Și mai ce ?

Flitov așteaptă cîteva clipe pînă să adauge :

— E rîndul duminică.

— Să ne sculăm în zori ca să privim cupolele catedralelor, rosti rar vocea. Apoi lanțul de siguranță zornăi, zăvorul fu tras, cheia se răsuci de trei ori în broască și Flitov putu să intre. Îi deschisese un bărbat de vreo douăzeci și cinci de ani, de o eleganță cam tipătoare. În antreul întunecos, tipul îl ajută pe Flitov să-și scoată paltonul și-i agăță melonul într-un cui, apoi intrară într-o cameră.

— Scump la vedere, Gheorghe Stepanovici ! spuse tînărul. Ia loc.

Flitov dădu să se așeze, dar văzînd cît de murdar e taburetul, făcu o strîmbătură și preferă să rămînă în picioare. Tînărul se așeză, degajat, pe muchea pervazului unei ferestre.

— N-am de gînd să stau decît cîteva minute, spuse Flitov, ocolind privirea vicleană și pătrunzătoare a celuiilalt. Am venit să vorbim de afaceri.

— Încîntat, Gheorghe Stepanovici, era și timpul !

Tînărul închise mai bine ușa și se așeză înapoi pe pervaz.

— Ascult, Gheorghe Stepanovici.

Flitov îi întinse un pachet de bancnote :

— Ca să vezi că mă țin de cuvînt. Ne-am înțeles pentru cinci sutare. Două ți-am dat, poftim restul de trei. Cu banii ăștia poți s-o întinzi fără nici o greutate și să trăiești liniștit două-trei luni.

Tînărul numără banii, îi bagă într-un buzunar al sacoului său gri, în dungi, și rosti, coborînd ochii :

— E puțin...

Flitov tresări.

— Pentru o treabă ca asta, se ia o mie, Gheorghe Stepanovici. Mai ieși cu ceva.

— Nu mai am nici un sfanț, mormăi posac musafirul.

— Caută dumneata, că găsești. Eu sînt modest. Mă mulțumesc cu puțin. Uite, dă-mi cesulețul, și cu asta basta.

Flitov se înfurie.

— Cesulețul, ai ? Dar învoiala ? Nu ți-e rușine obrazului, Karasev !

— Învoiala... asta a fost o dată, Gheorghe Stepanovici. Acum că trebușoara e aranjată, vrei să-ți reamintesc că una-i plata și alta răsplata ?... De nu știi cu ce să mă răsplătești, să-ți dau eu o idee.

— Doar știi prea bine că ceasul e amintire, protestă Flitov.

— La dumneata și la mine, orice lucrușor amintește de ceva, rînji tînărul. Așa că, dacă-mi pasezi cesulețul, e ca și cînd te-ai descotorosi de o părticică din amintirile dumitale...

Scrîșnind, Flitov desprinse cu mișcări nervoase ceasul de aur de pe lanțul masiv și-l puse furios în palma întinsă a tînărului. Acesta îl lăasă să lunece în buzunar și, zîmbind batjocoritor, arată cu degetul lanțul care se bălăbănea.

— A mai rămas ceva, Gheorghe Stepanovici. Lanțul ! E prea masiv pentru breloc...

Flitov își încheștă fălcile și, suflînd greu, bîjbîi după încuietorea lanțului petrecută prin butoniera vestei.

— Șantajistule ! Asta nu-i corect !

— Gheorghe Stepanovici, nu-i sănătos să ne certăm, replică tînărul imperturbabil. Nu-i de loc sănătos. Cît despre corectitudine, știi povestea cu lupul moralist !

Apoi scutură din cap și, întinzînd mîna, îl somă :

— Lanțul ! Repede ! Nu poți plimba ditamai ceas de aur fără lesă !

Flitov nu clinti. Tînărul ridică tonul :

— Ei ?

Flitov aruncă lanțul pe pervaz.

— Asta-i tot ? Nu vrei să-mi scot și pantalonii ?!

Tînărul chicoti.

— Vai, Gheorghe Stepanovici, drept cine mă iei ? Să iau și pielea de pe om ? Hi-hi ! Păstrează-ți pantalonii și izmenele ! Ești bun de teatru,

Gheorghe Stepanovici ! Ai făcut adineauri o mu-tră... Șalcapin, nu alta ! Da' mai stai nițel, ce, te grăbești ?

Și-l apucă de mîneacă. Flitov se feri, scîrbit.

— Nu ți-e rușine, Karasev ! Eu te-am adus pe drumul cel bun, și tu mă jefuiești ! Lasă-mă, n-am timp ! Tîlhar de drumul mare ce ești !

— Asta așa-i, Gheorghe Stepanovici, i-o întoar-se tînărul. Ai perfectă dreptate. Exact drumul pe care m-ai adus dumneata ! Da' asta nu înseamnă să nu stai. Hai să bem un păhărel de coniac.

— Mă grăbesc. Ți-am spus că sînt ocupat. Dă-mi pace !

— Dacă vreau ! Că acum eu sînt șeful și dum-neata trebuie să ascuți. Să-ți intre bine în cap. Ai scrîntit-o ! Da, ai scrîntit-o ! Așa te-ai speriat atunci, că ți-ai dat drumul la gură. Este ? Iar eu nu-s fraier să nu profit de ocazie. Școala dumi-tale ! Ei, și-acum pricepi că te am la mîină ?

— Pricep, hîrîi Flitov. Dă-mi drumul, bădă-ranule !

— Bădăran ? Nu zău ?! rosti tăragănat tînărul. Zi mersi că paltonul dumitale mi-e mare, Gheorghe Stepanovici, altfel... Ei hai, binefăcătorule, adio !

— Cînd pleci ? îl întrebă Flitov, devenit subit prietenos, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic.

— Bădăranul pleacă săptămîna viitoare, Gheor-ghe Stepanovici. Dar excelența voastră cînd are de gînd să spele putina ? Că dacă n-o ștergi, dai de dracu' cu ăștia...

Flitov își găsi pe dibuite blana și melonul și ieși ca din praștie. Tînărul strigă după el :

— Mi-ai promis un rînd de Țoale, Gheorghei Stepanovici ! Nu uita să mi le trimiți !

Flitov ridică capul și răcni de la etajul doi :

— Am să-ți trimit un giulgiu !

Și alergă spre poartă, aranjîndu-și barba din mers. Apoi porni pe Bulevardul Mejdunarodnîi, pășind agale, cu mîinile la spate, aruncînd ochade femeilor și fluierînd un șlagăr. Ajuns la Institutul tehnologic, se opri, chibzuind încotro și cu ce să se ducă : avea pesemne multe curse de făcut. Hotărî s-o ia pe șoseaua Zagorodnoe. Douăzeci și cinci de minute mai tîrziu stătea în stație, colț cu Troițkaia. Cînd sosi tramvaiul, se urcă în remorcă și rămase pe platforma din spate. Dar cînd tramvaiul porni, Flitov se schimbă deodată la față și, ridicîndu-și gulerul, coborî din mers. În aceeași clipă sărea de pe platforma din față un bărbat cu șapcă, pardesiu gri și cizme rusești cu cărîmb înalt.

Capitolul 22

TRIUNGHI ECHILATERAL

30. IX. 1916

Baza

Dragă tovarășe Rudakov ! Sînt grăbit. Am fost denunțat. Voi fi ridicat în cel mult două-trei zile. Casa cu literele și hîrtia le-am ascuns în

magazia lui Celnokov. Restul, am ars. Mamei să nu-i scrii nimic. Voi încerca să dispar. Denunțatorul e unul Zajoghin, care lucrează la noi ca pontator.

Al tău, Herschel

Vîrful

Înălțimei-sale D-lui subșef al Direcției guberniale de jandarmerie, Petersburg.

De la agentul secret
Zajoghin, Alexandr Danilovici

Raport

Am onoarea a raporta Înălțimii-voastre că misiunea ce mi-a fost încredințată — de a descoperi elementele revoluționare de la uzina Siemens-Schuckert — am îndeplinit-o în întregime, precum am mai avut onoarea să informez pe Înălțimea-voastră în raportul de la 3 octombrie curent. Comunic prin prezenta amănuntele cerute de Înălțimea-voastră privind cazul numitului Herschel, David Grigorievici, aflat sub stare de arest.

Numitul Herschel s-a născut în or. Vitebsk. În 1907 intră în partidul Soc. dem. al bolșevicilor. În august 1910 a venit la Petersburg și tot atunci s-a angajat ca desenator-șef la uzina pe care o am în supraveghere. Chiar din primele zile, a

început să facă propagandă și, după cum am aflat, în scurt timp a stabilit un contact strâns cu gruparea bolșevică din Petersburg. Între 1910 și 1915, Herschel a fost văzut în repetate rînduri atît de subsemnatul, cît și de Dl. director, răspîndind manifeste și afișe. Profesional, era un desenator mediocru, tergiversa și întîrzia lucrările. O dată a cerut lichidarea și a lipsit două luni, după care, la intervenția mea, a fost reprimat în funcția pe care o avusese înainte. Nu-mi explic de ce Herschel nu figura pe lista membrilor organizației soc. dem. pe care a descoperit-o agentul secret Fedotov. În raportul anterior am avut onoarea să informez amănunțit pe Înălțimea-voastră asupra rolului pe care l-a avut Herschel în partid. Din documentele și manifestele anexate la prezenta rezultă clar că Herschel este un ilegalist dintre cei mai activi, ale cărui mărturisiri pot contribui la lichidarea totală a întregului grup.

În ceea ce mă privește, îmi permit să recomand insistent Înălțimii-voastre ca Herschel să fie tratat cu toată severitatea și să se facă tot posibilul spre a-l încurca la interogatoriu. După cîte am putut să observ, Herschel nu e de loc fricos și, în plus, e cultivat și inteligent, dar nu e exclus ca, dacă Înălțimea-voastră se va preface că știe tot, să lase să-i scape unele lucruri și să spună mai mult decît ar vrea.

În afară de cele de mai sus, rog pe Înălțimea-voastră să-mi dea instrucțiuni amănunțite privind activitatea mea la uzina „Obuhov“. Rog cu supu-

nere ca, luînd în considerațiune zelul și strădania mea în cazul Herschel, să se facă demersuri pe lîngă Excelența-Sa să mi se acorde drept premiu măcar jumătate din cît a primit agentul secret Fedotov.

Drept care anexează, cu cel mai profund respect, la prezenta susmenționatele manifeste, corespondența lui Herschel și o copie după actul său de identitate.

A. D. Zajoghin

10. X. 1916

Raportul poartă următoarea rezoluție :

Din ordinul d-lui șef, să i se plătească suma de 50 de ruble și să i se comunice să se prezinte la mine la 14. X. ora 12.

Stepanov

Unghiurile

Leningrad, 2 noiembrie 1925

Aș avea multe de scris, dar n-am nici timp, nici răbdare. Toate reproșurile tale „mă lasă rece” — ca să-ți servesc expresia ta preferată ; singura mea vină e că timp de nouă ani nu m-am gîndit nici la mine, nici la copil. Despre soțul meu, știai, cît despre Mihail, îl vedeai aproape zilnic, și chiar ai vorbit cu el de cîteva ori. Nu ți-am as-

cuns absolut nimic, pentru că nici o clipă nu m-am îndoit că ești cinstit — în măsura în care poate fi cinstit un om de soiul tău. Un singur lucru vreau : numele femeii pentru care m-ai părăsit ! Al femeii în a cărei inimă vei picura același venin. Sînt la capătul puterilor. Știu totul despre tine, mi-e frică și nici nu vreau să cred că-i adevărat, dar dacă mă voi încredința, ai să mi-o plătești scump de tot.

Ia aminte că s-ar putea, într-o zi, să nu mai vreau să fiu o martoră nepăsătoare. Ia aminte că m-ai dezamăgit cumplit și că nu mă voi da în lături de la nimic.

Leningrad 6.XI.25

Mi-e și silă să-ți răspund. Îți scriu, totuși, pentru că socot necesar să te previn : ia seama ! Înainte de a mă amenința, adu-ți aminte ce-a pățit Herschel ! Ești absurdă, isterică și geloasă. N-am nici o obligație față de tine. De altfel, cine o să te creadă ? Toanto ! (Semnătura e ștearsă cu cerncală.)

16. II. 1926

Aducătorul acestui bilet e omul meu de încredere. Te avertizez : să nu faci vreo prostie, că tot nu te-ar crede nimeni. Ce vrei de la mine ? Chiar azi am aflat că ai strîns niște documente și vrei să le duci la... Te previn pentru ultima oară : înainte ca eu să fiu arestat, tu vei muri !

ȘI TOTUȘI DOMNIȘOARA NU SE ÎNȘELASE

Răsărit fraged și melancolic. Sub norii plumburii și mițoși, fugăriți de vînt la mică înălțime, forfotesc oameni, se duc la treburile lor — care pe jos, care cu vreun mijloc de locomotie. O muiere dezbrobodită sare să despartă doi cocoși încăierați ; porcii guiță, găinile cotcodăcesc, fălindu-se că au ouat. La vreo douăzeci de metri de clădirea gării, pe terasamentul unei linii de garaj, zace un om proptit cu capul de o șină și cu singuru-i picior de cealaltă. Un băiețas îl zărește de la balconul unei case apropiate și țipă :

— Tată ! E un om acolo, pe linie ! I-a tăiat trenul un picior !

Răsărit melancolic și fraged... Și pe terasamentul unei linii de garaj zace Galkin. Cît ai clipi, se adună lume în jurul lui.

Același cer, cu aceeași nori, e și deasupra Lenin-gradului. Într-o încăpere mare șade la birou Toberg, învăluit într-un nor de fum de tutun. Îl așteaptă pe Nasușev, care trebuie să se întoarcă peste o oră.

Și Nasușev se întoarce furios, obosit, flămînd și, fără nici o introducere, îi declară ritos lui Toberg că vrea să plece în concediu : e surmenat, bolnav, are nervii zdruncinați și, în halul ăsta, nu mai poate lucra...

— Ba ai să lucrezi mai departe, și chiar azi, i-o reteză Toberg. Ai să lucrezi, Nasușev ! În

munca noastră, oboseala nu-i un motiv. Lasă copilăriile !

— Dar ce-s, ocnaș ? strigă Nasușev. Nu mai pot, înțelegi ?

— Las' că te învioresz eu. Adică ai să-ți revii tu singur cînd ai să te apuci să descîlcești un ghem, rosti autoritar Toberg.

— M-am săturat de ghemuri, scrișni Nasușev, scuipînd cu ciudă. Ca ăsta al lui Galkin, încurcat de nu-i mai dai de capăt...

— Pe ăsta-l descurcăm noi, Nasușev. Cît despre Axionov al tău și adresa aia...

— Ei ??

— Aha ! Vezi ? Adineauri ziceai că mori de oboseală. Îi-e ciudă că n-ai reușit, asta e. Și acum, uite despre ce e vorba...

— Ei, zi odată, nu mă mai perpeli !

— Așa, așa te vreau, băiete ! Află că peste o oră pun o ambuscadă la locuința lui Klimov. Presimt că ne pică-n plasă un vînat de soi. Te ascult.

Nasușev era gata să răspundă, crezînd că-i cere părerea, dar își dădu seama că șeful se adresase ofițerului de serviciu, intrat în birou.

— O telegramă din Liuban, anunță acesta.

Două capete se aplecară deasupra telegramei, deasupra formidabilei telegrame cu efect de bombă care face explozie exact în momentul dinainte stabilit de un atentator necunoscut. În telegramă era vorba de Galkin : ologul fantomă fusese descoperit pe neașteptate, în modul cel mai simplu cu putință, și, păzit cu strășnicie, urma să fie adus la Leningrad cu primul tren. Și telegrama se încheia astfel :

„Mărturisit crima. Pare normal. Cerut mîncare și țigări“.

Primul care-și putu desprinde ochii de pe textul telegramei fu Toberg. În cei șase ani de cînd lucra la judiciară, îi mai fusese dat să citească cîteva telegrame ca asta, care tăiau subit și într-un mod aproape miraculos nodul celor mai ingenioase infracțiuni. Dar cazul de care se ocupa acum era atît de ieșit din comun, încît încă nu îndrăznea să se bucure, de teamă ca bucuria să nu fie prematură. Se răsturnă pe spătarul fotoliului și închise ochii ; se gîdea la Sotnikov, care-i dăduse informații greșite despre Galkin, și la Galkin, care probabil că-l indusese în eroare pe profesor și poate și pe alții. Așadar, o banală crimă de drept comun, ca sute altele, în care nimic nu era misterios și complicat. Nasușev vedea lucrurile nițeluş altfel. Ca și șeful său, nici el nu îndrăznea să se bucure ; nici nu și-ar fi închipuit că Galkin e în stare să-l tragă pe sfoară cu atîta şiretenie și dibăcie — și... cu ce scop ? Ca să se autodenunțe ?... Atunci el, Nasușev, era ridicol. Degeaba toate cercetările, toată strădania lui. În loc să se agite și să se obosească, putea să aștepte pur și simplu pînă ce criminalul are să se prezinte singur și are să spună : „Arestați-mă, tovarăși !“ De la un nebun, Nasușev pretindea mai multă inventivitate. Era indispus : în locul multașteptatei bucurii, un surogat călduț de bucurie, semănînd mai mult cu o decepție ; în locul unui deznodămînt pe măsura acestei crime complicate și ingenios concepute, un final banal și prematur...

— Mda... făcu Toberg pufăind de zor din pipă. Care va să zică, punct.

— ...Sau, poate, virgulă, rosti Nasușev, mai mult cu speranță, decît cu certitudine.

— Prostii ! Cazul Galkin e încheiat. Să nu ne necăjim. Se întîmplă. Să-i dăm de știre profesorului, s-ar putea să mai avem nevoie de el : oricît, Galkin e cam deraiat, cum spun micile haimanale. Hai, dragă, să ne gîndim la altceva.

— Să știi, totuși, că mai e pînă la punct, murmură Nasușev. Eu aș pune cel mult puncte de suspensie. Poți să zici ce poțesteți...

— Hai să ne gîndim la altceva, repetă Toberg. Stai jos și ascultă.

Să se gîndească la altceva, însemna să discute despre ambuscada proiectată la domiciliul lui Klimov. În singurătate, Toberg rumegase pe îndelete în minte tot ce-i relatase Nasușev despre scena din local, apoi chestia cu colecția de peruci. adresa suspectă, și ajunsese în cele din urmă la concluzia că între toate aceste detalii există niște legături incontestabile care se întîlnesc undeva, într-un singur punct nodal. Perucile îi sugeraseră ideea ambuscadei : trebuia să pună mîna nu numai pe Flitov, dar și pe toți aceia care ar putea veni să-l caute în lipsa lui. De asemenea, ceva îi spunea că între Flitov și Galkin există o legătură. Amănunțele — ce, cum, cînd și de ce — nu și le putea imagina, dar intuia că amîndoi sînt personaje într-una și aceeași piesă, sînt implicați în același caz. Și tare ar mai fi vrut să examineze toate acestea cu Nasușev, dar intuiția nu i se părea o bază suficientă pentru o astfel de discuție. Că fapte... Și tocmai pentru asta, pentru a procura fapte, dovezi, ținea el să organizeze neîntîrziat o ambuscadă.

— Vom avea și fapte, mormăi convins Toberg. Numai că faptele nu-ți pică din cer, trebuie să ni le procurăm singuri.

Dimineața, la zece fix, pe liniștita stradă Koltovskaia descindea rigoarea legii și chiar în momentul cînd slujitorii ei se instalau în odaia lui Flitov, în gara Liuban clopotul suna de plecare și o locomotivă cu coșul scurt urnea din loc douăsprezece vagoane de pasageri, plus trei de marfă. Cei ce-l escortau pe Galkin îi dădură voie să stea lîngă fereastră. Galkin tăcea. Tăcea și escorta. Tăcute erau și țarinile, și păduricile prizărite ce se perindau în goană. Ziua începuse. Toată suflarea era în forfotă. Poate însă că cel mai mult dintre toți se agita Flitov. Ori de cîte ori arunca priviri în jur sau peste umăr, constata că omul cu șapcă îl urmărește. Oriunde cotea, pe Nadejdinskaia sau pe Jukovskaia, individul acela neobosit și primejdios, din pricina căruia îl treceau răcorile, se ținea scai după el. Pe Znamenskaia reuși totuși să-l lase un pic mai în urmă. Profitînd de prilej, Flitov se ascunse într-un gang ce dădea într-o curte, își scoase barba și-și puse la repezeală o mustață roșcată pe care o avea întîmplător în buzunar. Spre norocul lui, prin curte umbla un tătar, negustor de haine vechi, psalmodiînd cu voce groasă : „I-Iala-at, hăla-at !” Lui Flitov nu-i trebuiră decît două minute ca să-și schimbe melonul pe o beretă albastră cu pompon, fără să-i ceară bărbosului Ibrahim nici o diferență, ceea ce-l uimi nespus pe telal.

Acum Flitov se simțea mai mult sau mai puțin în siguranță. Se uită în dreapta, se uită în stînga : următorul nicăieri. Porni cu pași mari pe Nevski.

Ajuns la colț, în dreptul unei franzelării, închise la ora aceea, se întoarse brusc.. și încremeni locului : omul cu șapcă tocmai se pregătea să-l ocolească. Dîndu-și seama ce copilărește procedase, trase o înjurătură : dacă în loc să se oprească și-ar fi văzut de drum, era puțin probabil ca celălalt să-l fi recunoscut... Așa, însă, îi aude pașii la numai trei metri distanță, îi aude gîfîitul horcăit... „E ofticos“, gîndi Flitov, și niște imagini ce-i apărură deodată în amintire îl făcură să uite pentru cîteva clipe de primejdie. Apoi, însă, cînd să cotească și s-o ia la sănătoasa, se auzi strigat de un glas feminin :

— Alexandr Danilovici ! Unde alergi așa ? Și ce-i mascarada asta ?

Flitov își răsuci ochii și văzu o siluetă sub un felinar și, în treacăt, în vitrina curată și lucie ca oglinda a unei cooperative, propria lui imagine : mustața lunecase, oprindu-se între falcă și guler. Făptura feminină se apropie și glasul repetă mirat :

— Alexandr Danilovici ! Unde alergi ? Cum, nu mă recunoști ? Sînt Irina ! Irina Șatunovskaia !

N-avu cînd să-i răspundă : în geamul aceleiași vitrine apăru și capul urmăritorului. Nu-i mai rămînea decît o singură șansă de scăpare. Făcu sînga împrejur, dădu peste un trecător, îl trînti la pămînt și, ridicîndu-și puțin poalele paltonului, o luă la goană spre Nevski.

„Mi s-a înfundat, gîndea el, am fost recunoscut ! Dar de ce nu cheamă ajutor ? O fi vrînd să mă prindă chiar el ? Pofta-n cui ! Cu mine nu-ți merge ! Eu o să mă mai bucur de viață, nenîșorule !...“

Ajuns pe Nevski, întoarse capul : tipul cu șapca fugea după el. Într-o clipită, Flitov analiză situația și mai descoperi o șansă, ultima : să ia o trăsură de piață și să spună birjarului să mîne cît poate de repede spre Koltovskaia, sau spre Koltovskaia, la Axionov. Dar nu era nici o birjă prin apropiere, și Flitov fugi în direcția gării. Orologiul din turnul gării arăta unsprezece.

Urmăritorul fugea și el, cu răsuflarea tăiată, dar nici prin gând nu-i trecea să abandoneze : datoria îi porunca să se țină după Flitov. Iar acesta spera în primul rînd — în primul, ca și în al doilea, și în al zecelea rînd — numai și numai într-o intervenție fericită a hazardului. Ajuns la gară, se opri să-și tragă sufletul, ca să fie în stare să spună birjarului cele două-trei vorbe necesare. Birjarul pe care-l ochise ar fi jucat, poate, în cazul lui Flitov rolul providenței, de n-ar fi fost ocupat. Birjarul următor, în a cărui sanie se trînti Flitov, scoase traista de pe capul calului care apucase să mănînce abia o jumătate din obișnuita-i porție de ovăz și chiar în clipa cînd Flitov spunea : „Pe Koltovskaia, repede, ai trei ruble !“, o voce de bariton, plăcută, dar sufocată, rostea doar atît : „Dă-te jos !“

Omul cu șapcă îl înșfăcă de braț și, pînă să plescăie birjarul din limbă și să strige calului „diii !“, Flitov se rostogoli afară din sanie și se pomeni rugîndu-l pe celălalt, cu glas plîngăreț :
— Dă-mi drumul ! Hai zău, lasă-mă !...

După ce-l trase mai departe de sanie, omul cu șapca îl săltă și, apucîndu-l mai zdravăn de braț, porni cu el pe Ligovski. De groază, lui Flitov îi

pierise graiul, sudori de gheață îi scăldau șira spinării. Curajul îl părăsise de tot.

— Cu ce drept ?.. Dă-mi drumul, ticălosule !...

— Umblă, Iepuraș, îi porunci bărbatul cu șapca. Și nu te gîndi s-o ștergi : strig după ajutor și te-asigur că pe mine are cine să mă ajute !

— Dă-mi drumul... te umplu de bani ! horcăia Flitov.

Omul cu șapca, căruia încă nu-i venise sufletul la loc, zîmbi strîmb :

— Nu te-ai schimbat de loc, Zajoghin ! Dar și eu am rămas același și n-am uitat nimic ! Nici tovarășii mei n-au uitat, fii sigur !

Se întrerupse ca să răsufle, apoi, trăgîndu-l pe Flitov, care încerca fără convingere să opună rezistență, urmă :

— Află, Zajoghin, că noi nu l-am uitat pe Herschel. Nici pe ceilalți pe care i-ai expediat tu pe lumea cealaltă. Noi ținem minte totul, Iepuraș ! După cum vezi, am scăpat cu viață, dar de-acum pot să și mor, că mi-am ținut legămîntul. Mi-am îndeplinit misiunea. Hai, mișcă ! Nu tremura atîta, că n-o să te spintecăm. Mișcă odată, ce dracu' !

— Unde mă duci ? întrebă Flitov, fără să-l privească.

— Las' că vezi tu, răspunse omul cu șapcă. Și o tuse cavernoasă îl înecă, desfigurîndu-l complet. Pînă una-alta, ia zi : unde mi te duceai așa grăbit ? Ce învîrtești ? Ce mai pui la cale ?

— Totu-i pierdut !... murmură Flitov. S-a sfîrșit ! M-au dibuit !...

— Ce tot mormăi acolo ? Îți spui rugăciunea ?

— Spun că te înșeli ! strigă Flitov. Mă ici drept altul ! Am să te trag la răspundere ! Dacă nu-mi dai drumul, strig !

— Poftim, încearcă !

Înnebunit de disperare și de frică, Flitov șuiera cu o ură greu de redat :

— Las' că-ți vine și ție rîndul ! Că doar n-o să țină o veșnicie...

Omul cu șapca își înșfăcă însă mai strîns prin-sul și zîmbi. N-avea nici un rost să-i răspundă ceva acestui Flitov, alias Zajoghin, alias Iepuraș. Bătrînul mecanic știa prea bine pe cine duce și nici Flitov-Zajoghin-Iepuraș nu-l vedea pentru prima oară pe mecanic. În strada Poltavskaia, mecanicul îl înghionti, și prizonierul trecu împleticindu-se prin porțița strîmtă a unei căsuțe de lemn, cu paznicul său după el. Lîngă șura pentru lemne, Flitov se opri și-l mai amenință o dată :

— Te-ai înșelat ! Ai să-mi plătești jignirea !

— Bine, bine, ți-o plătesc, fii pe pace, ripostă netulburat omul cu șapcă. Du-te. Cred că n-ai uitat numărul apartamentului. Iar dacă totuși eu m-aș fi înșelat, Alexandr Daniloviçi, atunci domnișoara de pe Znamenskaia precis că n-a putut să se înșele. Dumnezeu ce crezi ?...

Flitov-Zajoghin-Iepuraș tăcea.

Omul acesta, strada Poltavskaia, scara îngustă de lemn, apartamentul de la etaj — toate acestea le mai văzuse, nu o dată, și le cunoștea prea bine. Atîta doar că mecanicul, nebărbierit și chinuit de tuse, îmbătrînise între timp, iar în locul plăcii de aramă, care strălucea pe vremuri pe ușa capitanată cu mușama, atîrna o copertă de dosar, purtînd scris cu cerneală roșie : „Club de imobil“.

GALKIN ÎI MULȚUMEȘTE PE TOȚI

Există doar cinci motive cunoscute care te pot determina să te urci într-un tren : deplasarea în interes de serviciu, moartea unci rude, conflictele sentimentale, lipsa de imaginație și, în sfârșit, plăcerea firească de a călători. Călătoria lui Galkin (orice drum cu trenul este un voiaj) nu era determinată de nici unul dintre acestea : pentru el, a sta la Liuban ori la Preaja era totuna, iar deplasarea în sine nu-i promitea nici un avantaj, nici plăcere. În vagonul acela al trenului mixt care trebuia să sosească la ora 11 și 50 de minute la Leningrad, Galkin nu era ceea ce se cheamă stăpîn pe situație. Cu o săptămînă înainte, cînd mergea în același vagon și dormea neîntors pe cușeta de sus și nici prin gînd nu-i trecea să coboare la Liuban, atunci da, se putea pretinde și călător, și stăpîn pe dorințele lui. Cu nu mai mult de o săptămînă în urmă, Galkin deținea controlul asupra motivelor care-l îndemnaseră să vină la gară și să se suie într-un vagon. Tot ce se întîmplase după aceea, el nu mai prevăzuse, din simplul motiv că, pe atunci, nu era în stare să prevadă, să gîndească. Galkin, călătorul clandestin de săptămîna trecută, nu mai era unul și același cu cel ce se ducea acum la Leningrad și știa precis că nu va fi dat jos în indiferent ce stație. În adîncul inimii se simțea criminal, dar tot el își spunea că, în fond, crima lui se rezuma la evadarea din ospiciu și la o atît de complicată și

neverosimilă evoluție a procesului de vindecare. Între acești doi factori de valori diferite, Galkin nu vedea decît un fel de ecran pe care era proiectat un film. Rolul principal îl juca femeia pe care o iubise și o urîse odinioară atît de mult. Hotărîse încă la Liuban să-i treacă sub tăcere pe interpreții rolurilor secundare, iar la toate întrebările care se vor referi la el personal, să răspundă doar atît : „da“.

Privea pe fereastră. Ar fi vrut ca drumul să dureze cît mai mult. Văzu o femeie și un bărbat plimbîndu-se la braț pe peron : priviră vagoanele, se uitară și la Galkin, iar femeia chiar îi zîmbi. Zîmbetul ei îl înduioșă și o lacrimă i se anină de gene. Iar cînd gara — o clădire galbenă, cu o placă pe care scria *Sablino* — se retrase, smucit, la stînga, un băiețaș îmbrăcat cu o manta soldătească alergă pînă la vagon, strigînd :

— Hei, Galkin ! Încotro, nea Galkin ?!

Galkin îl recunoscuse pe Iepure și vru să-i răspundă, dar trenul prinse viteză și băiatul nu se mai putu ține după el.

— O cunoștință ? se interesă un om din escortă.

— Un prieten, un bun prieten, răspunse Galkin. Și veți vedea că va reuși să mă găsească !

— Prietenii se regăsesc întotdeauna, rosti omul din escortă după un moment de gîndire.

Schimbă o privire cu camarazii lui și adăugă :

— Cînd mă uit la tine, parcă nu arăți să fii om rău...

...Zgîriind pardoseala de piatră cu cîrjele, Galkin se îndreptă spre ieșire. Surîdea trecătorilor. Numai cînd ajunse la mașină, se opri lîngă portiera deschisă și murmură gînditor, ca pentru sine :

— Cîtă grijă, dom'le, ca să ajung la destinație...

Douăzeci de minute mai târziu, mașina stopa, totuși, la poarta ospiciului de unde fugise Galkin acum o săptămînă. Galkin a fost foarte surprins cînd au venit să-l ia cu targa iar un sanitar, pe care-l cunoștea, i-a spus : „Bună, dispărutule !“

— Aici trebuia să mă aduceți ? Întrebă el neîncrezător.

Nu primi răspuns. Numai un om din escortă spuse cuiva :

— Mai întîi încoace... p-ormă... mai știi, poate aici o să și rămîie.

Galkin fu instalat într-o rezervă — o odăiță cu gratii la fereastră. Un pat, o masă și un scaun alcătuiau tot mobilierul.

— Culcă-te și odihnește-te, i se spuse.

Dar după cîteva minute apărură Sotnikov. Îl îmbrățișă pe Galkin, îl sărută și lacrimile îl podidiră. Galkin era și el atît de tulburat, încît nu putea articula nici un cuvînt ; abia mai apoi, cînd profesorul puse pe masă un pachet de țigări și i le arătă cu un gest, rosti cu glas tremurător :

— Prin urmare, omul mai are inimă... Sufletul omenesc încă n-a murit... Dacă-i așa, totu-i bine ! Numai că eu cred că nu aici e locul meu...

— Deci e adevărat ?! Întrebă Sotnikov privind-l pe Galkin țintă în ochi. E cu putință !?...

— Da, rosti ferm Galkin.

Cît pe ce să-l ia gura pe dinainte și să adauge : „dar...“ ; cu prețul unui uriaș efort de voință reuși totuși să se oprească la „da“. Aceeași mărturisire laconică a fost consemnată și în procesul-verbal cînd i s-a luat interogatoriul.

La ușa rezervei fu postat un gardian. Cu aprobarea anchetatorului, Sotnikov îl supuse pe Galkin unui examen medical, după care stăruî asupra unei expertize.

Talgerele balanței, după ce se legănaseră atîta, reveniră la poziția normală. Lemn își recăpătă bocancul roșcat. Toberg îl primi pe Galkin. Portăreasa imobilului din strada Marat 14 își reprimi bărbatul. Toată lumea era satisfăcută, în afară de Sotnikov. Totuși bătrînul profesor se alesese și el, dacă nu cu mulțumire sufletească, în orice caz cu un plus de experiență. Drept care își însemnă în blocnotesul lui cu file detașabile, numerotate, pe care scria *Memento* : „De necrezut, dar adevărat : Galkin e sănătos. Știm că nu știm nimic.“

Iar pe fila următoare notă cele de mai jos :
„Nu cred în vinovăția lui Galkin. Ceva nu e-n regulă aici. Știm că știm foarte mult.“

Capitolul 25

DECÎT PEA MULTĂ MINTE, MAI BINE DE LOC

Poate pentru că nu se simțea integrat în realitatea înconjurătoare și încă nu acumulase nici un fel de experiență, sau poate pentru că visele desarte deveniseră la el un fel de reflex condiționat — în fine, oricare ar fi fost cauza, Kostea Gostev

nu cunoștea altă desfătare mai mare decît aceea de a se gîndi la propria lui persoană numai la timpul viitor, imaginîndu-se în culorile cele mai măgulitoare. Nevoia de a-și făuri vise nu era egalată decît de o altă pornire, la fel de irezistibilă : de a face versuri (care versuri începeau cu roze, păsărele și cheiuri și sfîrșeau cu sărutări și apusuri de soare). Vedea ca aieva înșiruite douăsprezece volume cu scoarțe verzi, pe care scria cu litere de aur : *Konstantin Gostev. Opere complete*. Vedea ca aieva o femeie fascinantă, întinsă pe divan într-o poziție ispititoare. Vedea ca aieva bani, bani și iar bani, zburînd de colo-colo ca un stol de păsărele, zăcînd grămezi pe masă, foșnind prin buzunare. Și fantezia îi servea imaginea triumfală a Gloriei, cu contractul într-o mînă și cu carnetul de cecuri în cealaltă. Kosteia era convins că dacă poeziile lui deocamdată nu sînt publicate, asta nu poate dura mult, și că peste trei-patru ani toți Mozartii vor fi chemați și implorați : „Dați-ne, pentru numele lui Dumnezeu, vreo cinci sute de rînduri din nemuritoarele voastre versuri despre...” Kosteia Gostev știa de pe acum ce o să dea și, în așteptarea acelor vremuri fericite, își completa cu sîrguință stocul : un poem pe lună, trei sute de rînduri pe săptămînă și, zilnic, aforisme de genul acestuia : „«La o parte !» Dedicat celor ce au știut să aștepte.”

Versurile și aforismele, hătute la mașină, erau așezate în sertar în teancuri ordonate, plăcute la vedere. Din cînd în cînd, Kosteia lua dintr-un teanc un poem sau o duzină de aforisme și colinda redacțiile. În lipsă de Mozartii, peste tot lucrau omologii, destul de capabili, ai lui Salieri. Aceștia

se obișnuiseră într-atît cu Kostea, încît nu mai dădeau atenție nici aforismelor, nici persoanei sale. Dar Kostea credea în hazard, și cîteodată hazardul îi surîdea. În ultimii cinci ani, atotputernicul hazard îi zîmbise de nouă ori : pentru trei poezii lirice, două poeme și patru aforisme ; drepturi de autor încasate în acest interval — două sute de ruble, ceea ce reprezenta trei ruble și ceva pe lună. Îi ajungea pentru țigări, iar pentru rest — babacii să trăiască !

Cînd Toberg i-a descris întoarcerea benevolă a lui Galkin, Kostea tocmai se pregătea să brodeze pe subiectul unui roman francez un poem cu c sumedenie de capitole și digresiuni dramatice. Aflînd însă de la Toberg amănuntele cazului Șatunovskaia, decise imediat că va compune un poem despre Galkin : asasinul cel nebun și iubita lui. Tăie titlul poemului la care avusese de gînd să lucreze și caligrafie ceva mai jos : „Amor și nebunie“, apoi îl luă de pe raft pe Dostoievski, ca să caute un motto potrivit. Găsi în numai douăzeci de minute o frază înțeleaptă și de efect, pe care o așternu imediat sub titlul proiectatului poem. Acestea fiind făcute, Kostea se răsturnă în fotoliu cu mîinile în buzunar și cu țigara în gură : sosise ceasul grav al creației. În capul lui Mozart cuvintele roiau în sute de combinații. Pe cele mai expresive și mai plăcut sunătoare le trecea numaidecît pe hîrtie. Cînd umplu o coală, revăzu ce scrisese și mai tăie pe ici, pe colo. Rămăsese o nimica toată — vorba ceca, trei lulele : un biet distih :

Spre cerul blînd, privirea lui dementă
El o înalță, încruntîndu-și fruntea.

Aici se împotmoli. Născocea fel de fel de rime și, ca să se cheme că lucrează, notă cîteva : punte, curte, apoi alunecă pe nesimțite spre altele, din ce în ce mai depărtate : nunțiu, și încă una, complet nepotrivită : stronțiu. În cele din urmă, spunîndu-și că principalul e că a scris începutul și că restul va merge mai ușor, Kosteia răsufală ușurat și se echipă ca să se ducă la masă.

„Cantina publică nr. 6“ era ticsită ca totdeauna. Doar la o singură masă, lungă și șchioapă, mai erau două scaune libere, sub un palmier rămuros și prăfuit din hîrtie verde. Kosteia se așeză sub această imitație grosolană. După cîteva minute, pe celălalt scaun luă loc o blondină pudrată, cu scurtă de blană și pălărioară bleu, tricotată. Înainte de a se fi așezat, întrebuse dacă scaunul nu e cumva ocupat, la care Kosteia, încîntat, replicase cu toată căldura : „Vai, se poate ?! Cu multă plăcere, luați loc, vă rog !“ Din aceea clipă, viața lui Kosteia avea să facă o cotitură bruscă, deviind de pe făgașul pe care și-l croise. Atotputernicul hazard îl atinge cu aripa-i ușoară.

Kosteia încercă de cîteva ori să spună vecinei sale ceva spiritual, potrivit momentului, ceva de care amîndoi să-și aducă aminte toată viața, ceva care să-i apropie, măcar pentru trei ani. Dar nu-i venea în minte nici o vorbă de duh. Tot întîmplarea îi veni în ajutor :

— Cît aveți ceasul, vă rog ? se însufleși brusc blondina și se uită la Kosteia de parcă l-ar fi cunoscut de cînd lumea.

De bucurie, Kosteia adăugă în mod absolut dezinteresat nu mai puțin de cincisprezece minute la ora pe care o arăta ceasul lui.

— Șase și jumătate, domniță !

— Vai ! se sperie necunoscuta, dînd la o parte farfuria în care mai avea o bucată bună de pîrjoală. Nu cumva ceasul dumneavoastră merge înainte ?

— E precis că și tunul fortăreței ! o asigură Kosteia și adăugă : Nu vă grăbiți, domniță, vă asigur că nu veți întîrzia !

Kosteia decise să pornească ofensiva. După ce aruncase în luptă un regiment, mai expedie îndată unul și puse în gura comandantului bătăliei o formulă de mult fumată și ponosită ca un papuc de spital :

— Mi se pare că ne-am mai întîlnit undeva...
Replica blondinei veni prompt :

— Și eu am această impresie ! La Saratov ?...

— La Iaroslavl ! trînti Kosteia într-o doară.

Blondina nu avea nimic împotriva acestei urbe, și atunci Kosteia trimise la asalt trupele de elită :

— N-ați vrea să ascultați noile mele versuri ?

— Ah, sînteți poet ? se extazie blondina. Dar mă tem că...

— O, n-am să vă răpesc mult timp, cel mult zece minute, se grăbi el s-o liniștească. Poeziile acestea au fost publicate, dar mă gîndesc că poate nu le-ați citit...

Trupele de elită deciseră soarta bătăliei : necunoscuta se trase mai aproape și mirosul de pudră și colonie ieftină deveni mai tare. Kosteia începu să recite. Blondina asculta conștiincios, dar era limpede că se plictisea. După ce dădu gata un poem, Kosteia apelă la sonete, prevenind-o că nu sînt sonete obișnuite, ci un buchet întreg. Auditoriul începu să protesteze :

— Scuzați, pachetul dumneavoastră, ca și toate „sonatele“, sînt grozave, dar trebuie să plec. N-am încotro !

Așa i-a trîntit-o : pachetul și sonatele... Rănit de moarte, Kostea lăasă capul în piept. Blondina se înduioșă :

— Nu fiți supărat pe mine... Vă dau voie să mă conduceți, bine ? Vai, dar ador versurile ! Și dumneavoastră ?

— Și mie îmi plac foarte mult, răspunse Kostea și se apucă să explice blondinei că de fapt nu numai că-i plăceau, dar le și scria. Înțeleg, n-aveți timp, sînteți grăbită...

— Vai, sînt teribil de grăbită, dragul meu poet ! ciripi blondina.

Kostea zbură pînă într-al nouălea cer și se apucă să construiască pe terenul acela destul de șubred castele cu havuzuri. Spînzurată de brațul lui Kostea, blondina îndruga verzi și uscate. În tramvai se prezintă : Tamara. Kostea îi spuse și el cum îl cheamă, dar ea îl boteză pe loc Kostandi. Numele acesta comic, de circ, se potrivea extraordinar cu fața lui slabă și romantică. Lui nu-i plăcea : duo Kostandi, artiști de circ, își trăgeau palme, făceau tumbe și giumbușlucuri, dar ce să-i faci — al nouălea cer își are legile lui...

Coborîră din tramvai pe Bolșoi, colț cu Spasskaia ; Kostea tocmai se gîndea să-și ia rămas bun, firește nu înainte de a face schimb de adrese, dar Tamara îl apucă de braț și porni, hotărîită, la dreapta. Ajungînd cam pe la mijlocul străzii Spasskaia, blondina făcu la stînga, apoi din nou la dreapta, pe urmă iar la stînga.

— Dacă nu mă înșel, cartierul acesta se numește Koltovski. Aici stai, Tamara ?

— Nu, Kostandi, mă duc în vizită. Mă conduci pînă acolo ?

Cum să dea Kosteia cu piciorul unui asemenea noroc ! Nu degeaba i se spune hazardului Măria-Sa. Cînd se opriră la ușa unei căscioare de lemn și Tamara trase de mînerul soneriei, surveni clasicul moment de tăcere. Tamara făcu un gest : gestul fatal al despărțirii. Kosteia se descoperi și-i sărută cu evlavie mînușița durdulie. Între timp, ușa se deschise.

— Gheorghi Stepanovici Flitov e acasă ? întrebă Tamara.

Kosteia nu-l vedea pe omul care deschisese, dar auzi limpede răspunsul :

— Trebuie să vină îndată. Intrați, vă rog.

Dezlipindu-și cu regret buzele de pielea aromată și aducîndu-și aminte că nu-și notase încă adresa ei, Kosteia băgă mîna în buzunarul de la piept. Dar se vede treaba că omul din interior se plictisise să urmărească scena duioasei despărțiri, căci îi pofti cam agasat :

— Intrați și vorbiți aici. Poftiți !

Tamara trecu pragul. Kosteia, după ea. Cîcva îl împinse destul de grosolan în casă și se grăbi să răsucească cheia în broască.

— Pardon, blîgii Kosteia, eu n-am venit la... am vrut numai să întreb...

— N-aveți decît, i-o tăie un bărbat înalt, cu manta de uniformă, și-l invită într-o cameră. Stați jos. Dumneavoastră la cine ați venit ?

De cînd era, Kosteia nu mai pășise una ca asta. Tamara însă mai trecuse peșemne prin astfel de

situații : îl urmă pe bărbatul cu manta în cameră și, văzînd acolo alți doi inși înarmați, se aruncă pe un scaun cu o grabă ce arăta că înțelesese că nu mai există nici o șansă de scăpare, își deschise poșeta și se apucă să se pudreze, ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Tot acolo îl aduseră și pe Kosteia, care se străduia să demonstreze că nu poate avea nimic comun cu cei ce locuiau în această casă, necum cu cazul pe care deocamdată îl ignorează și din pricina căruia... Monologul lui Kosteia, ascultat cu răbdare, a durat vreo cinci minute. Însă cînd pretinse să i se dea drumul numaidecît, i se răspunse pe un ton calm, dar categoric :

— N-o să plecați nicăieri. Ați vorbit destul. Stați jos și simțiți-vă ca acasă. Doriți ziarul de azi ?

— Mulțumesc, l-am citit, răspunse Kosteia, înțepat, și se așază într-un colț. Blondina se făcea frumoasă și nici nu se uita la el. Peste un ceas mai aduseră un prizonier : un bătrîn înalt și solid. O salută pe blondină, dădu din cap și în direcția lui Kosteia, spuse „felicitările noastre“, apoi se așază pe un scaun și începu să bată darabana cu degetele pe genunchi. Kosteia băgă de seamă că-i lipsea un deget. Pe la zece seara fură încărcăți cu toții într-un autocamion, care porni într-o direcție necunoscută. Pe blondină o podidi plînsul. Bătrînul, care și el abia-și ținea firea, murmură :

— Liniștește-te, Darialcik ! E o neînțelegere la mijloc. Într-un sfert de ceas o să se lămurească totul și o să ne dea drumul.

— Vai... n-o să ne dea drumul ! scînci blondina. Sînt sigură !

— Pușchea pe limbă, mormăi acela care încercase s-o încurajeze. Și ce crezi c-o să ne facă ?

Bătrînul oftă de cîteva ori și, fără să aștepte răspunsul, vorbi de unul singur :

— De, e regimul lor, ei sînt stăpîinii, ce-or socoti cu cale, aia ne-or face, asta e și gata... Apoi, către Kosteia :

— Dar dumneata, cum de-ai picat aici ? Că figura dumitale nu-mi pare cunoscută...

— Exact, stimate domn, adică pardon, tovarășe, se corectă Kosteia pentru orice eventualitate, figura mea nu are de unde să vă fie cunoscută.

— Care va să zică, ești un necunoscut, îl luă în zeflema bătrînul.

Kosteia întoarse capul în altă parte. Bătrînul oftă și mai spuse o dată :

— Mda, felicitările noastre...

Capitolul 26

PĂSĂRICA A CIRIPIT

„Depozițiile cetățeanului Zajoghin, Alexandr Gavrilovici, înregistrat în evidența populației sub numele de împrumut Flitov, Gheorghi Stepanovici, fost agent secret-informator al jandarmeriei guberniale Petrograd, din 4 martie 1907 pînă la 14 februarie 1917. Identificat la 28 februarie 1926 de tovarășii Karpov, Blajevici, Rohlin și Solski, muncitori la fostele uzine «Siemens-Schuckert».

Numitul Zajoghin a mărturisit...“ Urma lista „operațiunilor“ infame ale agentului provocator, o epopee mîrșavă de trădări și ticăloșii, spovedania unei conștiințe întunecate și a unei inimi mișele.

După acest prim contact cu viața reală, nu cu cea zugrăvită în romanele traduse, Kosteа Gostev și-a părăsit pentru o vreme lirica abulică și și-a pus răspicat o întrebare cît se poate de serioasă : ce-i de făcut cînd n-ai ce face ? Și a decretat : mai puțin scris, mai multă muncă.

— Găsiți-mi un serviciu, îl rugă el pe Toberg. Pentru dumneavoastră, care aveți atîtea relații și cunoștințe, nu e prea greu. Mi s-a urît să tot stau degeaba !

— Mă rog. Și ce-ai vrea să faci ? Ce știi să faci ? îl întreabă Toberg, cunoscînd dinainte răspunsul.

— Ce știu ? Hm... făcu Kosteа cu o strîmbătură de dezgust la adresa propriei sale persoane. Să bat la mașină. Și mai știu să scriu versuri...

— Ba nu știi, îl contrazise Toberg. Dumneata le confecționezi, ceea ce e cu totul altceva. La asta mă pricep și eu, și dacă aș avea timp...

— Și mai știu... mai știu... reluă Kosteа fără să se supere... să fac ce-o să mi se poruncească...

— Dacă-i așa, uite ce-ți poruncesc : noi avem un loc liber — nu știu cum îi spune funcției — ceva la muzeul miliției judiciare.

— Cranii, cuțite, sînge și șperacle ? se strîmbă iar Kosteа. Fie, am să încerc.

— Încearcă. Oricît, ai să ai și dumneata un rost. Și poate că atunci, în loc de poezioare ai să te apuci de poezie adevărată, pricepi ?

— Iar începeți ? se enervă Kosteа. Cînd să vin după răspuns ?

— Azi vorbesc cu cine trebuie și mâine te prezinti. Și cu asta — punct : am treabă. Noroc !

Cît privește Galkin, și-a dat seama curînd că se înșelase : acel „da“ al lui n-a fost de ajuns. Era sleit de vizitele zilnice ale anchetatorului, experților, profesorului. Toți îi pretindeau fapte și amănunte. Galkin răspundea invariabil cam așa :

— Am ucis. Cum ? Nu mai știu. I-am dat cu toporul în cap și am început să caut scrisorile mele. Dar nu le-am găsit. Pe urmă am umblat fără rost prin oraș, m-am urcat într-un tren, pe urmă... Nu mai spun nimic. Trebuia s-o ucid și am ucis-o.

Cu totul altfel se comportă Zajoghin. În timp ce Galkin era ascuns și zgîrcit la vorbă, el dădu în vileag totul, cu lux de amănunte. Înțelegînd că situația e disperată, lăasă deoparte orice prudență și povesti anchetatorului (desigur, cu speranța secretă că mărturisirile complete îi vor ușura soarta), nu fără un fel de sadică lăudăroșenie, etapă cu etapă, toată activitatea lui abjectă în slujba Ohra-nei țariste. Denunțîndu-se, nu uita să-și denunțe și „colegii“, insistînd mai ales asupra rolului lui Axionov. După ce-l înfundă bine de tot pe moșneagul căruia îi lipsea un deget, bătrînul vulpoi se consideră răzbunat și, cu perfecta lipsă de scrupule a canaliilor din tragediile clasice, începu să dea și în plevușcă, printre care și în Karasev.

Biografia lui Axionov nu prezenta cine știe ce interes — poate doar că săvîrșise crime de drept comun pentru care merita pedeapsa capitală. Chiar la primul interogatoriu a ieșit la iveală că, înainte de revoluție, Axionov fusese copist-șef la un comisarariat de poliție și o ducea numai în chefuri. După 1917 s-a îndeletnicit cu falsificări de acte și, in-

trînd în legătură cu serviciul de spionaj al unei puteri străine, îi expedia peste graniță pe toți cei ce se temeau de memoria patriei lor.

Orice mister își găsește pînă la urmă dezlegarea. Unul după altul se desfăceau nodurile legate cu ani și ani în urmă. Cu excepția unui singur noduleț, ce părea, de altfel, lipsit de orice importanță. Eclipsat de personajele și evenimentele de prim plan, își ducea neobservat existența obscură administratorul imobilului din strada Marat nr. 14. Cînd s-a deschis ancheta în cazul Galkin, i s-a trimis, chiar din primele zile, citație să se prezinte la miliția judiciară. Acolo a fost luat în primire de Nasușev.

— Stați jos, tovarășe Bovin. Vă rog să-mi răspundeți la cîteva întrebări. L-ați cunoscut vreodată pe Alexandr Danilovici Zajoghin ?

— Zajoghin ?... Nu cred. Alexandr Danilovici ? Nu, nu cunosc pe nimeni cu numele acesta.

— Sînteți sigur ? Vă previn că e mai bine să răspundeți sincer decît să încercați să ne induceți în eroare. Gîndiți-vă bine, poate că totuși l-ați cunoscut...

— Nu, categoric, nu cunosc nici un Zajoghin !

— Mă rog, să admitem. Atunci, vă rog să-mi spuneți dacă ați dăruit cuiva vreunul din obiectele care vă aparțineau ?

— Doamne, Dumnezeu ! Sigur că da ! Și ce-i rău în asta ?...

— Da ? Buun... Și ce obiecte anume ? Vă puteți aduce aminte ?

— Ei, asta-i... Merg pe patruzeci și cinci de ani și am făcut atîtea cadouri în viața mea, am dăruit atîtea obiecte, încît...

— Înțeleg, înțeleg... Hm... Încercați să vă aduceți aminte de unul singur. De pildă, de un mic obiect pe care sînt gravate numele dumneavoastră de familie și cele două inițiale ; e un lucrușor pe care l-ați făcut cadou unei anumite persoane. Ei ?

— Numele și inițialele ?... Nu știu. Sau poate am uitat. Vă rog să nu vă supărați, dar cred că-i o confuzie la mijloc !

— Confuzie ? Buun... Dar asta ce-i ? Și Nasusev întinse administratorului un briceag lung și îngust cu prăsele de os. Pe lama subțire de oțel puteai citi : P. P. Bovin.

Administratorul sări ca ars. Rămase cu gura căscată, nereușind să găsească exclamația potrivită care să exprime uimirea. Întoarse briceagul pe toate fețele, îl băgă în buzunar, ca pe urmă, dîndu-și seama, să-l restituie anchetatorului, blîguind scuze.

— Dar... cum a ajuns aici ? îngăimă el, meru cu gura căscată.

— Aha ! Prin urmare, recunoașteți că vă aparține ?! Dacă-i așa, atunci dați-mi voie să vă întreb eu cum a ajuns acest obiect la Zajoghin ?!

— Zajoghin ?... Care Zajoghin ? bolborosi administratorul, în care începea să intre frica. Pe onoarea mea dacă știu cine e Zajoghin !

— Buun... Atunci lămuřiți-mă cum a nimerit obiectul acesta la numitul Zajoghin, pe care dumneavoastră nu-l cunoașteți ?

Administratorul ridică din umeri ; cu o grimasă și un gest de nedumerire, îi răspunse :

— Habar n-am, tovarășe ! Bănuiesc însă că pezevenghiul acela blestemat de Zajoghin l-o fi cumpărat pe undeva, la piață. Doar am fost jefuit, vă amintiți, nu-i așa ?

— Și ? Și ? strigă Nasușev, imitat de Toberg.

— Și briceagul mi-a fost furat o dată cu celelalte lucruri. Vă amintiți ?

Fu rîndul lui Nasușev să-și piardă cumpătul : încă o ipoteză genială, de care fusese atît de sigur, se năruia. Ipochimenu era cu totul inocent, n-avea nici în clin, nici în mîneacă cu isprăvile lui Zajoghin. Nodulețul se desfăcuse, și într-un chip atît de simplu, că era mai mare rîsul... Nasușev avea sentimentul că cineva petrece colosal pe socoteala lui.

— Ceiățene agent, se însufleți deodată administratorul, luminîndu-se la față. O dată cu briceagul mi s-a mai furat și o brățară, și un ceas cu lanț de aur. Poate că hoțul, Zajoghin ăla, le mai are ? Interesați-vă, dragă tovarășe, vă rog, v-aș fi tare îndatorat. Cît despre recunoștință, n-aveți grijă. Deh, oameni sîntem...

— Ce tot îndrugi acolo ? se trezi Nasușev, care fusese cu gîndul foarte departe.

— Vorbeam de brățară, tovarășe ! E din douăsprezece verigi, una turtită rău de tot. Administratorul, desenînd cu creionul un cerc, arată cu vîrful un anumit loc. Iar aici, reluă el, are trei brelocuri cu diamante. Toată brățara cîntărește exact o sută optzeci de grame. Piesă de valoare, stimate tovarășe !

— Curat piesă, murmură celălalt, răspunzînd propriilor sale gînduri. Apoi brusc : Dar ceasul ?!

— Ceasul ? tresări administratorul. Păi, e un ceas de aur. A, o frumusețe de ceas ! Atîta de gros, și cu lanț lu-ung, de treizeci și șapte de verigi... Dar de ce întrebați ?

— Aşa, făcu Nasușev plictisit. Poți pleca. Vino mâine să-ți iei lucrurile. Umblă sănătos, brățară cu diamante !

A doua zi, administratorul primi brățara ce i se furase cu o săptămână în urmă, dar ceasul, ceasul acela de aur care avea aplicată pe capac o acvilă cu două capete, ceasul cu lanț de aur, dispăruse. Zajoghin declară că l-a vândut în piața Suhariovka din Moscova.

La lunga listă de capete de acuzare s-a mai adăugat și acela de furt cu efracție. Zajoghin mărturisise fără ezitare infracțiunea ; întrebat ce l-a determinat să fure, a răspuns :

— Voiam să ies la pensie, cum s-ar zice. Două-trei spurgeri pe lună e arhisuficient ca s-o duci bine.

— Dar riscul ?

— Riscul e viața mea. Și-apoi, cine nu riscă, nu câștigă !

Nodurile și nodulețele se desfăceau încet, dar sigur. Încet, dar sigur se lămureau misterele.

Capitolul 27

GENERALUL ȘI CU IEPURE VENEAU SĂ-L VADĂ PE GALKIN

Galkin primea zilnic gazete sau reviste leningradene, ca și vizita unor oameni îmbrăcați în uniformă militară și a unor bătrâni savanți în redingote, care veneau să stea de vorbă cu el. Între sa-

vanți și oamenii aceia în uniformă se iscau lungi și aprinse controverse.

— Toată povestea asta este foarte ciudată, spun-au cei în uniformă. Se poate răspunde și da, și nu.

— Răspunsul nostru este nu, declarau ritos savanții în redingote.

— Bine, dar pacientul dumneavoastră a mărturisit...

— Dar și dumneavoastră aveți destule dubii în privința acestor mărturisiri !

— Eu unul nu cred, nici nu pot concepe una ca asta, îl cunosc prea bine pe Galkin, o ținea într-una Sotnikov. După cum știți, experții au insistat ca Galkin al meu (acest *meu*, profesorul îl rostea apăsat) să rămână la mine, la spital. Puțină răbdare, și vă veți convinge că am dreptate.

Galkin literalmente se repezea la ziare și le devora de la editorial pînă la numele redactorului-șef. Revistele, însă, le parcurgea la repezeală, apoi le arunca. Își petrecea aproape tot timpul stînd la fereastră, cu capul plecat. Își recapitula în minte trecutul. De cînd se știa, trăise tot în sărăcie și zbucium. De foarte tînră îndrăgise singurătatea, iar pe terenul prielnic al singurătății s-au dezvoltat deprinderea autoanalizei, egoismul și egolatria, care, toate laolaltă, l-au făcut nefericit. Întorcîndu-se cu gîndul în trecut, reconstituind episoade și detalii, evocînd întîlniri și despărțiri, bucurii și dureri de care avusese parte cu ani în urmă, Galkin constata cu groază că, în fond, el nu trăise cu adevărat, ci doar vegetase, preocupat numai de propria-i persoană, de propriile-i probleme și propriile-i îndeletniciri, care nu aduceau nimănui nici

un folos. Nu ținea minte să fi procurat cuiva vreo bucurie sau mîhnire, nu făcuse nimănui vreun rău, dar nici altceva, astfel ca oamenii să fie mereu conștienți de existența lui. A fost un fiu al epocii sale, un strănepot al lui Raiski și Lavrețki, rudă de departe cu Oblomov¹.

„Am avut prieteni, dar n-am știut să-i păstrez, își spunea Galkin. L-aș fi putut salva pe Herschel, dacă aș fi făcut ceea ce-mi ceruse — și-mi cerea atît de puțin !... Dar pînă să mă decid, Herschel a dispărut și nici pînă azi nu știu ce-a devenit. Azi, însă, aș face orice mi-ar cere. Azi !... E tîrziu, mult prea tîrziu ! Am lăsat viața să mi se scurgă printre degete...”

Aceste reflecții le simțea umilitoare. Reconstituind, descurcînd și îmbinînd fragment cu fragment trecutul său, Galkin nu se gîndea aproape de loc la Șatunovskaia, iar cînd imaginea ei îi apărea brusc în minte, se grăbea s-o alunge, fără să-și dea seama că vorbele pe care le murmură începeau cu laconicul „dar”.

„De fapt, toată viața mea a fost clădită pe acest «dar», își spunea Galkin. E aici un tîlc foarte adînc și mă mir că nici un scriitor n-a tratat subiectul ! Am s-o fac eu, dar... De acord, dar... Vă asigur, dar... Voi face tot posibilul, dar... Eram asemenea calului de șah, care face un pas înainte și imediat se dă la o parte : porneam, dar drumul meu n-a fost niciodată drept...”

Cîteodată avea impresia că e pe punctul de a-și pierde iar mințile. În asemenea clipe nu mai vedea

¹ Personaje din literatura clasică rusă.

nici pereții, nici fereastra — totul se depărta plutind, mai întâi spre stînga, apoi spre dreapta, și numai o singură ființă îi ținea tovărășie în singurătatea captivității lui. Împlîntînd sclipirea ochilor ei verzi, imenși în ochii lui Galkin și bîrligîndu-și coada pufoasă, ființa aceea mieuna și se apropia cu pași de pîslă. Cămăruța se umplea cu miros de mixandre, și mirosul stăruia apoi cu orele.

Așa își strîngea Galkin, într-o boccea mare, legată strîns cu zece noduri, visele deșarte și viața-i inutilă de pînă atunci. Cine știe ce s-ar mai fi întîmplat cu el și cum și-ar fi sfîrșit zilele; dacă în a opta zi de detențiune n-ar fi citit în gazetă o scurtă informație și dacă niște prieteni nu s-ar fi gîndit să-i facă o vizită...

Doi puști îmbrăcați ca vai de ei ieșiră din gara „Moskovski“ și o luară pe Bulevardul Nevski, la ceasul acela scaldat în soare. Cînd unul rămînea în urmă, celălalt se oprea în dreptul vreunei vitrine și-l aștepta. Iar cînd acesta cotea la dreapta, primul îl urma fără ezitare. Au încercat ei să meargă alături, dar n-au reușit : unul făcea pași mari și călca apăsător, celălalt depăna mărunț din picioare. După puțin timp, codașul obosi și se așeză pe o bornă :

— Mă seacă bătăturoiul ! Stai să mă lase un pic.

— Bătătura trebuie tăiată, îl dăscăli prietenul. Că nu-i măsă să treacă de la sine. Te-ai odihnit, ajunge, hai să mergem.

Porniră iar pe trotuar, pe lîngă bordură. Unul din ei întrebă un milițian :

— Nene, unde-i aici balamucul ?

— Când ai să te scrîntești de tot, ai să afli, răspunse acesta.

— Mata să nu ne iei la mișto, nene, că chiar dacă avem zdrențele astea pe noi, nu sîntem derbedei. Spune ce te-am întrebat.

Milițianul arată cu bastonul spre capătul bulevardului și le explică s-o țină drept înaintea pînă-n Moika, apoi s-o ia de-a lungul apei pînă la...

— Și chiar acolo nimeriți, măi puștilor. Da' ce, vreți să vă ia nițel în pensiune ?

— Nu, cică se dă pește acolo, i-o întoarce posac puștiul care se văita de băătăură. Hai, Generale !

Cam peste o jumătate de oră, iată-i ajunși la Moika. Neavînd prea multă încredere în explicațiile milițianului, hotărîră să mai întrebe pe cineva. Din direcția opusă venea un bătrîn simpatic, cu ochelari. Generalul fu de părere că ăsta precis că-i profesor, ba poate chiar ăl mai mare din tot orașul.

— Îl întrebăm ?

— Întreabă-l tu, că ai papagal, bombăni prietenul.

— Cetățene profesor, îl acostă Generalul, sînteți amabil să ne spuneți unde-i pe-aici casa de nebuni ? Trebuie să vedem neapărat pe cineva de acolo, pe unu' Galkin.

— Galkin ?! exclamă bătrînul. Doamne, Dumnezeu ! Pe Galkin al meu îl căutați !! Haideti, vă duc acolo ! Destinul v-a îndreptat pașii încoace, destinul !...

— Ba nu, cetățene profesor, un curcan ne-a explicat pe unde s-o luăm. Da' mai e mult de mers ? Că ăsta nu mai poate de bătături !

— E la doi pași, ajungem numaidecât, bolborosi Sotnikov. Mergea cu trupul sucit într-o parte, ca să-i poată vedea mai bine pe băieți. Dar voi de unde îl știți pe Galkin? În ce împrejurări l-ați cunoscut?

— A, e o istorie prea lungă ca să v-o povestim pe stradă, răspunse Generalul cu un gest evaziv. O să vă spunem totul mai târziu. Da' ce face Galkin? Trăiește?

— Ba o să mi-o spuneți chiar aici, pe loc! stăruie profesorul, oprindu-se. Nici nu vă puteți închipui câte depind de ceea ce-mi veți spune! Să ne așezăm aici, n-avem de ce să ne grăbim. Ei, s-aud!

Și băieții îi depănară povestea, o poveste atât de interesantă, ba chiar captivantă, și pe de altă parte atât de neverosimilă, încât dacă profesorul ar fi auzit-o de la un adult — mai ales de la unul „citit“ — n-ar fi crezut un cuvânt, așa cum nu acorda credit nici unei cărți, nici unei file de memorii și de alte amintiri. Numai relatarea de o mișcătoare naivitate a faptelor brute și accentele de dezarmantă sinceritate din glasul povestitorilor (fiindcă istoriseau amândoi, întrerupându-se unul pe altul) l-a împiedicat să-i ia drept mincinoși. Băieții remarcaseră cu o finețe extraordinară detalii din gesturile și mișcările lui Galkin, finețe care, după părerea profesorului, depășea cu mult simțul de observație obișnuit al copiilor. Dar ceea ce l-a năucit complet a fost următorul raționament al micilor săi interlocutori:

— Galkin se căina că-i nenorocit și când zicea asta, ridica mâinile ca și când ar fi vrut să se apere de cineva, ceea ce înseamnă că i-au făcut vreun

rău, că a ajuns așa pentru că, de fapt, e tare de treabă. Că noi, slavă Domnului, am avut de-a face cu tipi de tot soiul, așa că, orice ai zice matală, cunoaștem la oameni.

Ajunseră la poarta spitalului curînd, și totuși... cu numai cinci minute prea tîrziu. La spital se întîmplase ceva, ceva de necrezut pentru toți cei ce-l cunoșteau pe Galkin. Ceva care pînă la urmă era fatal să se întîmple.

Chiar în clipa în care puștii se interesau unde-i ospiciul, Galkin despătura gazeta și căuta rubrica faptelor diverse. Citi pe sărite despre un incendiu și două sinucideri și dădu să întoarcă foaia, ca să treacă la articolul de fond, cînd deodată privirea îi fu atrasă de o notiță publicată în pagina a doua cu caractere mari, groase. Luă creionul, înconjură notița cu o linie tremurătoare și, cuprins de o senzație fizică de teamă și anxietate, încă înainte de a înțelege bine despre ce e vorba, parcurse nota în diagonală, apoi o reluă cu glas tare, rostind clar fiecare cuvînt. Cînd citi : „...i-a denunțat pe Herschel și pe mulți alții“, tăcu și închise ochii. Mototoli gazeta, o zvîrli într-un colț și fața i se schimonosi de groază. Arăta la fel cum arătase cu mult timp înainte de evadare, și Sotnikov s-ar fi speriat văzîndu-l din nou așa.

Pe dinaintea ochilor galopau, nemaipomenit de clar și reliefat, stereoscopic aproape, imagini și scene din trecut : cu un efort de voință, reuși să oprească una din ele și înlemni de groază, ca și cînd ceea ce vedea s-ar fi petrecut în spațiul real și nu în cuprinsul fanteziei lui...

...Herschel, tînar, cu bărbuță rară și mustăcioară scurtă, îl apucă pe Galkin de braț, zicîndu-i :

— Mă tem că am fost denunțat. E descindere la mine acasă, adică în camera unde stau cu chirie. Am venit numai pentru o clipă la tine. Vezi, dacă ești întrebat, spune că nu m-ai văzut, bine? Îmi faci un mare serviciu. Nu m-ai văzut de ieri dimineată.

— Nu te-am văzut de ieri dimineată, repetă după el Galkin.

Pronunță aceste cuvinte și acum, privind țintă chipul prietenului său plăsmuit de imaginație.

— Încă nu sînt sigur, continuă Herschel, dar mi se pare că Zajoghin e un ticălos. Un ticălos de ultima speță...

Chipul lui Herschel se înceteșă și pe ecranul ținerii de minte apărură Zajoghin : îi surîdea lui Galkin și-i spunea că-i pare rău de Herschel, că Herschel ar trebui ajutat.

— Vai, și eu care puteam să-mi ajut cu adevărat prietenul ! aproape că strigă Galkin. Dar n-am mișcat un deget ! Ca să aflu acum...

Un fior îl străbătu.

Sări în sus, înșfăcă cîrjele, și le potrivește bine și izbi de cîteva ori cu pumnul în ușa. Nimic. Atunci începu să bată cu o cîrjă.

— Ce e ? Întrebă răstit o voce ; ușa se crăpă un pic. De ce bubui ? Ți-e sete ?

— Trebuie să plec ! bolborosi Galkin tremurînd tot și rostogolind ochii ca un scos din minți. Tovarășe ! S-a comis o ticăloșie cumplită ! Prietenul meu... N-am făcut nimic ca să-l ajut, și s-a prăpădit ! Lasă-mă să plec, tovarășe !

— Nu-i voie, stai aici.

Ușa se închise, dar peste o clipă fu trîntită de perete și omul cu cîrjele trecu săgeată pe dinaintea

gardianului. Știa, ținea minte pe unde trebuie s-o ia și nimeni nu încercă să-l oprească. Gardianul se luă după el, dar între timp Galkin ajunsese în hol, iar de acolo țîșni în curte. Liber ! Deodată forțele îl părăsiră și, în timp ce se prăbușea, o cîrjă, în cădere, îl lovi în cap.

— Mă doare ! țipă Galkin. Mă înjunghie la inimă !

Înainte de a închide ochii, mai privi o dată în jur. Surîse și ridică mîna : îi recunoscuse pe General și pe Iepure.

— Prieteni, murmură el ; dar nu mai avu putere să continue : o groaznică sfîrșeală, la care se adăugau oboseala pricinuită de efort și durerea de la inimă, îl imobiliza cu funii moi și calde, înceteșîndu-i conștiința.

— Te doare, nene Galkin ? întrebă Iepure, lăsat în genunchi.

— Și noi care veneam la matală, și noi care... bîîguia Generalul, clătînd capul și abia ținîndu-și lacrimile. Și noi care voiam să...

— Mulțumesc, șopti Galkin, spuneți tuturor...

Doi inși cu brancardă se apropiau în pas alergător, precedați de Sotnikov și de un bărbat în uniformă militară. Galkin făcu un semn cu mîna și toți încremeniră, înțelegînd că vrea să spună ceva.

— Ascultați, articulă el neclar, dar apăsător și cu ardoare. Am vrut să omor, dar...

O lumină orbitoare îi luă vederea. Auzi clinchet de clopoței și degete fierbinți îi atinseră fruntea și inima. Prin pleoapele lăsate vedea un băiețel cu plete lungi și cu un buchet de mixandre în mîină. Și mai vedea un drum larg și alb. Zvon tremurat

de balalaică îi ajunse la urechi, și surîse — pentru ultima oară.

Încă o clipă, și ochii i se deschiseră ; să-i închidă la loc nu mai putea.

Capitolul 28

CE-A VĂZUT PISICA ROȘCATĂ

Autorul acestei povestiri strict adevărate preferă tuturor medicilor de pe lumea asta pe tămăduitorul modest și benevol al cărui nume nu are o rezonanță prea sonoră : Timpul. Autorul presupune, ba e aproape sigur că bisturiul său e nedureros chiar și în operațiile pe viu practicate în afecțiuni cronice, refractare oricăror mixturi și hapuri, cum sînt Dragostea Nefericită, Ura Oarbă și Miopia Deznașdejdei. Autorul e gata să pună mîna-n foc că pe cugetul acestui tămăduitor nu există nici o pată ; mai precis, că toți aceia pe care i-a tratat s-au înzdrăvenit — mai curînd sau mai tîrziu. Și că cei ce s-au vindecat mai tîrziu, s-au simțit mai bine.

Timpul este un doctor îcusit și plin de duh. Îi plac glumele și anecdotele cu poante îndrăznețe și neașteptate. El cicatrizează răni ce par nevindecabile și corectează cele mai agramate texte. El poate să transforme dragostea în ură și viceversa, să șlefuiască un paradox spiritual pentru a face să apară, după ani și ani, fațetele adevărului pe care-l

cuprinde. Pe trîntorul și chiulangiul cu educație Kostea Gostev, timpul îl prefăce într-un membru activ și folositor al societății, iar pe locatarii fostului conac al generalului — în oameni de treabă, interesați și capabili. E drept că uneori, ba chiar foarte des, tămăduitorul acesta este secondat de tainicii lui slujitori — împrejurările și faptele. Despre cele dintîi spunem de cele mai multe ori că sînt întîmplătoare, iar despre celelalte — implacabile. Și una, și alta sînt adevărate. Dar nu e mai puțin adevărat că nu ne putem pune totdeauna nădejdea în acest tămăduitor : e mai bine să păstrăm relații cordiale cu Speranța, ca și cu foarte popularele ei surori : Credința și Iubirea, pe al căror ajutor putem conta oricînd. Nu trebuie uitat că Timpul e neutru și că tot ce nu-i nici așa, nici așa, are antipatica însușire de a fi călduț ; or, noi preferăm sau frigul, sau căldura dogoritoare.

Pe Galkin, totuși, Timpul nu-l vindecase. Dar cu concursul lui, va fi dat uitării. Omul e făcut pentru bucurie și fericire. Iar cine-i contra, ne este cel mai rău dușman. Timpul va scăpa lumea de ticăloșie, de trădătorii vicleni, de deșteptii slugarnici și de imbecilii mult prea zeloși. Și ce nu va reuși să facă Timpul, vor face — și încă bine — niște oameni obișnuiți, fermi în vrerile și vorbele lor. Neamul dulgherilor și al ziditorilor e nemuritor și nimic nu se pierde pe lume.

A doua zi după moartea lui Galkin, Generalul și cu Iepure s-au întors la Sablino. Între timp, discutaseră de două ori cu procurorul, luaseră de trei ori masa la Sotnikov și-l văzuseră din fugă și pe avocatul lui Zajoghin, cu care însă refuzaseră categoric să stea de vorbă.

— Pe-o lepră ca asta și-a găsit să apere?! strigase Generalul fierbînd. Nu i-e rușine obrazului!

Sotnikov a încercat să le explice băieților rolul apărării într-un proces, dar ei nici n-au vrut să audă. Pentru Sotnikov rămînea un mister de nepătruns ce-l determinase pe Galkin să recunoască abia în clipa morții că nu el o omorîse pe Șatunovskaia. Și de ce, cu ce scop se acuza singur înainte de acest asasinat? Ce se ascundea aici?

— Sînteți om învățat, așa că dumneavoastră trebuie să lămuriți cum devine chestia, spunea Iepure, susținut de General. O fi vrut să facă o glumă și atîta tot!

— Ei, asta-i! protesta Sotnikov. Aici nu glumește nimeni, niciodată! Probabil că în momentul cînd a fugit, Galkin avea de gînd s-o ucidă, de aceea se socotea vinovat. E aici ceva foarte subtil, dragii mei. Ceva ca la Dostoievski.

— Care, scriitorul? se interesează Generalul. Ala de-a născocit „Oameni sărmani”? Cunosc, am citit. Drăguț!

— N-a născocit, ci a scris, îl corectă blînd Sotnikov.

— De scris, a scris-o el mai pe urmă, dar mai întîi tot a născocit-o, nu se lăsă Generalul.

Misterul părea de nepătruns. Cînd fusese acuzat și de asasinarea Martei Alexandrovna Șatunovskaia, Zajoghin tăgăduise la început, dar complicii lui, încolțiți de probe, denunțaseră pe această canalie și brută. Așa s-a făcut că, într-un posomorît și ploios început de aprilie, o notă apărută în gazete anunța că „peste cîteva zile, la Tribunalul gubernial se va judeca procesul agentului provocator

Zajoghin. Completul de judecată va fi prezidat de tov. Iakovlev.“

Mai curînd sau mai tîrziu, toate enigmele se lămuresc. Şi foarte des, dacă nu chiar întotdeauna, un amănunt în aparenţă neglijabil, o nimica toată — o vorbă întîmplătoare, o privire uitată — se dovedeşte a fi cheia misterului. Galkin spusese adevărul : el nu ucisese. Sotnikov, care a comis şi destule erori, de data asta nu se înşelase : Galkin ştia să dorească, nu şi să acţioneze. Ceva-ceva lumină ar fi putut aduce în cazul acesta — fireşte, dacă ar fi fost în stare să vorbească — pisica roşcată a moartei. Într-o dimineată senină, cu zăpadă, auzind soneria, micuţa făptură ciulise urechile şi se uitase la stăpîna ei ; o văzu aruncîndu-şi pe umeri capotul, vîrîndu-şi picioarele în papuci şi ducîndu-se de grabă la uşă. După cîteva clipe, lîngă stăpîna stătea un bărbat cu melon. Pisica se apropie de el şi, încovoindu-şi spinarea, începu să i se frece de picioare, lăsîndu-i pe pantaloni firicele de păr. Mai întîi bărbatul i-a spus stăpînei ceva, apoi a început să strige la ea şi s-o ameninţe. Speriată, pisica se refugie în bucătărie. Acolo, lîngă masă, mai stătea un bărbat : ţinea în mîna un topor şi părea că aşteaptă.

Actul trei pisica nu l-a văzut : a rămas, plictisită, pe plita rece. Abia pe urmă, cînd cei doi bărbaţi au intrat în bucătărie şi s-au apucat să se spele pe mîini, pisica s-a dat jos de pe plită şi a aruncat o privire în odaie : toate scaunele răsturnate, pe jos — maldăre de rufe, pe toaletă un pachet mare, legat cu sfoară ; iar stăpîna zăcea nemişcată la dreapta pragului. Pisica îşi vîrî botişorul în părul bogat şi moale al femeii, dar dădu

de ceva umed și cald și sări la o parte. Începu să se vînzolească prin cameră și, cînd s-o zbughească de acolo, mai văzu un bărbat, care peșemne abia intrase : avea un singur picior și se sprijinea în cîrje. Pisica băgă de seamă că pachetul de pe toaletă dispăruse. Nu pricepea ea multe, totuși învățase unele manifestări ale oamenilor și le știa tîlcul. Uitîndu-se cum stătea ologul aplecat deasupra stăpînci, pisica înțelese că omul acela era speriat și bucuros în același timp. Dacă pisica ar fi avut grai, l-ar fi întrebat de ce se bucură și de ce nu se ridică stăpîna de jos...

Asta-i tot ce a văzut pisica, pe care nici nu știm cum o chema. L-a condus pe olog pînă la ușa de la ieșire și, după o scurtă ezitare, l-a urmat în stradă. Dar ologul a amenințat-o cu o cîrjă și ea s-a întors acasă. Aici, s-a culcat lîngă stăpîna ei și s-a apucat să se spele cu lăbuța.

Galkin e mort, iar pisica poate se mai spală și acum. O singură dată și-a amintit de ea Nasușev și, îndată ce și-a adus aminte, a ieșit glonț din birou. O oră mai tîrziu ținea în mînă o pereche de pantaloni vechi de casă, găsiți în valiza lui Zajoghin, tocmăi la fund.

Nasușev nu închisese ochii de patruzeci și opt de ore, dar cînd văzu pantalonii cu partea de jos sumeasă, se simți din nou în formă. Ridică receptorul și ceru legătura cu șeful.

— Toberg ? Ascultă : cine rîde la urmă, rîde mai bine.

— Asta apropo de ce ?

— Apropo de pantalonii lui Zajoghin, care de jos pînă la genunchi sînt plini de păr de pisică. Păr roșcat !

— Hm... Încep să înțeleg...

— Bravo ! Ții minte mîța aceea roșcată ? Și ce ne-a raportat gardianul, că în delir Galkin bolborosea ceva despre o mîță ? Poftim ! Ei bine, pantalonii aceia sînt în mîna mea, Toberg !

— Care va să zică, trebuie să-i fim recunoscători mîței ?!

— Nu mîței, ci faptelor ! ținu să precizeze Nasușev. Puse receptorul în furcă și rîse fericit.

Klimov, care aproape că se dezvățase să mai rîdă, a jurat să nu mai închirieze odaia cu pricina.

Generalul nu știe nici acum precis unde-i sînt părinții. El n-a fost la procesul lui Zajoghin și n-a citit ziarele. Uneori, cînd trece cîte un flașnetar, se întristează brusc și, după ce ascultă cu luare-aminte cîntecul caterincii, îi spune lui Iepure :

— Ce muzică o mai fi și asta.. Curată văică-reală ! Un fleac de balalaică, și tot cîntă mai bine !

— Da' ții minte ce mișto îi zicea Galkin ? face Iepure cu nostalgie. Mișto de tot !

Afară geme flașneta. Băieților li se strînge inima. Timpul îi va lecui de această senzație stingheritoare în viață și în muncă.

Capitolul 29

GONG

Fiecare om are cusururile lui. Ceilalți le văd, dar nu le dau importanță, convinși că om fără cusur nu există. Cineva, cîndva a făcut afirmația,

de loc inspirată, nici vrednică de laudă, că există cusururi atît de mari, încît, cu timpul, se transformă în calităţi, în virtutea acelei legi după care fierul se preface treptat în fontă.

Nasuşev făcea parte din categoria aceea de oameni, puţini la număr, al căror singur cusur este că sînt conştienţi de cusururile lor. Şi unul dintre defectele lui capitale era modestia înnăscută. Care a ieşit cu deosebire în evidenţă în cazul M.A. Şatunovskaia, astăzi dat uitării pînă şi de cititorii asidui ai cronicii judiciare. Păşind de 1 Mai în coloanele manifestanţilor, Nasuşev cîntă neobosit, alături de Toberg, frumoasele cîntece ostăşeşti şi, întocmai cum zicea unul din ele, se simţea „prieten şi frate cu toată lumea“. Le cere muzicanţilor să atace „Compania suie pe colnic“, un cîntec de partizani, dar aceştia îi răspund că-i o melodie prea şi ştiută de puţini şi, în plus, nu are cadenţă de marş.

— Dacă-i aşa, să-l cîntaţi cînd ne-om opri. Şi-o să-l zicem noi doi, Toberg şi cu mine !

Şi iată că orchestra intonează vechiul cîntec de partizani şi Nasuşev, cu prietenul şi tovarăşul său de muncă, îl cîntă, iar oamenii ascultă cuvintele frumoase şi pline de adevăr şi simt cum le creşte inima.

Bine dispus e şi Sotnikov, care defilează şi el în şirurile sărbătoreşti şi se încumetă din cînd în cînd să ţină isonul celor tineri. Numai Kostea Gostev e încruntat şi oftează : poemul pe care-l intitulase anticipat „Zilele vieţii noastre“ nu progresează, şi pace. Ce-i drept, cu zilele vieţii se mai descurcă el de bine, de rău, dar cînd vrea să

zugrăvească zilele vieții noastre — a noastre, nu a altcuiva — nu merge !

Soarele s-a ridicat sus pe cer. De 1 Mai, la Leningrad e totdeauna o vreme superbă.

Pana autorului e îmboldită de voie bună. Elanuri eroice îi stăpînesc inima. Sentimentul elementar, omenesc al bunătății l-a determinat să fie însă neîndurător cu aceia pe care nici ura, nici dragostea nu i-au învățat nimic...

1927

CUPRINS

Capitolul 1	BĂTRÎNA CLĂDIRE ȘI LOCATARIII EI	5
Capitolul 2	CE A POVESTIT GALKIN	14
Capitolul 3	ACCELERATUL LENINGRAD — SEVASTOPOOL	26
Capitolul 4	O MICĂ DIGRESIUNE	31
Capitolul 5	UN INDIVID CIUDAT	40
Capitolul 6	UNDE EVENIMENTELE ÎȘI RECAPĂȚA CURSUL FIRESC	46
Capitolul 7	DESPRE LUME ÎN GENERAL ȘI DESPRE ȘOTNI- KOV ÎN SPECIAL	50
Capitolul 8	CAIETUL ALBASTRU	58
Capitolul 9	LA CONACUL GENERALULUI	61

Capitolul 10		
	NOAPTEA DE 19 SPRE 20 FEBRUARIE	77
Capitolul 11		
	ACEIAȘI, PLUS KLIMOV	86
Capitolul 12		
	BATISTA ALBAȘTRA	93
Capitolul 13		
	FLITOV, GHEORGHI STEPANOVICI	103
Capitolul 14		
	RĂBDARE, CITITORULE !	115
Capitolul 15		
	POPA CEL BETIV, GENERALUL CEL VITEAZ ȘI PROGENITURA LUI	117
Capitolul 16		
	O SEARĂ DE FEBRUARIE	128
Capitolul 17		
	O SUMEDENIE DE NIMICURI ȘI CITEVA LUCRURI DE SEAMĂ	136
Capitolul 18		
	ACTELE SÎNT ÎN REGULA, ȘI TOTUȘI...	142
Capitolul 19		
	NASUȘEV PORNEȘTE SPRE LIUBAN	149
Capitolul 20		
	NASUȘEV ÎN LIUBAN	156
Capitolul 21		
	DIMINEAȚA UNUI OM DE ACȚIUNE	160
Capitolul 22		
	TRIUNGHI ECHILATERAL	167

Capitolul 23	
ȘI TOTUȘI DOMNIȘOARA NU SE ÎNȘELASE	172
Capitolul 24	
GALKIN ÎI MULȚUMEȘTE PE TOȚI	181
Capitolul 25	
DECÎT PEA MULTĂ MINTE, MAI BINE DE LOC	184
Capitolul 26	
PĂSĂRICA A CIRIPIT	192
Capitolul 27	
GENERALUL ȘI CU IEPURE VENEAU SĂ-L VADĂ PE GALKIN	198
Capitolul 28	
CE-A VĂZUT PISICA ROȘCĂTĂ	207
Capitolul 29	
GONG	212

TIPARUL EXECUTAT LA

ÎNȚEPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918”

Coli tipo: 7; comanda nr. 1320

Leonid Borisov se naște în 1897, la Petersburg. Debutează la vîrsta de nouăsprezece ani. Este autorul romanelor *Calul de șah merge cotit* (1927), *Reparația* (1930), *Munca* (1931), *E foarte posibil* (1933), *Reprezentarea s-a terminat* (1934), *Jules Verne* (1955), *Sub fiamura Catrionei* (1957), precum și a numeroase volume de nuvele.

Calul de șah merge cotit este o carte de investigație psihologică cu intrigă de roman polițist; drama inadaptabilității — temă fundamentală, cu mare carieră în literatura clasicii ruse — este reînălțată cu multă acuitate, dintr-o perspectivă nouă, în primul deceniu postrevoluționar, de eroul lui Leonid Borisov.